

คาถาธรรมบท

ภาค ๕-๘

คู่มือ ป.ธ.๖ และ นักเทศน์

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย

คาถาธรรมบท

ภาค ๕-๘

คู่มือ ป.๓.๖ และนักเทศน์

โรงเรียนพระปริยัติธรรม

วัดพระธรรมกาย

ตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี

คณะผู้จัดทำ

ISBN : 974-90017-1-0

ที่ปรึกษา

พระเทพญาณมหามุณี

พระภาวนาวิริยคุณ

ทีมบรรณาธิการ

พระมหาประดิษฐ์ สิริภาโส ป.ธ.๙

พระมหาธรรมสถิต ธมฺมจิตโต ป.ธ.๔

พระมหาธนา เตชธมฺโม ป.ธ.๔

พระธีระยุทธ์ สิริคุตโต

ศิริมาส พัฒนะศรี นภาพร วรสายัณห์

ละอองดาว นนทะสร สุปราณี พณิชยพงศ์

รูปเล่ม / ปก

มหาสมพร พุทธิธโร ป.ธ.๓

พระมหาสมบุญ อนนตชโย ป.ธ.๘

พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๖ จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ บริษัท สุขขุมวิทการพิมพ์ จำกัด

คำนำ

พุทธพจน์เป็นสิ่งที่มีความหมายมาก แม้เพียงข้อเดียว เมื่อใครก็ตามนำไปปฏิบัติให้สม่ำเสมอแล้ว ย่อมจะทำให้ผู้นั้นพ้นภัยและได้ที่พึงอันเกษม

หนังสือ**คาถาธรรมบท** เล่มนี้ เป็นบทสรุป คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นหัวใจของธรรมบทภาค ๕-๘ เหมาะสำหรับนักเรียน ป.๖ นักเทศน์ นักธรรม และนักปฏิบัติธรรมทั่วไป

เวลาแห่งชีวิตที่ผ่านไป ถ้าได้อ่านธรรมะ ลักวันละบท ก็จะเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ชีวิต ทำให้เกิดความสุข ใจก็จะผ่องใส ดวงปัญญา ก็จะสว่างไสวขึ้นทุกวัน

คณะผู้จัดทำ

๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๔

สารบัญ

คาถาธรรมบท ภาคที่ ๕

เรื่อง	หน้า
พราหมณ์ชื่อจุฬาสาณุก -----	๒
พระโสมสกเถระ -----	๒
นางลาชเทวธิดา -----	๒
อนาถปิณฑิกเศรษฐี -----	๓
ภิกษุไมถนอมบริหาร -----	๔
เศรษฐีชื่อพิฬาลปะทกะ -----	๔
มหารณวานิช -----	๕
นายพรานกุกกุมิตร -----	๕
นายพรานสุนัขชื่อโกกะ -----	๖
พระติสสเถระผู้เข้าถึงสกุลนายช่างแก้ว	๖
ชน ๓ คน -----	๗
สุปปพุทธศากยะ -----	๘

ภิกษุฉัพพัคคีย์ -----	๘
เด็กหลายคน -----	๙
พระโกณฑธานเถระ -----	๑๐
อุโบสถกรรม -----	๑๑
อชครเปอต -----	๑๑
พระมหาโมคคัลลานเถระ -----	๑๑
ภิกษุผู้มีภักตมะมาก -----	๑๓
สันตติมหาอำมาตย์ -----	๑๔
พระปิไลติกเถระ -----	๑๕
สุขสามเณร -----	๑๖
หญิงสหายของนางวิสาขา -----	๑๗
นางสิริมา -----	๑๗
พระอุตตราเถรี -----	๑๘
พระอธิมานิกภิกษุ -----	๑๘
พระนางรูปนันทาเถรี -----	๑๙
พระนางมัลลิกาเทวี -----	๒๐
พระโลหุทายีเถระ -----	๒๑

ปฐมโพธิกาล ----- ๒๒

บุตรเศรษฐีมีทรัพย์มาก ----- ๒๓

คาถารรรมบท ภาคที่ ๖

โพธิราชกุมาร ----- ๒๖

พระอุปนันทศากยบุตร ----- ๒๖

พระปธานิกตีสสเถระ ----- ๒๗

พระมารดาของพระกุมารกัสสปเถระ --- ๒๗

อุบาสกชื่อมหากาล ----- ๒๘

พระเทวทัต ----- ๒๙

กระเลื่อกระสนเพื่อทำลายสงฆ์ ----- ๒๙

พระกาลเถระ ----- ๓๐

อุบาสกชื่อจุลกาล ----- ๓๑

พระอັตตทัตถเถระ ----- ๓๑

ภิกษุหนุ่ม ----- ๓๒

พระเจ้าสุทโธทนะ ----- ๓๒

ภิกษุผู้เจริญวิปัสสนา ----- ๓๓

อภัยราชกุมาร -----	๓๓
พระลัมมัชชนเถระ -----	๓๔
อังกุลีมาลเถระ -----	๓๔
ธิดาของนายช่างหูก -----	๓๔
ภิกษุ ๓๐ รูป -----	๓๕
นางจัญจมาณวิกา -----	๓๕
อสทิสทาน -----	๓๖
นายกาละบุตรของอนาถปิณฑิกเศรษฐี -	๓๗
มารธิดา -----	๓๗
ยมกปาฏิหาริย์ -----	๔๐
นาคราชชื่อเอรภักดิ์ -----	๔๘
ปัญหาของพระอานนทเถระ -----	๕๐
ภิกษุผู้ไม่ยินดี -----	๕๒
ปุโรหิตชื่ออัคคิทัต -----	๕๓
ปัญหาของพระอานนทเถระ -----	๕๔
ลัมพหุลภิกษุ -----	๕๕
พระเจดีย์ทองของพระกัศสปทสพล ----	๕๕

ระจับความทะเลาะแห่งหมู่พระญาติ----	๕๖
มาร -----	๕๗
ปราศัยของพระเจ้าโกศล -----	๕๘
เด็กหญิงแห่งตระกูลคนใดคนหนึ่ง -----	๕๘
อุบาสกคนใดคนหนึ่ง -----	๕๘
พระเจ้าปเสนทิโกศล -----	๕๙
พระตีสสเถระ -----	๖๐
ท้าวสักกะ -----	๖๑
บรรพชิต ๓ รูป -----	๖๒
กฐัมพีคนใดคนหนึ่ง -----	๖๔
นางวิสาขาอุบลิกา -----	๖๕
เจ้าลิจฉวี -----	๖๕
อนิตถิคันธกุมาร -----	๖๕
พราหมณ์คนใดคนหนึ่ง -----	๖๖
เด็ก ๕๐๐ คน -----	๖๖
พระอนาคามีเถระ -----	๖๗
นายนันทียะ -----	๖๗

เจ้าหญิงโรหิณี -----	๖๘
ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง -----	๖๘
อุตตราอุบาลิกา -----	๖๙
ปัญหาของโมคคัลลานเถระ -----	๖๙
ปัญหาที่ภิกษุทูลถาม -----	๖๙
นางปุลณทาสี -----	๗๑
อตุลอุบาลก -----	๗๒
ภิกษุฉัพพัคคีย์ -----	๗๔

คาถาธรรมบท ภาคที่ ๗

บุตรของนายโคฆาตก์ -----	๗๖
พราหมณ์คนใดคนหนึ่ง -----	๗๘
พระติสสเถระ -----	๗๘
พระโฆสุททายีเถระ -----	๗๙
กุลบุตรคนใดคนหนึ่ง -----	๘๐
ภิกษุชื่ออุฬสวาริภิกษุ -----	๘๑
อุบาลกห้าคน -----	๘๑

ภิกษุหนุ่มชื่อติสสะ -----	๘๒
อุบาลกหาคณ -----	๘๓
เมณฑกเศรษฐี -----	๘๔
พระอุชฌมานลัญญีเถระ -----	๘๔
สฤัททปริพาชก -----	๘๕
มหาอำมาตย์วินิจฉัย -----	๘๕
ภิกษุฉัพพัคคีย์ -----	๘๖
พระเอกุทานเถระ -----	๘๖
พระลกุณฏกภัททียเถระ -----	๘๗
ภิกษุมากรูป -----	๘๘
ภิกษุชื่อหัตถกะ -----	๘๙
พราหมณ์คนใดคนหนึ่ง -----	๘๙
เตียรถีย์ -----	๙๐
พรานเบ็ดชื่ออริยะ -----	๙๑
ภิกษุมากรูป -----	๙๑
ภิกษุ ๕๐๐ รูป -----	๙๒
ภิกษุ ๕๐๐ รูปอื่นอีก -----	๙๓

พระประธานกัมมิกตีสสเถระ -----	๙๔
สุกรเปอต -----	๙๕
พระโปฐิลเถระ -----	๙๖
พระเถระแก่ -----	๙๖
ลัทธิวิหาริกของพระสารีบุตรเถระ -----	๙๗
พ่อค้ามีทรัพย์มาก -----	๙๘
นางกิสาคอดมี -----	๙๙
นางปฐาจารา -----	๑๐๐
บุรพกรรมของพระองค์ -----	๑๐๑
กุมาริกากินไขไก่ -----	๑๐๑
ภิกษุชวานครภัททียะ -----	๑๐๒
พระลกุณฎกภัททียเถระ -----	๑๐๒
นายทารุสาภิกษิยะ -----	๑๐๓
ภิกษุวัชชีบุตร -----	๑๐๕
จิตตคหบดี -----	๑๐๗
นางจุฬสุภัททา -----	๑๐๗
พระเถระชื่อเอภิวหารี -----	๑๑๐

นางปริพพาชิกาชื่อสุนทรี -----	๑๑๐
ลัทธิผู้ถูกทุกข์เบียดเบียน -----	๑๑๑
ภิกษุผู้อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำวัคคุมทา -----	๑๑๑
บุตรเศรษฐีชื่อเขมกะ -----	๑๑๒
ภิกษุว่ายาก -----	๑๑๓
หญิงขี้หึง -----	๑๑๔
อาคันทุกภิกษุ -----	๑๑๔
นิครนถ์ -----	๑๑๕
สาวกเดียรถีย์ -----	๑๑๕
ของพระองค์ -----	๑๑๖
ภิกษุผู้เคยเป็นความขี้ขาง -----	๑๑๗
บุตรของพราหมณ์แก่ -----	๑๑๗
พระเจ้าปเสนทิโกศล -----	๑๒๐
सानุสามเณร -----	๑๒๑
ข้างชื่อปาเวรกะ -----	๑๒๕
ภิกษุมากรูป -----	๑๒๕
มาร -----	๑๒๗

คาถาธรรมบท ภาคที่ ๘

ปลาช็อกปีละ -----	๑๓๒
นางลูกสุกร -----	๑๓๓
วิพันทกภิกษุ -----	๑๓๖
เรือนจำ -----	๑๓๗
พระนางเขมา -----	๑๓๘
บุตรเศรษฐีชื้ออुकคเสน -----	๑๓๙
จุฬนุคคหบัณฑิต -----	๑๔๐
มาร -----	๑๔๔
อุปกาชีวก -----	๑๔๕
ท้าวลักกเทวราช -----	๑๔๕
เศรษฐีผู้ไม่มีบุตร -----	๑๔๖
อังกุรเทพบุตร -----	๑๔๖
ภิกษุ ๕ รูป -----	๑๔๘
ภิกษุผู้ฆ่าหงส์ -----	๑๕๐
ภิกษุชื่อโกลกาลิกะ -----	๑๕๒

พระธรรมมารามเถระ -----	๑๕๓
ภิกษุคบภิกษุผู้เป็นฝักฝ่ายผิด- รูปใดรูปหนึ่ง -----	๑๕๓
ปัญญาจักคทายกพราหมณ์ -----	๑๕๔
ลัมพหุลภิกษุ -----	๑๕๕
ภิกษุ ๕๐๐ รูป -----	๑๕๙
พระสันตกายเถระ -----	๑๖๐
พระนั่งคลกฏฐเถระ -----	๑๖๐
พระวักกलिเถระ -----	๑๖๑
สุนสามเณร -----	๑๖๒
พราหมณ์ผู้มีความเลื่อมใสมาก -----	๑๖๔
ภิกษุมารูป -----	๑๖๕
มาร -----	๑๖๕
พราหมณ์คนใดคนหนึ่ง -----	๑๖๖
พระอาณนทเถระ -----	๑๖๖
บรรพชิตรูปใดรูปหนึ่ง -----	๑๖๗
พระสารีบุตรเถระ -----	๑๖๗

พระนางมหาปชาบดีโคตมี -----	๑๖๘
พระสารีบุตรเถระ -----	๑๖๙
ชฎิลพราหมณ์ -----	๑๖๙
กุกกพราหมณ์ -----	๑๖๙
กิสาคอตมี -----	๑๗๑
พราหมณ์คนใดคนหนึ่ง -----	๑๗๒
อุคคเสน -----	๑๗๒
พราหมณ์ ๒ คน -----	๑๗๓
อัครโกสภการทวาชพราหมณ์ -----	๑๗๓
พระสารีบุตรเถระ -----	๑๗๔
พระอุบลวัณณาเถรี -----	๑๗๕
พราหมณ์คนใดคนหนึ่ง -----	๑๗๕
พระเขมาภิกษุณี -----	๑๗๕
พระติสสเถระผู้อยู่ในเงื่อมเขา -----	๑๗๖
ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง -----	๑๗๗
สามเณร -----	๑๗๗
พระมหาปັນถกเถระ -----	๑๗๗

พระปิลินทวัจฉเถระ -----	๑๓๘
ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง -----	๑๓๘
พระสารีบุตรเถระ -----	๑๓๙
พระมหาโมคคัลลานเถระ -----	๑๓๙
พระเรวัตเถระ -----	๑๓๙
พระจันทาภเถระ -----	๑๔๐
พระสีวลีเถระ -----	๑๔๐
พระสุนทรสมุทฺธเถระ -----	๑๔๑
พระโชติกเถระ -----	๑๔๒
ภิกษุผู้เคยเป็นนักพ้อรูปที่หนึ่ง -----	๑๔๓
ภิกษุผู้เคยเป็นนักพ้อรูปที่สอง -----	๑๔๓
พระวังคีสเถระ -----	๑๔๓
พระธรรมทินนาเถรี -----	๑๔๔
พระอังกุลิมาลเถระ -----	๑๔๔
เทวहितพราหมณ์ -----	๑๔๕

คาถาธรรมบท
ภาคที่

เรื่องพราหมณ์ชื่อจูเพ็กสาฎก

อภิตถเรถ กลยาณ ปาปา จิตต์ นิวารเย
 ทนุ์ ทิ กรโต ปุณณํ ปาปสฺมี รมตี มโนติ.

บุคคลพึงรีบชวนชวายเป็นความดี พึงห้ามจิตเสีย
 จากความชั่ว เพราะว่า เมื่อบุคคลทำความดีซ้ำอยู่
 ใจจะยินดีในบาป.

เรื่องพระไสยสกเดระ

ปาปญฺเจ ปุริโส กยิรา น นํ กยิรา ปุณฺปุณฺ
 น ตมฺหิ ฉนฺทํ กยิราถ ทุกฺโข ปาปสฺส อจฺจโยติ.

ถ้าบุรุษพึงทำบาปไซ้ไรไม่ควรทำบาปนั้นบ่อยๆ ไม่
 ควรทำความพอใจในบาปนั้น เพราะว่า ความลั้งสม
 บาปเป็นเหตุให้เกิดทุกข์.

เรื่องนางลาชเทวธิดา

ปุณฺณญฺเจ ปุริโส กยิรา กยิราเถณํ ปุณฺปุณฺ
 ตมฺหิ ฉนฺทํ กยิราถ สฺโข ปุณฺณสฺส อจฺจโยติ.

ถ้าบุรุษพึงทำบุญไซ้ร้ พึงทำบุญนั้นบ่อยๆ
 พึงทำความพอใจในบุญนั้น เพราะว่า ความสั่งสม
 บุญทำให้เกิดสุข.

เรื่องอนาถปิณฑิกเศรษฐี

ปาโบริ ปัสสตี ภทฺรํ ยาว ปาปํ น ปจฺจติ
 ยทา จ ปจฺจติ ปาปํ อถ [ปาโบริ] ปาปานิ ปัสสตี
 ภทฺโรปิ ปัสสตี ปาปํ ยาว ภทฺรํ น ปจฺจติ
 ยทา จ ปจฺจติ ภทฺรํ อถ [ภทฺโร] ภทฺรานิ ปัสสตีติ

แม้คนผู้ทำบาป ย่อมเห็นบาปว่าดี ตลอดกาลที่
 บาปยังไม่แพ้ผล แต่เมื่อใด บาปแพ้ผล เมื่อ
 นั้น เขาย่อมเห็นบาปว่าชั่ว

ฝ่ายคนทำกรรมดี ย่อมเห็นกรรมดีว่าชั่ว ตลอด
 กาลที่กรรมดียังไม่แพ้ผล แต่เมื่อใด กรรมดี
 แพ้ผล เมื่อนั้น เขาย่อมเห็นกรรมดีว่าดี.

เรื่องภิกษุไม่ถนอมบริวาร

มวามณฺเฑธ ปาปสฺส น มตฺตํ อากมิสฺสติ
 อุกฺกมฺโหปิ ปุริติ
 ปุริติ พาโล ปาปสฺส โลกํ โลกปิ อาจินฺนติ.

บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบาปว่า บาปมีประมาณน้อย
 จักไม่มาถึง แม้หม้อน้ำยังเต็มด้วยหยาดน้ำที่ตกลง
 (ทีละหยาด) ได้ ฉนฺได ชนพาลเมื่อสั่งสมบาปแม้
 ทีละน้อยๆ ย่อมเต็มด้วยบาปได้ ฉนฺนััน.

เรื่องเศรษฐีซื้อพิฬาลปะทกะ

มวามณฺเฑธ ปุณฺณสฺส น มตฺตํ อากมิสฺสติ.
 อุกฺกมฺโหปิ ปุริติ
 ปุริติ ธีโร ปุณฺณสฺส โลกํ โลกปิ อาจินฺนติ.

บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบุญว่านิดหน่อย จักไม่มาถึง
 แม้หม้อน้ำยังเต็มด้วยหยาดน้ำที่ตกลงมา (ทีละ
 หยาดๆ) ได้ ฉนฺได ธีรชน(ชนผู้มีปัญญา)สั่งสมบุญ
 แม้ทีละน้อยๆ ย่อมเต็มด้วยบุญได้ ฉนฺนััน.

๑. ฉบับสยามรัฐ ใช้เป็น อุกฺกมฺโหปิ ปุริติ

เรื่องมหาธนวาณิช

วาณิชไชว ภยํ มคคํ อปฺปสตุโถ มหทฺธโน
 วิสํ ชีวิตุกาโม ปาปานิ ปริวชฺชयेติ.

บุคคลพึงเว้นกรรมชั่วทั้งหลายเสีย เหมือนพ่อค้า
 มีทรัพย์มาก มีพวคน้อย เว้นทางอันพึงกลัว (และ)
 เหมือนผู้ต้องการจะเป็นอยู่ เว้นยาพิษเสีย ฉะนั้น.

เรื่องนายพรานกุกกุกุมิตร

ปาณิมฺหิ เจ วโณ นาสฺส ทฺเรยฺย ปาณินา วิสํ
 นาพฺพณํ วิสมนฺเวติ นตฺถิ ปาปํ อกฺกพฺพโตติ.

ถ้าแผลไม่พืงมีในฝ่ามือไซ้ร้ บุคคลพึงนำยาพิษ ไป
 ด้วยฝ่ามือได้ เพราะยาพิษย่อมไม่ซึมเข้าไปสู่ฝ่ามือ
 ที่ไม่มีแผล ฉนใด บาปย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่ทำอยู่ ฉนนั้น.

ปฺพุเพว สฺนฺนิวาเสน ปจฺจุปฺปนฺนฺหิตฺเตน วา
 เอรนฺตํ ชายเต เปมํ อฺปฺปลวํ ยโถทเกติ.

ความรักนั้น ย่อมเกิดเพราะอาศัยเหตุ ๒

ประการอย่างนี้ คือเพราะการอยู่ร่วมกันในกาลก่อน
๑ เพราะการเกื้อกูลกันในปัจจุบัน ๑ ดุจดอกบัว
เกิดในน้ำ (เพราะอาศัยเปลือกตมและน้ำ) ฉะนั้น.

เรื่องนายพรานสุนัขชื่อโกกะ

โย อปฺปทฺฐสฺส นรฺสฺส ทฺสฺสติ
สฺทฺทฺสฺส โปสฺสฺส อนนฺจณฺสฺส
ตเมว พาลํ ปจฺเจติ ปาปํ
สฺขุโม รโช ปฏฺิวาตํ ชิตฺโตติ.

ผู้ใด ประทูลร้ายต่อนรชนผู้ไม่ประทูลร้าย ผู้
บริสุทธิ์ไม่มีกิเลสดุดเนิน บาปย่อมกลับถึงผู้นั้น
ซึ่งเป็นคนพาลนั่นเอง เหมือนธูลีอันละเอียดที่เขา
ชั้ดทวนลมไป ฉะนั้น.

เรื่องพระตีสสเถระผู้เข้าถึงสกุลนายช่างแก้ว

ปจฺเจติ มุณีโน ภตฺตํ โสกํ โสกํ กุเล กุเล
ปญฺชติกาย จริสฺสามิ อตฺถิ ชงฺขมพลํ มมาติ.

ภักตร์ในทุกสกุล สกุลละชนิดหน่อย อันเขาหุงไว้เพื่อ
 มุณี เราจักเที่ยวไปด้วยปลีแข้ง กำลังแข้งของเรา
 ยังมีอยู่.

**คพภเมเก อุปฺปชฺชนฺติ นีรยํ ปาปกมฺมิโน
 สคฺคํ สุคติโน ยนฺติ ปรีนินฺพพฺนฺติ อนาสวาทิ.**

ชนทั้งหลายบางพวก ย่อมเข้าถึงครรรค์ ผู้มีกรรม
 ลามก ย่อมเข้าถึงนรก ผู้มีกรรมเป็นเหตุแห่งสุคติ
 ย่อมไปสวรรค์ ผู้ไม่มีอาสวะย่อมปรีนินพพาน.

เรื่องชน ๓ คน

**น อนตฺตลิกฺเข น สมฺมุตฺตมชฺฌเม
 น ปพฺพตานิ วิวรํ ปวิสฺส
 น วิชฺชเต โส ชคฺติปฺปเทโส
 ยตฺตรฎฺฐิจิโต มุจฺเจยฺย ปาปกมฺมาติ.**

คนที่ทำกรรมชั่วไว้ หนีไปแล้วในอากาศ ก็ไม่
 พึ่งพ้นจากความชั่วได้ หนีไปในท่ามกลางมหาสมุทร
 ก็ไม่พึ่งพ้นจากกรรมชั่วได้ หนีเข้าไปสู่ชอกแห่งภูเขา

ก็ไม่พึงพ้นจากกรรมชั่วได้ (เพราะ) เขาอยู่แล้ว ใน
ประเทศแห่งแผ่นดินใด พึงพ้นจากกรรมชั่วได้
ประเทศแห่งแผ่นดินนั้น ห้ามมิอยู่ไม่.

เรื่องสุปปพุทธศากยะ

น อนตลิกุเช น สมุทฺทมชฺเชม
น ปพฺพตานิ วิวรํ ปวิสุส
น วิชฺชเต โส ชคตฺตฺปฺเทโส
ยตฺตฺรภูจิตฺตํ นปฺปสฺสเหยฺย มจฺจุติ.

บุคคลจงนั่งอยู่ในกลางหาว เข้าไปสู่ท่ามกลาง
สมุทร เข้าไปสู่ชอกเขา ก็ไม่พ้น ประเทศคือแผ่นดิน
ที่ความตายไม่พึงครอบงำผู้สละตัณหาอยู่ ย่อมไม่มี.

เรื่องภิกษุห้าพาศ์ย

สพฺเพ ตสฺสนฺติ ทณฺทสฺส สพฺเพ ภายฺนฺติ มจฺจุโน
อตฺตานิ อูปมํ กตฺวา น หนฺนฺย น ฆาตฺตฺยติ.
สัตถ์ทั้งหมด ย่อมหวาดหวั่นต่ออาชญา สัตถ์

ทั้งหมดย่อมกลัวต่อความตาย บุคคลทำตนให้เป็น
อุปมาแล้ว ไม่ควรฆ่าเอง ไม่ควรใช้ให้ฆ่า(ผู้อื่น).

สพเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส สพฺเพสํ ชีวิตํ ปิยํ
อตุตฺตานิ อูปมํ กตฺวา น หนฺนฺยฺย น ฆาตฺยฺติ.

สัตว์ทั้งหมด ย่อมหวาดหวั่นต่ออาชญา ชีวิต
ย่อมเป็นที่รักของสัตว์ทั้งหมด บุคคลทำตนให้เป็น
อุปมาแล้ว ไม่ควรฆ่าเอง ไม่ควรใช้ให้ฆ่า.

เรื่องเด็กหลายคน

สุขกามานิ ภูตานิ	โย ทณฺทฺเทน วิหีสติ
อตุตฺตโน สุขเมสํโน	เปจฺจ โส น ลภเต สุขํ.
สุขกามานิ ภูตานิ	โย ทณฺทฺเทน น หีสติ
อตุตฺตโน สุขเมสํโน	เปจฺจ โส ลภเต สุขนฺติ.

สัตว์ผู้เกิดแล้วทั้งหลายเป็นผู้ใคร่สุข บุคคลใด
แสวงหาสุขเพื่อตน แต่เบียดเบียนสัตว์อื่นด้วย
ท่อนไม้ บุคคลนั้นละไปแล้วย่อมไม่ได้สุข.

สัตว์ผู้เกิดแล้วทั้งหลายเป็นผู้ใคร่สุข บุคคลใด
แสวงหาสุขเพื่อตน ไม่เบียดเบียน(ผู้อื่น)ด้วยท่อนไม้
บุคคลนั้นละไปแล้ว ย่อมได้สุข.

เรื่องพระโกณฑธานเถระ

มาโจจ ผรุสส์ กญฺจิ วุฑฺดา ปฏฺวิทฺทยุ ตํ
 ทุกฺขา ทิ สารมฺภกฺกา ปฏฺวิทฺถุ ทา มุเสยฺยุ ตํ
 สเจ เนเรสิ อตุตฺตานํ กิโส อูปฺหโต ยถา
 เอส ปตุตฺตสิ นิพฺพานํ สารมฺภเ เต น วิชฺชตีติ.

เธออย่าได้กล่าวคำหยาบกะใครๆ ชนเหล่าอื่น ถูก
เธอว่าแล้ว จะฟังว่าตอบเธอ เพราะการกล่าว
แข่งขันกันให้เกิดทุกข์ อาชญาตอบฟังถูกต้องเธอ

ผิวว่าเธอ อาจยังตนไม่ให้หวั่นไหวได้ ดังกัณฐก
ที่ถูกกำจัดแล้วไซ้ เธอ นั้นย่อมเป็นผู้บรรลุนิพพาน
นิพพาน การกล่าวแข่งขันกัน ย่อมไม่มีแก่เธอ.

เรื่องอุโบสถกรรม

ยถา ทณฺฑเทน โคปาโล คาโว ปาเชติ โคจโร
 เอวํ ชรา จ มจฺจุ จ อายํ ปาเชนฺติ ปาณินฺนฺติ.

นายโคบาล ย่อมต้อนโคทั้งหลายไปสู่ที่หากิน ด้วย
 ท่อนไม้ ฉันทไค ชราและมัจจุย่อมต้อนอายุของ
 สัตว์ทั้งหลายไป ฉันทนั้น.

เรื่องอชครเปรด

อถ ปาปานิ กมฺมานิ กรํ พาโล น พุชฺฌติ
 เสทิ กมฺเมทิ ทุมฺเมโธ อคฺคิทฺทโธ ว ตปฺปตีติ.

อันคนพาลทำกรรมทั้งหลายอันลามกอยู่ ย่อม
 ไม่รู้(สึก) บุคคลมีปัญญาทราวม ย่อมเดือดร้อน ดุจ
 ถูกไฟไหม้ เพราะกรรมของตนเอง.

เรื่องพระมหาโมคคัลลานเถระ

โย ทณฺฑเทน อทณฺฑเตสุ อปฺปทฏฺฐเจสุ ทุสฺสตี
 ทสฺนุนมณฺณตฺโร จานํ ชิปปฺเมว นิคฺคจฺฉติ

เวทนํ ผรุสํ ชานี	สรีรสฺส ว เกทนํ
ครุภํ วาปี อาพารํ	จิตฺตกุเขปํ ว ปาปฺอนุ
ราชโต วา อุปลศฺคํ	อพฺภกฺขานํ ว ทารุณํ
ปริกฺขยํ ว ฌาตীনํ	โกคานํ ว ปภงฺกฺคุณํ
อถวาสุส อคารานิ	อคฺคิ ทหฺติ ปาวโก
กายสฺส เกทา ทฺพฺปญฺโฆ	นิรยํ โส อุปฺปชฺชตีติ.

ผู้ใดประทุษร้ายในท่านผู้ไม่ประทุษร้ายทั้งหลาย
 ผู้ไม่มีอาชญาด้วยอาชญา ย่อมถึงฐานะ ๑๐ อย่าง
 อย่างใดอย่างหนึ่งพลันทีเดียว คือ ถึงเวทนากลับ ๑
 ความเสื่อมทรัพย์ ๑ ความสลายแห่งสรีระ ๑
 อาพาธหนัก ๑ ความฟุ้งซ่านแห่งจิต ๑ ความ
 ขัดข้องแต่พระราชา ๑ การถูกกล่าวต่ออย่างร้ายแรง
 ๑ ความย่อยยับแห่งเครื่องญาติ ๑ ความเสียหาย
 แห่งโภคะทั้งหลาย ๑

อีกอย่างหนึ่ง ไฟป่าย่อมไหม้เรือนของเขา ผู้นั้นมีปัญญาทราม เพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงนรก.

เรื่องภิกษุผู้มีกัณฑ์มาก

หิริโอดตปฺปสมฺปนฺนา สุกฺกธมฺมสมาหิตา
 สนฺโต สปฺปริสา โลก เทวธมฺมาติ วุจฺจเรติ.

นักปราชญ์ เรียกคนผู้ถึงพร้อมด้วยหิริและ
 โอดตปปะ ตั้งมั่นดีแล้วในธรรมชา เป็นผู้สงบ
 เป็นสัตบุรุษในโลก ว่าผู้ทรงเทวธรรม.

น นคฺคจฺริยา น ชฎา น ปงฺกา
 นานาสกา ตณฺฑิลสายิกา वा
 रौच्यल्लं อุกฺกุฏิกปฺปธานं
 โสเธนฺติ มจฺจํ อวิตถณฺณกขฺขนฺติ.

การประพฤติเป็นคนเปลือย ก็ทำสัตว์ให้บริสุทธิ์ ไม่
 ได้ การเกล้าชฎาก็ไม่ได้ การนอนเหนือเปลือกตมก็
 ไม่ได้ การไม่กินข้าวก็ดี การนอนบนแผ่นดินก็ดี
 ความเป็นผู้มีกายหมักหมมด้วยธุลีก็ดี ความเพียร
 ด้วยการนั่งกระหย่งก็ดี (แต่ละอย่าง) หาทำสัตว์ผู้
 ยังไม่ล่วงสงสัย ให้บริสุทธิ์ได้ไม่.

เรื่องสันตติมหาอำมาตย์

ยี่ ปุพฺเพ ตํ วิโสเสหิ ปจฺฉา เต มาหุ กิณฺจณํ
 มชฺฌเม จ โน คหฺสฺสสสิ อุปฺสนฺโต จริสฺสสีติ.

กิเลสเครื่องกังวลใดมีอยู่ในกาลก่อน เธอจงยัง
 กิเลสเป็นเครื่องกังวลนั้นให้เหือดแห้งไป กิเลส
 เครื่องกังวลจงอย่ามีแก่เธอในภายหลัง ถ้าเธอจัก
 ไม่ยึดถือขันธในท่ามกลาง จักเป็นผู้สงบระงับ
 เทียวไป.

อลงฺกโต เจปิ สมณฺจเรยฺย
 สนฺโต ทนฺโต นียโต พุรฺทฺมจาริ
 สพฺเพสุ ภูเตสุ นิธาย ทณฺท์
 โส พุราหฺมโณ โส สมโณ ส ภิกฺขุชฺติ.

แม้ถ้าบุคคลประดับแล้ว ฟังประพฤติสม่าเสมอ
 เป็นผู้สงบ ผิดแล้ว เทียงธรรม มีปกติประพฤติ
 ประเสริฐ วางเสียซึ่งอาชญาในสัตว์ทุกจำพวก
 บุคคลนั้น เป็นพราหมณ์ เป็นสมณะ เป็นภิกษุ.

เรื่องพระปิไลติกเดระ

หิริเนสเธ บรุโส โทจิ โลกสุมิ วิชชติ
 โย นิทุทํ อปโพเชติ อสุโส ภาโร กสามิว
 อสุโส ยถา ภาโร กสานิวิญฺโจ
 อาตานิโน สํเวคิโน ภาวถ
 สทฺธาย สีเลน จ วิริเยน จ
 สมานินา ธมฺมวินิจฺจนเยน จ
 สมฺปนฺนวิชฺชาจรณา ปฏิสฺสตา
 ปหสฺสถ ทฺกฺขมิทํ อนปฺปกนฺติ.

บุรุษผู้ห้ามอกุศลวิตกด้วยหิริได้ น้อยคนจะมีในโลก บุคคลใดกำจัดความหลับใต้อยู่ เหมือนม้าดีหลบแส้ไม่ให้อูถูกตน บุคคลนั้นหาได้ยาก ท่านทั้งหลายจงมีความเพียร มีความสลัดใจ เหมือนม้าดีถูกเขาตีด้วยแส้แล้ว (มีความบากบั่น) ฉะนั้น

ท่านทั้งหลายเป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธา ศีล วิริยะ สมานี และด้วยคุณเครื่องวินิจฉัยธรรม มีวิชา

และจรณะถึงพร้อม มีสติมั่นคง จักละทุกข์อันมี
ประมาณไม่น้อยนี้ได้.

เรื่องสุขสามเนร

อิฉฉิตฺตํ ปตฺตถิตฺตํ ตฺยฺยหํ ชิปปฺเมว สมฺมิชฺฌตฺตํ

สพฺเพ ปฺปูเรณฺตฺตํ สงฺกปฺปา จนฺโท ปณฺณรโส ยถา

อิฉฉิตฺตํ ปตฺตถิตฺตํ ตฺยฺยหํ ชิปปฺเมว สมฺมิชฺฌตฺตํ

สพฺเพ ปฺปูเรณฺตฺตํ สงฺกปฺปา มณฺนิ โชติรโส ยถาติ.

สิ่งที่ท่านมุ่งหมายแล้ว จงสำเร็จพลันทีเดียว
ความดำริทั้งปวงจงเต็ม เหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญ
สิ่งที่ท่านมุ่งหมายแล้ว จงสำเร็จพลันทีเดียว
ความดำริทั้งปวงจงเต็ม เหมือนมณีโชติรส ฉะนั้น.

อุทกํ ทิ นยฺยนฺติ เนตฺติกา

อุสุการา นมยฺยนฺติ เตชนํ

ทารุํ นมยฺยนฺติ ตจฺจกา

อดฺตานํ ทมยฺยนฺติ สุพฺพตาติ.

ก็ อันคนไข่น้ำทั้งหลาย ย่อมไข่น้ำ ช่างศรทั้งหลาย
 ย่อมดัดศร ช่างถากทั้งหลาย ย่อมถากไม้ ผู้สอน
 ง่ายทั้งหลาย ย่อมฝึกตน.

เรื่องหญิงสหายของนางวิสาขา

โก นุ หาโส กิमानนุโท นิจจํ ปชชลิเต สติ
 อนุทธกาเรน โอนทุธา ปทีปํ น คเวสเถติ.

เมื่อโลกสันนิวาสนันไฟลุกโพล่งอยู่เป็นนิตย์ พวก
 เธอยังจะรำเริงบันเทิงอะไรกันหนอ เธอทั้งหลาย
 อันความมืดปกคลุมแล้ว ทำไมจึงไม่แสวงหา
 ประทีปเล่า.

เรื่องนางสิริมา

อกโกเรน ชิเน โกรธํ อสาธํ สาธนา ชิเน
 ชิเน กทริยํ ทาเนน สจฺเจนาลิกวาตินนฺติ.

พึงชนะคนโกรธด้วยความไม่โกรธ พึงชนะคน
 ไม่ดีด้วยความดี พึงชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ปัน
 พึงชนะคนพูดพล่อยๆ ด้วยคำจริง.

ปัสส จิตตกตัม พิมพ์ อรูกายํ สมุสลิตํ
 อาตุรํ พหุสงฺกปป์ ยสฺส นตฺถิ ธฺวํ จิตฺตีติ.

เธอจงดูอัฐภาพที่ไม่มีความยั่งยืน (และ) ความมั่นคง (อันกรรม) ทำให้วิจิตรแล้ว มีกายเป็นแผล อันกระดุก ๓๐๐ ท่อนยกขึ้นแล้ว อันอาตุรที่มหาชน ครุ่นคิดแล้วโดยมาก.

เรื่องพระอุตตราเถรี

ปรีชิตฺถณฺมิทํ รูปํ โรคนิทุธํ ปภงฺกคุณํ
 ภิชฺชติ ปุติ สนฺเทโท มรณนฺตํ ทิ ชีวิตนฺตติ.

รูปนี้แก่หง่อมแล้ว เป็นรังของโรค เปื่อยพัง กายของตนเป็นของเน่า จักแตก เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด.

เรื่องพระอธิมานิกภิกษุ

ยานิมานิ อปตฺถานิ อลาพฺพเนว สารเท
 กาโปตฺกานิ อฏฺฐินิ ตานิ ทิสฺวาน กา รตฺตีติ.

กระดุกเหล่านี้ใด อันเขาทิ้งเกลื่อนกลาด ดุจน้ำเต้า
ในสารทกาล มีสีเหมือนนกพิราบ ความยินดีอะไร
เล่า? (จ๊กมี) เพราะเห็นกระดุกเหล่านั้น.

เรื่องพระนางรูปนันทาเถรี

อาตุรฺ อสุจี ปูตี ปสฺส นนฺเต สมุสฺสยฺ
อุคฺคฺมรณฺตํ ปคฺคฺมรณฺตํ พาลานํ อภิปตฺถิตํ
ยถา อิทํ ตถา เอตํ ยถา เอตํ ตถา อิทํ
ธาดุโย สุญฺญโต ปสฺส มา โลกํ ปุนฺราคมิ
ภเว ฉนฺทํ วิราเชตฺวา อุปสนฺตฺวา จริสฺสสฺสิติ.

นันทา เธอจงดูกายอันกรรมยกขึ้น อันอาตุร ไม่
สะอาด เปื่อยเน่า ไหลออกอยู่ข้างบน ไหลออกอยู่
ข้างล่าง ที่พาลชนทั้งหลายปรารณากันนัก สรีระ
ของเธอนี้ ฉันใด สรีระของหญิงนั้น ก็ฉันนั้น สรีระ
ของหญิงนั้น ฉันใด สรีระของเธอนี้ ก็ฉันนั้น.

เธอจงเห็นธาตุทั้งหลาย โดยความเป็นของสูญ
อย่างกลับมาสู่โลกนี้อีก เธอคลี่คลายความพอใจ ใน
ภพเสียแล้ว จักเป็นอุปสันตบุคคคลเที่ยวไป.

อภุจันน์ นคร กต มังโลहितเลปน
 ยตถ ชรา จ มจจุ จ มาโน มกุไซ จ โอิหิตติ.

สรีระ อันกรรมทำให้เป็นนครแห่งกระดูกทั้งหลาย
 ฉาบด้วยเนื้อและโลหิต เป็นที่ตั้งลงแห่งชรา มรณะ
 มานะ และมักขะ.

เรื่องพระนางมัลลิกาเทวี

ชีรนติ เว ราชรธา สัจจิตตา
 อโถ สรรมปิ ชร อูเปติ
 สตถจ ธมโม น ชร อูเปติ
 สนโต หเว สพพิ ปเวทยนตติ.

ราชรถที่วิจิตรดี ยังคร่ำคร่าได้แล อนึ่ง ถึงสรีระ
 ก็ยอมถึงความคร่ำคร่า ธรรมของสัตบุรุษหาเข้า
 ถึงความคร่ำคร่าไม่ สัตบุรุษทั้งหลายแล ย่อม
 ปราศรัยกับด้วยสัตบุรุษ.

เรื่องพระโลพูทัยเณระ

เทว เม โคณา มหาราช เยหิ เขตต์ กสาม เส
เตสุ เอโก มโต เทว ทุตติยัม เทหิ ขตติยาติ.

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าฯ โค
สำหรับโถนาของข้าพระพุทธเจ้า ๒ ตัว ในโค ๒
ตัวนั้นตัวหนึ่งล้มเสียแล้ว ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
ผู้เทพขัตติยราช ขอใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท จง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานตัวที่ ๒ เกิด.

เทว เม โคณา มหาราช เยหิ เขตต์ กสาม เส
เตสุ เอโก มโต เทว ทุตติยัม คณฺห ขตติยาติ.

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าฯ โค
สำหรับโถนาของข้าพระพุทธเจ้า ๒ ตัว ในโค ๒ ตัว
นั้นตัวหนึ่งล้มเสียแล้ว ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
ผู้เทพขัตติยราช ขอใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท จง
โปรดเกล้าฯ เอาตัวที่ ๒ ไปเสีย.

อบปสฺสุตํ ยํ ปุริโส พลิพฺพโทว ชีรติ
 มํสาณิ ตสฺส วทฺตมฺนติ ปญฺญา ตสฺส น วทฺตมฺตีติ.

คนมีสุตะน้อยนี้ ย่อมแก่เหมือนโคถึก เนื้อของเขา
 เขาย่อมเจริญ แต่ปัญญาของเขาหาเจริญไม่.

เรื่องปฐมโพธิกาล

อนนฺกชาติสํสารํ สนนฺธาวิสุตํ อนินฺพพิสํ
 คหฺกการํ คเวสฺสนุโต ทุกฺขา ชาติ ปุณฺนปฺปุนํ
 คหฺกการก ทิฏฺฐโจสิ ปุณฺน เคหํ น กาทฺสิ
 สพฺพทา เต ผาสฺสุกา ภคฺคา คหฺกภูมฺมิ วิสฺสงฺขตํ
 วิสฺสงฺขารคตํ จิตฺตํ ตณฺหานํ ขยมชฺชมคฺคาติ.

เราแสวงหาช่างผู้ทำเรือน เมื่อไม่ประสบ จึงได้
 ท่องเที่ยวไปสู่สงสารมีชาติเป็นอนก ความเกิด
 บ่อยๆ เป็นทุกข์

แนะนำช่างผู้ทำเรือน เราพบท่านแล้ว ท่าน
 จะทำเรือนอีกไม่ได้ ชี้อะไรทุกสิ่งของท่าน เราหัก

เสียแล้ว ยอดเรือเราก็เรือเสียแล้ว

จิตของเราถึงธรรมปราศจากเครื่องปรุงแล้ว
เพราะเราบรรลุธรรมที่สิ้นตัณหาแล้ว.

เรื่องบุตรเศรษฐีมีทรัพย์มาก

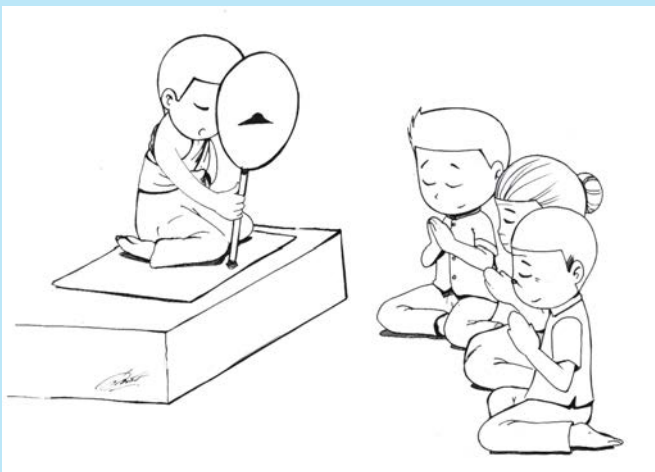
อจริตฺวา พุรฺหุมาจฺริยํ อลฺลทฺธา โยพฺพเน ธนํ
ชิณฺณโกณฺญจาวณฺยานุติ ชิณฺนมจฺเจ ว ปรลฺลเล.

อจริตฺวา พุรฺหุมาจฺริยํ อลฺลทฺธา โยพฺพเน ธนํ
เสนฺติ จาปาติชิณฺนา ว ปุราณานิ อนุตฺตุนฺนติ.

พวกคนเขลา ไม่ประพฤติพรหมจรรย์ ไม่ได้
ทรัพย์ในคราวยังเป็นหนุ่มสาว ย่อมซบเซา ดังนก
กระเรียนแก่ซบเซาอยู่ในเปือกตมที่หมดปลา ฉะนั้น.

พวกคนเขลา ไม่ประพฤติพรหมจรรย์ ไม่ได้
ทรัพย์ในคราวยังเป็นหนุ่มสาว ย่อมนอนทอดถอน
ถึงทรัพย์เก่า เหมือนลูกศรที่ตกจากแล่ง ฉะนั้น.

คาถาธรรมบท
ภาคที่ ๑

เรื่องโพธิราชกุมาร

อตตทานญเจ ปิยํ ชณฺณา รกฺขเขยฺย นํ สุรกฺขิตํ
 ตินฺนณฺมณฺณตฺรํ ยามํ ปฏฺวีชคฺเคยฺย ปณฺทิตฺโตติ.

ถ้าบุคคลทราบตนว่าเป็นที่รัก พึงรักษาตนนั้นให้
 เป็นอันรักษาด้วยดี บัณฑิตพึงระคับระคอง (ตน)
 ตลอดยามทั้ง ๓ ยามใดยามหนึ่ง.

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

อนฺุตฺรจาริโน นงฺคฺกุจฺจํ สีลํ คมฺภีรจาริโน
 อถายํ มชฺฌิมโฆ ชณฺโฑ ฐมฺมฏฺฐจฺจสฺส ภวิสฺสตีติ.

ทางเป็นของนาคตัวเที่ยวหากินตามริมฝั่ง คีรีชะ
 เป็นของนาคตัวเที่ยวหากินในน้ำลึก ส่วนท่อนกลางนี้
 จักเป็นของเราผู้ตั้งอยู่ในธรรม.

อตตทานเมว ปจฺจมํ ปฏฺวีรฺูเป นิเวสเย
 อถณฺณมฺนุสาเสยฺย น กิลิสฺเสยฺย ปณฺทิตฺโตติ.

บัณฑิตพึงตั้งตนนั้นแล ในคุณอันสมควรก่อน

ฟังสั่งสอนผู้อื่นในภายหลัง จะไม่ฟังเศร้าหมอง.

เรื่องพระปธานิกติสสเถระ

อมาตยาปิตุสวทุโธ อนาคตริยกุลเล วส
 นาย กาลมกาล วา อภิขานาติ กุกุกุชฺชติ.

ไก่ตัวนี้เติบโตแล้วในสำนักของผู้มีชื่อเสียงมารดาและบิดา อยู่ในสกุลของผู้มีชื่อเสียงอาจารย์ จึงไม่รู้จักกาลหรือมีไช้กาล.

อตตทานญเจ ตถา กยิรา ยถญญมนุสาสติ
 สุกนุโต วต ทเมถ อดตา ทิ กิร ทุทุทโมติ.

ถ้าบุคคลพร้าสอนผู้อื่นอยู่ฉันทใด ฟังทำตนฉันทนั้น บุคคลผู้มีตนฝึกดีแล้วหนอ (จึง) ควรฝึก (ผู้อื่น) เพราะว่าได้ยินว่า ตนฝึกฝนได้โดยยาก.

เรื่องพระมารดาของพระกุมารกัสสปเถระ

นิโครธเมว เสเวยฺย น สาขมุปล้วเส
 นิโครธสมิ มตฺ สยโย ยญฺเจ สาขสมิ ชีวิตนฺติ.

เจ้าหรือคนอื่นพึงคบเนื้อเชื่อว่านิโครธผู้เดียว
อย่าเข้าไปคบเนื้อเชื่อว่าสาชะ ความตายในสำนัก
ของเนื้อเชื่อว่านิโครธประเสริฐกว่า ความเป็นอยู่ใน
สำนักของเนื้อเชื่อว่าสาชะนั้น จะประเสริฐอะไร.

**อตตาทิ อตตโน นาโถ โภ ทิ นาโถ ปโร สียา
อตตนา ทิ สฺทนฺเตน นาถํ ลภติ ทูลลภนฺติ.**

ตนแลเป็นที่พึงของตน บุคคลอื่นใครเล่า พึงเป็นที่
ที่พึงได้ เพราะบุคคลมีตนฝึกฝนดีแล้ว ย่อมได้ที่พึง
ที่บุคคลได้โดยยาก.

เรื่องอุบาสกชื่อมหากาล

**อตตนา ทิ กตํ ปาปํ อตฺตชฺชํ อตฺตสมฺภวํ
อภิมตฺถติ ทุมฺเมธํ วชฺชํ วมุหฺยํ มณฺนิตฺติ.**

บาปอันตนทำไว้เอง เกิดในตน มีตนเป็นแดนเกิด
ย่อมข้ายบุคคลผู้มีปัญญาทราวม ดุจเพชรข้ายแก้วมณี
อันเกิดแต่หินฉะนั้น.

เรื่องพระเทวทัต

ยสฺส อจฺจนตทุสฺสีลยํ มาลฺวา สาลมิมิเวตฺถตฺตํ
 กโรติ โส ตถตฺตทานํ ยถา นํ อิจฺฉติ ทิโสติ.

ความเป็นผู้มีศีลล่วงส่วน รวบรวม(อัตภาพ)ของ
 บุคคลใด ดุจเถาย่านทรายรัดตั้งต้นสาละ ฉะนั้น
 บุคคลนั้น ย่อมทำตนอย่างเดียวกันกับที่โจร
 หัวโจกปรารถนาทำให้ตนฉะนั้น.

เรื่องกระเสือกกระสนเพื่อทำลายสงฆ์

สุกริ สาธฺฐนา สาธุ สาธุ ปาเปน ทุกฺกริ
 ปาปํ ปาเปน สุกริ ปาปมริเยหิ ทุกฺกรนฺติ.

ความดีคนดีทำงาน ความดีคนชั่วทำยาก ความ
 ชั่ว คนชั่วทำงาน ความชั่วอริยบุคคลทำได้ยาก.

สุกรานิ อสาธฺฐนิ อตฺตโน อหิตานิ จ
 ยํ เว ทิตฺตญฺจ สาธฺฐญฺจ ตํ เว ปรมทุกฺกรนฺติ.

กรรมอันไม่ดีและไม่เป็นประโยชน์แก่ตน คนทำ

ง่าย กรรมใดแลเป็นประโยชน์แก่ตนและดี กรรม
นั้นแล ทำยากอย่างยิ่ง.

เรื่องพระกาลเดระ

โย สาสน์ อรหตฺ อริยานํ ธมฺมชีวินํ
ปฏิกุโกลติ ทุมฺเมโร ทิฏฺฐิ นิสฺสาย ปาปิโก
ผลานิ กณฺฏกสฺเสว อตฺตชจณฺวาย ผลลตฺตีติ.

บุคคลใด ปัญญาโหนด อาศัยทิฏฐิอันชั่วช้า คัดค้าน
คำสั่งสอนของพระอริยบุคคล ผู้อรหันต์ มีปกติ
เป็นอยู่โดยธรรม บุคคลนั้น ย่อมเกิดมาเพื่อฆ่าตน
เหมือนขุยแห้งไม้ไผ่.

ผลํ เว กทฺลึ หนฺติ ผลํ เวหุํ ผลํ นพํ
สกุกาโร กาปฺริสํ หนฺติ คพฺโภ อสฺสตรึ ยถาติ.

ผลนั้นแลย่อมฆ่าตนกล้วยเสีย ผลนั้นแลย่อมฆ่า
ไม้ไผ่เสีย ผลนั้นแลย่อมฆ่าไม้้อเสีย ลูกในท้อง
ย่อมฆ่าแม่ม้าอัครเสีย ฉันทใด ลักการะก็ย่อมฆ่า
บุรุษถ่อยเสีย ฉันทนั้น.

เรื่องอุบาสกชื่อจุลกกาล

อตตนา ว กตํ ปาปํ อตตนา สงฺกิลิสฺสติ
 อตตนา อกตํ ปาปํ อตตนา ว วิสุขฺมติ
 สฺพุธิ อสุพุธิ ปจฺจตฺตํ นาถุโณ อญฺญํ วิโสธเยติ.

บาปอันผู้ใดทำแล้วด้วยตนเอง ผู้นั้นย่อมเศร้าหมองด้วยตน บาปอันผู้ใดไม่ทำด้วยตน ผู้นั้น ย่อมบริสุทธิ์ด้วยตนเอง ความบริสุทธิ์ความไม่บริสุทธิ์ เป็นของเฉพาะตน คนอื่นทำคนอื่นให้บริสุทธิ์ไม่ได้.

เรื่องพระอัครตักตถเถระ

อตตตตฺถถํ ปฺรตฺถเนน พหุณาปิ น ทาปเย
 อตตตตฺถถมภิญญาเย สทตฺถปฺปสุโต ลียาติ.

บุคคลไม่พึงยังประโยชน์ของตนให้เสื่อมเสีย เพราะประโยชน์ของคนอื่นแหม่มาก รู้จักประโยชน์ของตนแล้ว พึงเป็นผู้ชวนชวายเป็นประโยชน์ของตน.

เรื่องภิกษุหนุ่ม

ทีนั ธมฺมํ น เสเวยฺย ปมาเทน น สํวเส
 มิจฺฉาทิฏฺฐิํ น เสเวยฺย น ลียา โลกวฑฺฒโนติ.

บุคคลไม่พึงเสพธรรมอันแล้ว ไม่พึงอยู่ร่วมด้วย
 ความประมาท ไม่พึงเสพความเห็นผิด ไม่พึงเป็น
 คนรกรโลก.

เรื่องพระเจ้าสุทโธทนะ

อุตฺตมฺภูเจ นปฺปมชฺเชยฺย ธมฺมํ สุจฺริตํ จเร
 ธมฺมจารี สุขํ เสติ อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จ
 ธมฺมํ จเร สุจฺริตํ น ตํ ทุจฺจฺริตํ จเร
 ธมฺมจารี สุขํ เสติ อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จาติ.

บรรพชิต ไม่พึงประมาทในก้อนข้าว อันตนพึง
 ลูกขึ้นยี่นรّب บุคคลพึงประพฤติธรรมให้สุจริต ผู้มี
 ปกติประพฤติธรรม ย่อมอยู่เป็นสุขในโลกนี้ และ
 โลกหน้า

บุคคลพึงประพฤติธรรมให้สุจริต ไม่พึงประพฤติ
ธรรมนั้นให้ทุจริต ผู้มีปกติประพฤติธรรม ย่อม
อยู่เป็นสุขในโลกนี้และโลกหน้า.

เรื่องภิกษุผู้เจริญวิปัสสนา

ยถา พุพฺพทกํ ปสฺเส ยถา ปสฺเส มรีจิกํ
เอวํ โลกํ อเวกฺขนุตํ มจฺจุราชา น ปสฺสตีติ.

พระยามัจจุ ย่อมไม่เห็นบุคคลผู้พิจารณาเห็นอยู่
ซึ่งโลก เหมือนบุคคลพึงเห็นฟองน้ำ (และ) เหมือน
บุคคลพึงเห็นพยับแดด.

เรื่องอภัยราชกุมาร

เอถ ปสฺสถิมํ โลกํ จิตฺตํ ราชรรณฺฑมํ
ยตฺถ พาลา วิสีทฺนฺติ นตฺถิ สงฺโค วิชานตฺนฺติ.

ท่านทั้งหลาย จงมาดูโลกนี้อันตระการ ดุจราชรถ
ที่พวกคนเขลาหมกอยู่ (แต่) พวกผู้รู้หาข้องอยู่ไม่.

เรื่องพระสัมมชชนเดระ

โย จ ปุพฺพเพ ปมชฺชิตฺวา ปจฺฉา โส นปฺปมชฺชติ
 โสมี โลกํ ปภาเสติ อพฺภา มุตฺโตว จนฺทิมาทิ.

ก็ผู้ใดประมาทในก่อน ภายหลังไม่ประมาท ผู้นั้น
 ย่อมยังโลกนี้ให้สว่างได้ เหมือนดวงจันทร์พ้นแล้ว
 จากหมอก ฉะนั้น.

เรื่องอังกุลีมาลเดระ

ยสฺส ปาปี กตํ กมฺมํ กุสเลน ปทียติ
 โสมี โลกํ ปภาเสติ อพฺภา มุตฺโตว จนฺทิมาทิ.

บุคคลใด ละบาปกรรมที่ตนทำไว้แล้วได้ด้วยกุศล
 บุคคลนั้น ย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง เหมือนดวงจันทร์
 พ้นแล้วจากหมอก ฉะนั้น.

เรื่องธิดาของนายช่างหูก

อนฺธภูโต อยํ โลโก ตนฺนฺเกตุถ วิปสฺสติ
 สกฺุณฺ ชาลมุตฺโตว อปฺโป สคฺคาย คจฺฉติติ

สัตว์โลกนี้เป็นเหมือนคนบอด ในโลกนี้น้อยคน
จะเห็นแจ้งได้ น้อยคนจะไปในสวรรค์ เหมือนนก
หลุดแล้วจากข่าย (มีน้อย) ฉะนั้น.

เรื่องภิกษุ ๓๐ รูป

หังสา อาทิจฺจปเถ ยนฺติ อากาเส ยนฺติ อิทธิยา
นินฺยยนฺติ ธีรา โลกมฺหา เซตฺวา มารํ สวาหนฺนฺติ.

หงส์ทั้งหลาย ย่อมไปในทางแห่งดวงอาทิตย์ ท่าน
ผู้มีฤทธิ์ทั้งหลาย ย่อมไปในอากาศด้วยฤทธิ์ ธีรชน
ชนะมารพร้อมทั้งพาหนะแล้ว ย่อมออกไปจาก
โลกได้.

เรื่องนางจิตฺตมาณวิกา

นาทิฏฺฐา ปฺรโต โทสํ อญฺญุลาณี สพฺพโส
อิสฺสุโร ปณฺเย ทณฺท์ สามํ อปฺปฏิเวกฺขิยาติ.

ผู้เป็นใหญ่ไม่เห็นโทษน้อยใหญ่ของผู้อื่น โดย
ประการทั้งปวงแล้ว ไม่ทันพิจารณาเห็นเอง ไม่พึง
ลงอาชญา.

เอกธมฺมตีสฺส มุสาวาทิสฺส ชนฺตฺโน
 วิตฺถณฺนปรโลกสฺส นตฺถิ ปาปํ อการิยนฺติ.

บาปอันชนผู้ก้าวล่วงธรรมอย่างเอกเสียบ ผู้มัก
 พุดเท็จ ผู้มีปรโลกอันล่วงเลยเสียแล้ว ไม่พึงทำ
 ย่อมไม่มี.

เรื่องอสทิสถาน

อสุภํ ปวรํ วีริ มเหสี วิชิตาวินํ
 อนนฺธํ นุหตฺตํ พุทฺธํ ตมฺหํ พุริมิ พุราหฺมณฺนฺติ.

เรากล่าวบุคคลผู้องอาจ ผู้ประเสริฐ ผู้แก้แค้นกล้า
 ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้ชนะโดยวิเศษ ผู้ไม่หวั่นไหว
 ผู้ล้างแล้ว ผู้ตรัสรู้แล้วนั้น ว่าเป็นพราหมณ์.

น เว กทริยา เทวโลกํ วชนฺติ
 พาลา ทเว นปฺปสฺสฺสนฺติ ทานํ
 ธีโร จ ทานํ อนฺนโมทมาโน
 เตเนว โส โหติ สุขี ปฺรตฺถาติ.

พวกคนตระหนี่จะไปสู่เทวโลกไม่ได้เลย พวกชน

พาลแล ย่อมไม่สรรเสริญทาน ส่วนนักปราชญ์
อนุโมทนาทานอยู่ เพราะเหตุนี้ นั่นนั่นเอง นัก
ปราชญ์นั้น จึงเป็นผู้มีสุขในโลกหน้า.

เรื่องนายกาละบุตรของอนาถบิณฑิกเศรษฐี

ปัจพยา เอกรชเชน สคฺคสฺส คมเนน วา
สพฺพโลกาธิปจฺเจน โสตาปตฺติผลํ วรรณฺติ.

โสดาปัตติผล ประเสริฐกว่าความเป็นเอกราช ใน
แผ่นดิน กว่า การไปสู่สวรรค์ และกว่าความเป็น
ใหญ่ในโลกทั้งปวง.

เรื่องมารธิดา

รตฺตสฺส ทิ อุกฺกุฏิกํ ปทํ ภเว
ทฺฏฺฐสฺส โหติ สหฺसानุปีฬิตํ
มฺหฺหสฺส โหติ อวทฺตมิตํ ปทํ
วิวฏฺฐจฺจทฺสส อิทมิติสํ ปทฺนฺติ.

ก็คนเจ้าราคะ พึงมีรอยเท้ากระหย่ง (เว้ากลาง)
 คนเจ้าโทสะ ย่อมมีรอยเท้าอันสั้นบีบ (หนักสั้น)
 คนเจ้าโมหะ ย่อมมีรอยเท้าจิกลง (หนักทางปลาย
 เท้า) คนมีกิเลสเครื่องมุงบังอันเปิดแล้ว มีรอย
 เท้าเช่นนี้ นี้.

ยสฺส ชิตํ นาวชิยติ
 ชิตมสฺส โนยาติ โภจิ โลเก
 ตํ พุทฺทมณฺนตโคจฺรํ
 อปทํ เกน ปเทน เนสฺสถ
 ยสฺส ชาลินี วิสตุติกา
 ตณฺหา นตฺถิ กุหิณฺณิ เนตเว
 ตํ พุทฺทมณฺนตโคจฺรํ
 อปทํ เกน ปเทน เนสฺสธาคิ

กิเลสชาติมีราคะเป็นต้น อันพระสัมมาสัมพุทธ-
 เจ้าพระองค์ใดชนะแล้ว อันพระองค์ย่อมไม่กลับแพ้
 กิเลสหน้อยหนึ่งในโลก ย่อมไปหากิเลสชาติที่

พระพุทธเจ้าพระองค์นั้นชนะแล้วไม่ได้ พวกเจ้าจัก
นำพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้มีอารมณ์ไม่มีที่สุด
ไม่มีร่องรอยไปด้วยร่องรอยอะไร

ตัณหา มีชาย ชานไปตามอารมณ์ต่างๆ ไม่มีแก่
พระพุทธเจ้าพระองค์ใด เพื่อนำไปในภพไหนๆ
พวกเจ้าจักนำพระพุทธเจ้า พระองค์นั้น ผู้มี
อารมณ์ไม่มีที่สุด ไม่มีร่องรอย ไปด้วยร่องรอยอะไร.

ทิสฺวาน ตณฺหํ อรติญฺจ ราคะ
นาโหสิ ฆนฺโท อปิ เมถุนสฺมิ
กิเมวิทํ มุตฺตกริสฺสฺยุณฺณํ
ปาทาปิ นํ สมฺมุสฺสิตุํ น อิจฺเจติ.

แม้ความพอใจในเมถุนไม่ได้มีแล้ว เพราะเห็น
นางตัณหา นางอรติ และนางราคะ เพราะเห็น
สรีระแห่งธิดาของท่านนี้ ซึ่งเต็มไปด้วยบุตรและ
ภริยา (เราจักมีความพอใจในเมถุน) อย่างไรได้ เรา
ย่อมไม่ปรารถนาเพื่อจะแตะต้องสรีระธิดาของ
ท่านนั้น แม้ด้วยเท้า.

เรื่องยมกปาฏิหาริย์

ยโต ยโต ครุ ฐรํ ยโต คมภีรวตตนิ
 ตทาสสุ กณ्हํ ยุณชนติ สวาสสุ ตํ วหเต ฐรณติ.

ฐระหนักมีอยู่ในกาลใดๆ ทางไปในที่ลุ่มลึกมีอยู่ใน
 กาลใด ในกาลนั้นแหละ พวกเจ้าของย่อมเทียมโค
 ชื่อกัณหะ โคชื่อกัณหะนั้นแหละย่อมนำฐระนั้นไป.

มนาปเมว ภาเสยย นามนาปี กุทาจนํ
 มนาปี ภาสมานสุส ครุภารํ อุทพุพิ
 ธนญจ นํ อลาภลสิ เตน จตตมโน อุหุติ.

บุคคลพึงกล่าวคำเป็นที่พอใจเท่านั้น ไม่พึง
 กล่าวคำไม่เป็นที่พอใจในกาลไหนๆ (เพราะ) เมื่อ
 พรหมณ์กล่าวคำเป็นที่พอใจอยู่ โคนันทวิสาลเข็น
 ภาระอันหนักไปได้ ยังพรหมณ์นั้นให้ได้ทรัพย์ และ
 พรหมณ์นั้นได้เป็นผู้มีใจเบิกบาน เพราะการได้
 ทรัพย์นั้น.

คโต นุ จิตตกุณฺโณ วา เกลาสํ วา ยุกนุชฺชํ
 น โน ทกฺขเมมุ สมฺพทฺธํ โลกเชฏฺฐํ นรทสภนฺตํ.

พระศาสดาเสด็จไปสู่เขาจิตตกุณฺโณ หรือสู่เขา
 ไกรลาส หรือสู่เขายุกันธร เราทั้งหลายจึงไม่เห็น
 พระสัมพุทธเจ้าผู้โลกเชษฐ์ ผู้ประเสริฐกว่านระ.

ปวิเวกรโต อีโร นิมนํ โลกํ ปุเนหิตติ
 น โน ทกฺขเมมุ สมฺพทฺธํ โลกเชฏฺฐํ นรทสภนฺตํ.

พระองค์ผู้เป็นปราชญ์ ทรงยินดีแล้วในวิเวก
 จักไม่เสด็จกลับมาโลกนี้อีก เราทั้งหลายจะไม่เห็น
 พระสัมพุทธเจ้าผู้โลกเชษฐ์ ผู้ประเสริฐกว่านระ.

ดาวตีสเส ยทา พุทฺโธ ลิลายํ ปณฺทุมุพฺพล
 ปาโรจจตตกมฺมุลมฺหิ วิหาลิ ปุริสฺสูตตโม
 ทสฺสุ โลกธาตฺตฺสฺ สนฺนํปตติวณฺ เทวตา
 ปยิริปาสนฺนฺติ สมฺพทฺธํ วสนฺตํ นคฺคฺมฺทฺธนิ
 น โกจิ เทโว วณฺณณน สมฺพทฺธสฺส วิโรจติ
 สพฺเพ เทเว อติกฺกมฺม สมฺพทฺโธ ว วิโรจตฺติ

ในกาลใด พระพุทธเจ้าผู้เป็นยอดบุรุษ ประทับ
อยู่เหนือบัณฑุกัมพลศิลา ณ ควงไม้ปาริฉัตตกะ
ในภพดาวดึงส์ ในกาลนั้น เทพดาทั้งหลายใน
หมีนโลกธาตุประชุมพร้อมกันแล้ว เข้าเฝ้าพระ-
สัมพุทธเจ้าผู้ประทับอยู่บนยอดเขา เทพดาองค์
ไหนๆ ก็หาไฟโรจน์กว่าพระสัมพุทธเจ้าโดยวรรณะไม่
พระสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ย่อมไฟโรจน์ล่องปวง
เทพดาทั้งหมด.

โอลิเกตวาน สมพุทฺธเ องฺกฺรณฺจาปิ อินฺทกั
ทกฺขิณฺณยฺยํ ปภาเวนฺโต อิทํ วจนมพฺรวิ
มหาทานํ ตยา ทินฺนํ องฺกฺร ทิมฺมมฺนฺตเร
อติทุเร นิสินฺโนลี อากจฺฉํ มม สนฺติกนฺติ.

พระสัมพุทธะทอดพระเนตรอังกฤษบุตร และ
อินทกเทพบุตรแล้ว เมื่อจะทรงยกย่องทักษิณีย
บุคคล ได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า อังกฤษ เธอให้
ทานเป็นอันมากในระหว่างกาลนาน เธอเมื่อมาสู่
สำนักของเรา นั่งเสียไกลลิบ.

โจทิตโต ภาวิตตุดเตน องกุโร เอตมพรวี
 กิ มยหิ เตน ทาเนน ทกฺขิณฺเณยฺเยน สฺสญฺญตํ
 อยํ โส อินฺทโก ยกฺโข ทชฺชา ทานํ ปรีตตกํ
 อติโรจติ อมฺเหหิ จนฺโท ตารคณฺเณ ยถาติ.

อังกุรเทพบุตร อันพระศาสดาผู้มีพระองค์อัน
 อบรมแล้ว ตรัสเตือนแล้ว ได้กราบทูลคำนี้ว่า ข้า
 พระองค์จะต้องการอะไร ด้วยทานอันว่างเปล่า
 จากทักษิณียบุคคล

ยักษ์ชื่ออินทกะนี้นั้น ถวายทานแล้วนิดหน่อย
 ยังรุ่งเรืองยิ่งกว่าข้าพระองค์ ดุจพระจันทร์ในหมู่ดาว.

อุชฺชงฺคฺเล ยถา เขตฺเต พิซฺหํ พหุปี โรปีตํ
 น ผลํ วิปฺลํ โหติ นปี โตเสติ กสฺสกํ
 ตเถว ทานํ พหุกํ ทุสฺสีเลสุ ปติฏฺฐจิตํ
 น ผลํ วิปฺลํ โหติ นปี โตเสติ ทายกํ
 ยถापि ภทฺทเก เขตฺเต พิซฺหํ อปฺปมฺปิ โรปีตํ
 สมฺมา ธารํ ปเวจฺจณฺตํ ผลํ โตเสติ กสฺสกํ

ตเถว สीलนุเตสุ คุณวนุเตสุ ตาทิสุ
 อปฺปเกปิ กเต กาเร ผลํ โตเสติ ทายกนฺติ.

พืชแม่มาก อันบุคคลหว่านแล้วในนาดอน ผล
 ย่อมไม่ไพบูลย์ ทั้งไม่ยังชาวนาให้ยินดี ฉนฺใด ทาน
 มากมายอันบุคคลตั้งไว้ในหมู่ชนผู้ทุศีล ผลย่อมไม่
 ไพบูลย์ ทั้งไม่ยังทายกให้ยินดีฉนฺนั้นเหมือนกัน

พืชแม่เล็กน้อย อันบุคคลหว่านแล้วในนาดี เมื่อ
 ฝนหลังสายน้ำถูกต้อง (ตามกาล) ผลก็ย่อมยัง
 ชาวนาให้ยินดีได้ ฉนฺใด เมื่อสักการะ แม่น้อย
 อันทายกทำแล้ว ในเหล่าท่านผู้มีศีล ผู้มีคุณ ผู้คงที่
 ผลก็ย่อมยังทายกให้ยินดีได้ ฉนฺนั้นเหมือนกัน.

วิเจยฺย ทานํ ทาทพฺพิ ยตฺถ ทินฺนํ มหฺปผลํ

วิเจยฺย ทานํ สุกตปฺปสฺตถํ

เย ทกฺขิณฺเยยา อิท ชีวโลเก

เอเตสุ ทินฺนานิ มหฺปผลานิ

พีชานิ วุตฺตานิ ยถา สุเขตฺเตติ.

ทานอันบุคคลให้แล้วในเขตใด มีผลมาก บุคคล
พึงเลือกให้ทานในเขตนั้น การเลือกให้อันพระ
สุคตทรงสรรเสริญแล้ว

ทานที่บุคคลให้แล้วในทักษิณียบุคคลทั้งหลาย
ที่มีอยู่ในโลก คือหมู่สัตว์ที่ยังเป็นอยู่นี้มีผลมาก
เหมือนพืชที่บุคคลหว่านแล้วในนาดี ฉะนั้น.

ติณโทสานิ เขตตานิ	รากโทสา	อัย ปชา
ตสุมมา หิ วิตราเคสุ	ทินนุ โหติ	มหปผล
ติณโทสานิ เขตตานิ	โทสโทสา	อัย ปชา
ตสุมมา หิ วิตโทเสสุ	ทินนุ โหติ	มหปผล
ติณโทสานิ เขตตานิ	โมหโทสา	อัย ปชา
ตสุมมา หิ วิตโมहेสุ	ทินนุ โหติ	มหปผล
ติณโทสานิ เขตตานิ	อิจฉาโทสา	อัย ปชา
ตสุมมา หิ วิคติจเณสุ	ทินนุ โหติ	มหปผลนุติ

นาทั้งหลาย มีหญ้าเป็นเครื่องประทุษร้าย หมู
สัตว์นี้มีรากจะเป็นเครื่องประทุษร้าย เพราะเหตุนี้แล

ทานที่บุคคลให้แล้วในท่านผู้มีราคะไปปราศแล้วทั้ง
หลาย จึงมีผลมาก

นาทั้งหลายมีหญาเป็นเครื่องประทุษร้าย หมู
สัตว์นี้มีโทสะเป็นเครื่องประทุษร้าย เพราะเหตุนั้นแล
ทานที่บุคคลให้แล้ว ในท่านผู้มีโทสะไปปราศแล้ว
ทั้งหลาย จึงมีผลมาก

นาทั้งหลาย มีหญาเป็นเครื่องประทุษร้าย หมู
สัตว์นี้มีโมหะเป็นเครื่องประทุษร้าย เพราะเหตุนั้นแล
ทานที่บุคคลให้แล้วในท่านผู้มีโมหะไปปราศแล้วทั้ง
หลาย จึงมีผลมาก

นาทั้งหลายมีหญาเป็นเครื่องประทุษร้าย หมูสัตว์นี้
มีความอยากเป็นเครื่องประทุษร้าย เพราะเหตุ
นั้นแล ทานที่บุคคลให้แล้ว ในท่านผู้มีความอยาก
ไปปราศแล้วทั้งหลาย จึงมีผลมาก.

น เม ทิฏฺฐโ จ อโธ ปุพฺพเพ น สุโต อุก กสฺสจ
เอว วคฺคฺคุโ ท สตุถา ตฺลิตฺตา คณฺนิมาคโธตฺติ.

พระศาสดา ผู้มีถ้อยคำอันไพเราะ ทรงเป็น
อาจารย์แห่งคณะ เสด็จมาจากดุสิตอย่างนี้ เรายัง
ไม่เห็น หรือไม่ได้ยินต่อใครๆ ในกาลก่อนแต่呢.

เย ฉานปฺปสุตา ธีรา เนกขมมุปลเม รตา
เทวาปิ เตสํ ปิทยนฺติ สมพฺพุธานํ สติมตฺนฺติ.

พระสัมพุทธเจ้าเหล่าใด เป็นปราชญ์ ขวนขวาย
ในฉาน ยินดีแล้วในธรรมที่เข้าไปสงบด้วยสามารถ
แห่งการออก แม้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ก็ย่อม
กระหิ้มต่อพระสัมพุทธเจ้าเหล่านั้นผู้มีสติ.

เย จ สงฺฆาตฺตมฺมา เส เย จ เสชา ปุณฺณ อธิ
เตสํ เม นิปโก อิริยํ ปุณฺโณ ปพฺพุติ มาริสฺสาคิ.

ดูก่อนท่านผู้นิรทุกข์ เธอมีปัญญารักษาตน อันเรา
ถามถึงความเป็นไปของท่านผู้มีธรรม อันนับ
พร้อมแล้วทั้งหลาย และพระเสขะทั้งหลาย ซึ่งมี
อยู่มากในโลกนี้ จงบอกความเป็นไปนั้นแก่เรา.

คงคาย วาลูกา ชีเย อุทกั ชีเย มหณฺณเว
มทียา มตฺติกา ชีเย ลกฺเขน มม พุทฺธิยาติ

ทรายในแม่น้ำคงคา ฟุ้งลื่นไป น้ำในห้วงน้ำใหญ่
ฟุ้งลื่นไป ดินในแผ่นดิน ฟุ้งลื่นไป การแก้ปัญหา
ด้วยความรู้ของข้าพระองค์ ย่อมไม่ลื่นไปด้วย
คะแนน.

ปโรสทสฺสปิ สมากตานํ
กนฺทุเทยฺยุ เต วสุสสฺตํ อปญฺญา
เอโกว เสยฺโย ปุริโส สปญฺโณ
โย ภาลิตฺตสฺส วิชานาติ อตฺถนฺติ.

คนที่มาประชุมกันแล้ว แม้ตั้งพันเป็นกำหนด คน
เหล่านั้นหาปัญญามีได้ ฟังคร่ำครวญตั้ง ๑๐๐ ปี
บุรุษผู้ใด รู้ชัดซึ่งอรรถแห่งภาษิตได้ บุรุษผู้นั้น ซึ่ง
เป็นผู้มีปัญญาคนเดียวเท่านั้น ประเสริฐกว่า.

เรื่องนาคราชชื่อเอรกปัตต์

กิสฺสู อธิปฺตี ราชา กิสฺสู ราชา รชฺสูสิโร
กถิสฺสู วิรฺโซ โทติ กถิสฺสู พาโลติ วุจฺจตีติ.

ผู้เป็นใหญ่อย่างไรเล่า ชื่อว่าพระราชชา อย่างไร
เล่า พระราชาชื่อว่ามีธูลีบนพระเศียร อย่างไรเล่า
ชื่อว่าปราศจากรฐลี อย่างไรท่านจึงเรียกว่าคนพาล.

**ฉทวาราริบัติ ราชชา รชมาโน รชสุลโร
อรช วิโรไซ โทติ รช พาลอติ วุจจติติ.**

ผู้เป็นใหญ่ในทวาร ๖ ชื่อว่าเป็นพระราชชา พระ
ราชาผู้กำหนดอยู่ ชื่อว่ามีธูลีบนพระเศียร ผู้ไม่
กำหนดอยู่ ชื่อว่าปราศจากรฐลี ผู้กำหนดอยู่ท่าน
เรียกว่า คนพาล.

**เกนสุสุ วุยหติ พาลอ กถ นุทติ ปณทิตโต
โยคกุเขมิ กถ โทติ ต เม อกุขาทิ ปุจฉิตติ.**

คนพาล อันอะไรเอ่ย ย่อมพัดไป บัณฑิตย่อม
บรรเทาอย่างไร อย่างไรจึงเป็นผู้มีความเกษม
จากโยคะ ท่านผู้อันเราถามแล้วโปรดบอกชื่อนั้น
แก่เรา.

โอเมน วุยหตี พาโล โยคา นุหติ ปณฺหิตโต
 สพฺพโยควิสฺยุตฺโต โยคกฺกเขมิตติ วุจฺจตีติ.

คนพาลอันห้วงน้ำ (คือกามโอฆะเป็นต้น) ย่อม
 พัดไป บัณฑิตย่อมบรรเทา (โอฆะนั้น) เสียด้วยความ
 เพียร บัณฑิตผู้ไม่ประกอบด้วยโยคะทั้งปวง ท่าน
 เรียกว่า ผู้มีความเกษมจากโยคะ.

กิจฺโณ มนุสฺสปรปฺภูลาโก กิจฺฉํ มจฺจานชีวิทํ
 กิจฺฉํ สทฺธมฺมสฺสวนํ กิจฺโณ พุทฺธานมฺปฺปาโทติ.

ความได้อัตภาพเป็นมนุษย์ เป็นการยาก ชีวิตของ
 สัตว์ทั้งหลายเป็นอยู่ยาก การฟังพระสัทธรรม
 เป็นการยาก การอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
 เป็นการยาก.

เรื่องปัญหาของพระอานนทเถระ

สพฺพปาปสฺส อกรรมํ กุสลสฺสุปฺสมปฺทา
 สจฺจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ

ขนฺติ ปรมฺ ติโป ติติกา
 นิพพานํ ปรมฺ วทนฺติ พุทฺธา
 น หิ ปพฺพชิตฺ ปรูปฆาตี
 สมโณ โหติ ปรํ วิหะยนฺโต

อนุปวาโท อนูปฆาโต ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร
 มตฺตญฺญตา จ ฆตฺตสฺมี ปนฺตญฺจ สยนาสนํ
 อธิจิตฺเต จ อาโยโค เอตํ พุทฺธานสาสนนฺติ.

ความไม่ทำบาปทั้งสิ้น ความยังกุศลให้ถึงพร้อม
 ความทำจิตของตนให้ผ่องใส นี่เป็นคำสอนของ
 พระพุทธเจ้าทั้งหลาย.

ความอดทน คือความอดทนกลับ เป็นธรรมเผาบาป
 อย่างยิ่ง ท่านผู้รู้ทั้งหลาย ย่อมกล่าวพระนิพพาน
 ว่าเป็นเยี่ยม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่าบรรพชิต ผู้
 เบียดเบียนผู้อื่นอยู่ ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะ.

ความไม่กล่าวร้าย ๑ ความไม่ทำร้าย ๑ ความ
 สำรวมในพระปาฏิโมกข์ ๑ ความเป็นผู้รู้ประมาณ

ในภัตตาคาร ๑ ที่นอนที่นั่งอันสงัด ๑ ความ
ประกอบโดยเอื้อเพื่อในอริจิต ๑ นี่เป็นคำสอนของ
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย.

เรื่องภิกษุผู้ไม่ยินดี

ยาวตา จนุทิมสุริยา (ปริหรนฺติ) ทิสา ภนฺติ วิโรจนา
สพฺเพ ว ทาสา มนฺธาตุ เย ปาณา ปจฺวินิสฺสิตาติ.

พระจันทร์และพระอาทิตย์ (ย่อมหมุนเวียนไป)
ส่องทิศให้สว่างไสวอยู่กำหนดเพียงใด สัตว์ทั้งหลาย
ผู้อาศัยแผ่นดินทั้งหมดเทียว ย่อมเป็นทาสของ
พระเจ้ามันธธาตุราช กำหนดเพียงนั้น.

น กหาปณฺวสุเสณ ติตฺติ กาเมสุ วิชฺชติ
อปฺปสุสาทา ทุกฺขา กามา อิติ วิญญาเย ปณฺธิโต
อปี ทิพฺเพสุ กาเมสุ รติ โส นาธคฺจฉติ
ตถฺยทฺกฺขยฺรโต โหติ สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโกติ.

ความอึดในกามทั้งหลาย ย่อมไม่มีเพราะฝนคือ
กหาปณะ กามทั้งหลาย มีรสอร่อยน้อย มีทุกข์มาก

บัณฑิตรู้แจ้งดังนี้แล้ว ท่านย่อมไม่ถึงความยินดี
ในกามทั้งหลายแม้ที่เป็นทิพย์ พระสาวกของพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมเป็นผู้ยินดีในความสิ้นไป
แห่งตัณหา.

เรื่องปุโรหิตชื่ออัคคิทัต

พหุ เว สรณฺ ยนฺติ	ปพฺพตานิ วนานิ จ
อารามรฺกฺขเจตฺยานิ	มนุสฺสา ภยตฺตชฺชิตา
เณตํ โข สรณฺ เขมํ	เณตํ สรณฺมุตฺตมํ
เณตํ สรณฺมาคมฺม	สพฺพทฺกฺษา ปมฺจุจติ
โย จ พุทฺธญฺจ ฐมฺมญฺจ	สงฺฆญฺจ สรณฺ คโต
จตฺตาริ อริยสจฺจานิ	สมฺมปฺปญฺญา ย ปสฺสตี
ทฺกฺขํ ทฺกฺขสมฺปฺปาทำ	ทฺกฺขสฺส จ อติทฺกฺมํ
อริยญฺจกุสฺสจฺจิกํ มคฺคํ	ทฺกฺขุปสมคามินํ
เณตํ โข สรณฺ เขมํ	เณตํ สรณฺมุตฺตมํ
เณตํ สรณฺมาคมฺม	สพฺพทฺกฺษา ปมฺจุจตฺตี.

มนุษย์เป็นอันมาก ถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมถึง
ภูเข่า ป่า อารามและรุกขเจดีย์ ว่าเป็นที่พึ่ง สรรณะ

นั้นแลไม่เกษม สรณะนั้นไม่อุดม เพราะบุคคลอาศัย
สรณะนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้.

ส่วนบุคคลใด ถึงพระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์
ว่าเป็นที่พึ่ง ย่อมเห็นอริยสัจ ๔ (คือ) ทุกข์ เหตุให้
เกิดทุกข์ ความกำวล่วงทุกข์ และมรรคมีองค์ ๘
อันประเสริฐ ซึ่งยังสัตว์ให้ถึงความสงบแห่งทุกข์
ด้วยปัญญาชอบ สรณะนั้นแลของบุคคลนั้นเกษม
สรณะนั้นอุดม เพราะบุคคลอาศัยสรณะนั้น ย่อม
พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้.

เรื่องปัญหาของพระอานนทเถระ

ทูลโลภ บุริสาชฌโณ น โส สพฺพตฺถ ชายติ
ยตฺถ โส ชายติ ธีโร ตํ กุลํ สุขเมธตฺติ.

บุรุษอาชาไนยหาได้ยาก (เพราะว่า)บุรุษอาชาไนย
นั้น ย่อมไม่เกิดในที่ทั่วไป บุรุษอาชาไนยนั้น เป็น
นักปราชญ์ ย่อมเกิดในตระกูลใด ตระกูลนั้น ย่อม
ถึงความสุข.

เรื่องสัมพหุภิกขุ

สุโข พุทธานมฺปปาโท สุขา สทฺธมฺมเทสนา
 สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี สมคฺคานํ ตโป สุโขติ.

ความเกิดขึ้นแห่งพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย เป็นเหตุนำ
 สุขมา การแสดงธรรมของสัตบุรุษ เป็นเหตุนำสุขมา
 ความพร้อมเพรียงของหมู่ เป็นเหตุนำสุขมา ความ
 เพียรของชนผู้พร้อมเพรียงกัน เป็นเหตุนำสุขมา.

เรื่องพระเจดีย์ทองของพระกัศสปทสพล

ปุชฺจารเห ปุชฺยโต พุทฺเธ ยทิจ สวเก
 ปปญฺจสมตฺติกฺกนฺเต ตินฺณโสภปริทฺทเว
 เต ตาทิสฺส ปุชฺยโต นิพฺพุเต อกฺุโตภเย
 น สกฺกา ปุณฺณํ สงฺฆาตุํ อิมุตฺตมปิ เกนจิติ.

ใครๆ ไม่อาจที่จะนับบุญของบุคคลผู้บูชาอยู่ ซึ่ง
 ท่านผู้ควรบูชา คือพระพุทธรเจ้า หรือว่าพระสาวก
 ทั้งหลายด้วย ผู้ก้าวล่วงธรรมเครื่องเน้นซ้ำได้แล้ว
 ผู้มีความเศร้าโศก และความคร่ำครวญอันข้ามพ้น
 แล้ว (หรือว่า) ของบุคคลผู้บูชาอยู่ ซึ่งท่านผู้ควรบูชา

เช่นนั้นเหล่านั้น ผู้นิพพานแล้ว ไม่มีภัยแต่ที่ไหนๆ ด้วยการนับแม้วิธีใดๆ ก็ตามว่าบุญนี้ มีประมาณเท่านี้.

ติฏฺฐนฺเต นิพฺพุเต จาปี สเม จิตฺเต สมํ ผลํ
เจโตปสาทเหตุมฺหิ สตฺตา คจฺฉนฺติ สุกฺคตินฺติ.

เมื่อพระสัมพุทธเจ้าเป็นต้น ยังทรงพระชนม์อยู่ก็ดี นิพพานแล้วก็ดี เมื่อจิตเสมอกัน ผลก็ย่อมเท่ากัน ในเพราะเหตุ คือความเลื่อมใสแห่งใจ ลัทธิทั้งหลาย ย่อมไปสู่สุคติ.

เรื่องระงับความทะเลาะแห่งหมู่พระญาติ

สุสฺขํ วัต ชีวาม	เวรินฺสุ อเวรินฺ
เวรินฺสุ มนุสฺเสสุ	วิหฺราม อเวรินฺ
สุสฺขํ วัต ชีวาม	อาตุเรสุ อนาคตฺรา
อาตุเรสุ มนุสฺเสสุ	วิหฺราม อนาคตฺรา
สุสฺขํ วัต ชีวาม	อุสฺสุเกสุ อนุสฺสุกา
อุสฺสุเกสุ มนุสฺเสสุ	วิหฺราม อนุสฺสุกาติ.

ในมนุษย์ทั้งหลายผู้มีเวรกัน พวกเราไม่มีเวร เป็นอยู่สบายดีหนอ ในมนุษย์ทั้งหลายผู้มีเวรกัน พวกเราไม่มีเวรอยู่

ในมนุษย์ทั้งหลาย ผู้มีความเดือดร้อนกัน พวกเราไม่มีความเดือดร้อน เป็นอยู่สบายดีหนอ ในมนุษย์ทั้งหลายผู้มีความเดือดร้อนกัน พวกเราไม่มีความเดือดร้อนอยู่

ในมนุษย์ทั้งหลายผู้ชวนชวายเป็นอยู่ สบายดีหนอ ในมนุษย์ทั้งหลาย ผู้มีความชวนชวายเป็นอยู่ พวกเราไม่มีความชวนชวายเป็นอยู่.

เรื่องมาร

สุสุข วัต ชีวาม เยสนโน นตถิ กิญจนั
ปิตติภุขา ภวิสสาม เทวา อภัสสรา ยถาติ.

เราผู้ซึ่งไม่มีกิเลสชาติเครื่องกังวล ย่อมเป็นอยู่สบายดีหนอ เราจักเป็นผู้มีปิตติเป็นภักษา เหมือนเหล่าเทวดาชั้นอภัสระ.

เรื่องปราชัยของพระเจ้าโกศล

ชย เวร ปสวติ ทุกุขั เสติ ปราชิต
อุปสนโต สุขั เสติ หิตวา ชยปราชยนติ.

ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมอยู่เป็นทูก ผู้สงบ
ระงับ ละความชนะและความแพ้ได้แล้ว ย่อมอยู่
เป็นสุข.

เรื่องเด็กหญิงแห่งตระกูลคนใดคนหนึ่ง

นตถิ รากสโม อคฺคิ นตถิ โทสสโม กลิ
นตถิ ขนฺธสฺมา ทุกุขา นตถิ สนฺติปรํ สุขนฺติ.

ไฟเสมอด้วยรากะ ย่อมไม่มี โทษเสมอด้วยโทษะ
ย่อมไม่มี ทูกุขัทั้งหลายเสมอด้วยขันธ ย่อมไม่มี
สุขอื่นจากความสงบ ย่อมไม่มี.

เรื่องอุบาสกคนใดคนหนึ่ง

ชมฺจฉา ปรมา โรคา สงฺขารา ปรมา ทุกุขา
เอตํ ฌตฺวา ยถาภูตํ นิพฺพานํ ปรมํ สุขนฺติ.

ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง ลังขารทั้งหลายเป็นทูกุขั

อย่างยิ่ง บัณฑิตทราบเนื้อความนั้นตามความจริง
แล้ว (กระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน) เพราะพระ
นิพพาน เป็นสุขอย่างยิ่ง.

เรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศล

มัทธี ยทา โหติ มหคฺขมโส จ
 นิทฺทายิตา สมฺปรีวตฺตสายี
 มหาวราโหว นินฺวาปฺปญฺโจ
 ปฺนปฺปนฺนิ คพฺภมฺเบติ มนุโหติ

ในกาลใด บุคคลเป็นผู้กินจุ มั่งง้วน และมักนอน
หลับ กระสับกระส่าย เป็นดุจสุกรใหญ่ ที่เขาเลี้ยง
ด้วยอาหาร ในกาลนั้น เขาเป็นคนมีนซิม ย่อมเข้า
ห้องบ่อยๆ.

มนุชฺสส สทา สติมโต
 มตฺตํ ชานโต ลทฺธโกชเน
 ตนฺนุสฺส ภวนฺติ เวทนา
 สณฺนิกํ ชีรติ อายุ ปาลยฺนฺติ.

คนมีสติทุกเมื่อ รู้ประมาณในโภชนะที่ได้แล้วนั้น
มีเวทนาเบาบาง (อาหารที่บริโภครแล้ว) เลี้ยงอายุ
อยู่ ค่อยๆ ย่อยไป.

อาโรคฺยปรมา ลากา สนฺตฺถุจฺจฺปรมฺ ฌนํ
วิสุตฺตสปรมา ฌาตี นิพฺพานํ ปรมฺ สุขนฺตฺติ.

ลากทั้งหลาย มีความไม่มีโรคเป็นอย่างยิ่ง ทรัพย์
มีความสันโดษเป็นอย่างยิ่ง ฌาตีมีความคั่นเคย
เป็นอย่างยิ่ง พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง.

เรื่องพระติสสเถระ

ปวิเวกรสํ ปิตฺวา รสํ อุปสมสฺส จ
นิทฺทโร โทติ นิปฺปาโป ฌมฺมปีติรสํ ปิวนฺตฺติ.

บุคคลตีมรสอันเกิดแต่วิเวก และรสพระนิพพาน
เป็นที่เข้าไปสงบ ตีมรสปีติอันเกิดแต่ธรรม ย่อม
เป็นผู้ไม่มีความกระวนกระวาย ไม่มีบาป.

เรื่องท้าวสักกะ

ปุจฉ วาสว มํ ปณห์ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉลิต
ตสฺส ตสฺเสว ปณฺหสฺส อหํ อนฺตํ กโรมิ เตติ.

ดูก่อนท้าววาสวะ ท่านจงถามปัญหาที่เรา ท่าน
ปรารถนาปัญหาข้อใดข้อหนึ่งในพระหฤทัย เราจะ
ทำที่สุดแห่งปัญหานั้นๆ ของท่านได้แน่แท้.

สาธุ ทสฺสณมรียานํ สนฺนิวาโส สทา สุโข
อทสฺสเนน พาลานํ นิจฺจเมว สุขี ลียา
พาลสงฺคตจาริ ทิ ทิมมทฺธาน โสจติ
ทฺกุโข พาเลหิ สํวาโส อมิตฺเตเนว สพฺพทา
ธีโร จ สุขสํวาโส ญาตินํว สมากโม

(ตสฺมา ทิ)

ธีรณฺจ ปณฺณณฺจ พทฺสสุตฺตณฺจ
โรรยฺหสิลํ วตฺตณฺตมรียํ
ตํ ตาทิสํ สปฺปฺริสํ สุเมธํ
ภเชถ นกฺขตฺตปถํว จนฺทิมาทิ.

การพบเห็นเหล่าอริยบุคคลเป็นการดี การอยู่
ร่วม (ด้วยเหล่าอริยบุคคล) ให้เกิดสุขทุกเมื่อ

บุคคลพึงเป็นผู้มีสุขเป็นนิตย์แท้จริง เพราะไม่
พบเห็นพวกคนพาล เพราะว่า คนที่ยวสภาคมกับคน
พาล ย่อมโศกเศร้าตลอดกาลยืดยาวนาน ความ
อยู่ร่วมกับพวกคนพาล ให้เกิดทุกข์เสมอไป เหมือน
ความอยู่ร่วมด้วยศัตรู

ปราชญ์มีความอยู่ร่วมกันเป็นสุข เหมือนสมาคม
แห่งญาติ (เพราะฉะนั้นแล) ท่านทั้งหลายจงคบหา
ผู้เป็นปราชญ์และมีปัญญา ทั้งเป็นพหูสูตร นำธุระ
ไปเป็นปกติ มีวัตร เป็นอริยบุคคล เป็นสัตบุรุษ มี
ปัญญาดี เช่นนั้น เหมือนพระเจ้าจันทร์ส่องแสงคล่อง
แห่งนักษัตรฤกษ์ ฉะนั้น.

เรื่องบรรพชิต ๓ รูป

อโยเค ยุณฺฆมตฺตานํ โยคสุมิณฺจ อโยชยํ
อตถํ หิตฺวา ปิยคฺคาคี ปิเหตุตฺตานุโยคินํ
มา ปิเยหิ สมากณฺฉิ อปฺปิเยหิ กุทาจนํ

ปิยานํ อทสฺสนํ ทุกุขํ อบปิยานญจ ทสฺสนํ
 ตสฺมา ปิยํ น กยิราถ ปิยาปาโย ทิ ปาปโก
 คนฺธา เตสํ น วิชฺชนฺติ เยสํ นตฺถิ ปิยาปิยนฺติ

บุคคลประกอบตนไว้ในสิ่งอันไม่ควรประกอบ
 และไม่ประกอบไว้ในสิ่งอันควรประกอบ ละเสีย
 แล้วซึ่งประโยชน์ ถือเอาอารมณ์อันเป็นที่รัก ย่อม
 ทะเยอทะยานต่อบุคคลผู้ตามประกอบตน

บุคคลอย่าสมาคมกับสัตว์และสังขารทั้งหลาย
 อันเป็นที่รัก (และ) อันไม่เป็นที่รัก ในกาลไหนๆ
 (เพราะว่า) การไม่เห็นสัตว์และสังขารอันเป็นที่รัก
 และการเห็นสัตว์และสังขารอันไม่เป็นที่รัก เป็นทุกข์

เพราะเหตุนี้บุคคลไม่พึงกระทำสัตว์หรือสังขาร
 ให้เป็นที่รัก เพราะความพรากจากสัตว์และสังขาร
 อันเป็นที่รัก เป็นการตำทราวม กิเลสเครื่องร้อยรัด
 ทั้งหลายของเหล่าบุคคลผู้ไม่มีอารมณ์อันเป็นที่รัก
 และไม่เป็นที่รัก ย่อมไม่มี.

เรื่องกฏมพีคนใดคนหนึ่ง

อูร์โคว ตจํ ชินณํ ทิตฺวา คจฺฉติ สนฺตํ
 เอวํ สรีเร นิพฺโภเค เปเต กาลกเต สติ
 ทยฺหมาโน น ชานาติ ฅาตีนํ ปรีเทวิตํ
 ตสฺมา เอตํ น โสจามิ คโต โส ตสฺส ยา คตฺติติ.

บุตรของเรา เมื่อสรีระใช้ไม่ได้ ละสรีระของตน
 ไป ดุจงูลอกคราบเก่าฉะนั้น เมื่อบุตรของเราตาย
 จากไปแล้ว เขาถูกเผาอยู่ย่อมไม่รู้ปริเทวนาการ
 ของพวกญาติ เพราะฉะนั้น เราจึงไม่เศร้าโศกถึง
 บุตรนั้น เขามีคติเช่นใดก็ไปสู่คติเช่นนั้น (เอง).

ปิยโต ชายเต โสโก ปิยโต ชายเต ภยํ
 ปิยโต วิปฺปมุตตสฺส นตฺถิ โสโก กุโต ภยนฺติ.

ความโศกย่อมเกิดแต่ของที่รัก ภัยย่อมเกิดแต่ของ
 ที่รัก ความโศกย่อมไม่มีแก่ผู้ปลดปล่อยได้จาก
 ของที่รัก ภัยจักมีแต่ไหน.

เรื่องนางวิสาขาอุบาสิกา

เปรมโต ชายเต โสโก เปรมโต ชายเต ภย
 เปรมโต วิบุปมุตตสส นตถิ โสโก กุโต ภยนติ.

ความโศกย่อมเกิดแต่ความรัก ภัยย่อมเกิดแต่
 ความรัก ความโศกย่อมไม่มีแก่ผู้พ้นวิเศษจาก
 ความรัก ภัยจักมีแต่ไหน.

เรื่องเจ้าลิจนวี

รติยา ชายเต โสโก รติยา ชายเต ภย
 รติยา วิบุปมุตตสส นตถิ โสโก กุโต ภยนติ.

ความโศกย่อมเกิดแต่ความยินดี ภัยย่อมเกิดแต่
 ความยินดี ความโศกย่อมไม่มีแก่ผู้พ้นวิเศษแล้ว
 จากความยินดี ภัยจักมีแต่ไหน.

เรื่องอนติคันธกุมาร

กามโต ชายเต โสโก กามโต ชายเต ภย
 กามโต วิบุปมุตตสส นตถิ โสโก กุโต ภยนติ.

ความโศกยอมเกิดแต่กาม ภัยยอมเกิดแต่กาม
ความโศกยอมไม่มีแก่บุคคลผู้พ้นวิเศษแล้วจากกาม
ภัยจักมีแต่ไหน.

เรื่องพราหมณ์คนใดคนหนึ่ง

ตณฺหาย ชายเต โสโก ตณฺหาย ชายเต ภัย
ตณฺหาย วิปฺมุตตสฺส นตฺถิ โสโก กุโต ภัยนฺติ.

ความโศกยอมเกิดเพราะตัณหา ภัยยอมเกิด
เพราะตัณหา ความโศกยอมไม่มีแก่บุคคลผู้พ้น
วิเศษแล้วจากตัณหา ภัยจักมีแต่ไหน.

เรื่องเด็ก ๕๐๐ คน

สีลทสฺสนสมฺปนฺนํ ธมฺมฏฺฐํ สจฺจวาทีนํ
อตฺตโน กมฺมกฺุพฺพานํ ตํ ชโน กุรุเต ปิยนฺติ.

ชนยอมทำท่านผู้สมบูรณ์ด้วยศีลและทัสสนะ ผู้ตั้ง
อยู่ในธรรม ผู้มีปกติกล่าวแต่วาจาสัตย์ ผู้ทำการ
งานของตนนั้น ให้เป็นที่รัก.

เรื่องพระอนาคามีเถระ

ฉนทชาโต อนกฺขาเต มนสา จ ฝุโฆ สียา
กาเมสุ อปฺปฏิพทฺธจิตฺโต อุทฺธโสโตติ วุจฺจตีติ.

ภิกษุ ผู้มีฉันทะเกิดแล้วในพระนิพพานอันใครๆ
บอกไม่ได้ พึงเป็นผู้อันใจถูกต้องแล้วก็ดี ผู้มีจิตไม่
เกี่ยวเกาะในกามทั้งหลายก็ดี ท่านเรียกว่า ผู้มี
กระแสในเบื้องบน.

เรื่องนายหนันทิยะ

จิรบปวาสิ ปฺริสํ ทฺูโรโต โสตฺถิมาคตํ
ฉาตี มิตฺตา สุหฺชชา จ อภินนฺทนฺติ อาคตํ
ตเถว กตฺปญฺณปิ อสุมา โลกา ปรี คตํ
ปฺญฺณมานิ ปฏฺิคฺคณฺหนฺติ ปิยํ ฉาตีว อาคตฺนฺติ.

ญาติ มิตร และคนมีใจดีทั้งหลาย เห็นบุรุษผู้ไป
อยู่ต่างถิ่นมานาน มาแล้วแต่ที่ไกลโดยสวัสดิ์ ย่อม
ยินดียิ่งว่า “มาแล้ว” ฉันทใด บุญทั้งหลาย ก็ย่อม
ต้อนรับแม้บุคคลผู้กระทำบุญไว้ ซึ่งไปจากโลกนี้

สู่โลกหน้า ดุจพวกญาติเห็นญาติที่รักมาแล้ว ต้อนรับ
อยู่ ฉะนั้นแล.

เรื่องเจ้าหญิงโรหิณี

โกธ ชเห วิบุชชเหยย มานัง
สโยชนัง สพพมตักกเมยย
ตัม นามรูปสุมิมสชชมานัง
อภิญจนัง นานุตปนติ ทุกุชาติ.

บุคคลพึงละความโกรธ สละความถือตัว ล่วง
สังโยชน์ทั้งสิ้นได้ ทุกข์ทั้งหลายย่อมไม่ตกต้อง
บุคคลนั้น ผู้ไม่ข้องในนามรูป ไม่มีกิเลสเครื่องกังวล.

เรื่องภิกษุรูปโครูปหนึ่ง

โย เว อุปปตติตัม โกธัม รณัม ฆณตัม ธารเย
ตมหมัง สารถิ พุรัมมิ รสมิคคาโห อิตโร ชโนติ.

ผู้ใดแล พึงสกัดความโกรธที่พลุ่งขึ้น เหมือนคน
ห้ามรถที่กำลังแล่นไปได้ เราเรียกผู้นั้นว่า “สารถิ”
ส่วนคนนอกนี้เป็นเพียงผู้ถือเชือก.

เรื่องอุตตราอุบาสิกา

อกโกเชน ชินะ โกรธ อสารุํ สาธนา ชินะ
ชินะ กทริยํ ทาเนน สจฺเจนาลิกวาทีนฺนติ.

ฟังชนะคนโกรธ ด้วยความไม่โกรธ ฟังชนะคนไม่ดี
ด้วยความดี ฟังชนะคนตระหนี่ ด้วยการให้ ฟัง
ชนะคนพูดเหลวไหล ด้วย (การพูด) คำจริง.

เรื่องปัญหาของโมคคัลลานเถระ

สจฺจํ ภณฺเณ น กุชฺฌเมยฺย ทชฺชชา อปฺปปี ยาจิตโต
เอเตหิ ตีหิ จาเนหิ คจฺจนฺเต ทวาน สนฺติเกติ.

บุคคลควรกล่าวคำสัตย์ ไม่ควรโกรธ ถึงถูกเขา
ขอน้อย ก็ฟังให้ บุคคลฟังไปในสำนักของเทพดา
ทั้งหลายได้ ด้วยฐานะ ๓ นั้น.

เรื่องปัญหาที่ภิกษุทูลถาม

ยสฺมึ มโน นีวีสติ จิตฺตมฺหาปิ ปสึทติ
อทิฏฺฐจฺบุพฺพเก โปเส กามํ ตสฺมึปิ วิสฺเสเส

บุพเพ ว สนุนิวาเสน ปจฺจุปปนฺนทิตฺเตน วา
 เอรนฺตํ ชายเต เปมํ อุปปลํว ยถาทเถติ.

ใจย่อมจดจ่อแม้จิตก็เลื่อมใสในบุคคลใด เขา
 ย่อมสนิทสนมในบุคคลเมื่อนั้น ซึ่งตนไม่เคยเห็น
 โดยแท้ ความรักนั้น ย่อมเกิดเพราะอาศัยเหตุ ๒
 ประการอย่างนี้คือ เพราะการอยู่ร่วมกันในกาลก่อน
 ๑ เพราะการเกื้อกูลกันในปัจจุบัน ๑ เปรียบเหมือน
 ดอกบัวเกิดในน้ำได้ (เพราะอาศัยเปลือกตมและน้ำ)
 ฉะนั้น.

อปปิ วต ชีวิตํ อิทํ โอรํ วสุสสตปิ มียติ
 โย เจปิ อติจฺจ ชีวิติ อถไซ โส ชรสปิ มียตฺติ.

ชีวิตนี้น้อยหน่อ สัตว์ย่อมตายหย่อนแม้กว่า ๑๐๐
 ปี แม้หากผู้ใดเป็นอยู่เกินไป ผู้นั้นย่อมตายแม้
 เพราะชราโดยแท้.

อหิสกา เย มฺนโย นิจฺจํ กาเยน สํวฺตา
 เต ยนฺติ อจฺจตฺ จานํ ยตฺถ คนฺตฺวา น โสจเรติ.

มุนีเหล่าใด เป็นผู้ไม่เบียดเบียน สำรวมแล้ว
ด้วยกายเป็นนิตย มุนีเหล่านั้น ย่อมไปสู่ฐานะอัน
ไม่จืด ซึ่งเป็นที่คนทั้งหลายไปแล้วไม่เศร้าโศก.

เรื่องนางปุนณทาสี

สทา ชาครมานานํ อโหโรตตานุสิกฺขินํ
นิพพานํ อธิมุตฺตานํ อฏฺฐํ คจฺจนฺติ อาสวาติ.

อาสวะทั้งหลาย ของผู้ตื่นอยู่ทุกเมื่อ มีปกติ
ตามศึกษาทั้งกลางวันกลางคืน น้อมไปแล้วสู่พระ
นิพพาน ย่อมถึงความตั้งอยู่ไม่ได้.

ภุตฺวา ติณฺปริฆาสํ ภุตฺวา อาจามกฺกุณฺทกํ
เอตฺนฺเต โภชนํ อาสิ กสฺมาทานิ น กฺกุณฺชสิ.
ยตฺถ โปสํ น ชานนฺติ ชาติยา วินเยน วา
พฺหุ ตตฺถ มหาพฺรหฺเม อปี อาจามกฺกุณฺทกํ
ตฺวณฺจ โข มํ ปชานาสิ ยทิสายํ หยตฺตโม
ชานนฺโต ชานมาคมฺม น เต ภฺกฺขามิ กฺกุณฺทกนฺติ.

เจ้ากินหญ้าอันเป็นเดน เจ้ากินข้าวตังและรำ (มาจนโต) นี้ได้เป็นอาหาร(เต็ม)ของเจ้า เพราะเหตุไร บัดนี้ เจ้าจึงไม่กิน.

(ลูกม้าสินธพ ได้ฟังดังนั้นแล้ว จึงได้กล่าว ๒ คาถานอกนี้ว่า) ในที่ใดชนทั้งหลาย ไม่รู้จักสัตว์ผู้ควรเลี้ยง โดยชาติหรือโดยวินัย ท่านมหาพรหมเออ ก็ในที่นั้น มีข้าวตังและรำมาก ส่วนท่านแล ย่อมรู้จักข้าพเจ้าดีว่า ม้าเช่นใดนี้ เป็นม้าสูงสุด ข้าพเจ้ารู้อยู่ อาศัยท่านผู้รู้ จึงไม่กินรำของท่าน.

เรื่องอตุลอุบาสก

ไปราณเมตต์ อตุล	เนตต์ อชชตนามิว
นินุทนต์ ตุณฺหิมาสินี	นินุทนต์ พหุภาณิน
मितภาณิปี นินุทนต์	นตฺถิ โลเก อนินุทิต
น จาหุ น จ ภวิสฺสตี	น เจตฺรหิ วิชฺชตี
เอกนุตํ นินุทิต โปโส	เอกนุตํ วา ปสฺสตีโต
ยญฺเจ วิญญู ปสฺสนุติ	อนุวิจฺจ สุเว สุเว

อจฉิทฺทวฺตติ เมธาวิ ปญญาสีลสมาหิตํ
 นิทฺทํ ชมฺโพทสฺเสว โภ ทํ นิทฺทิตฺตมรหิต
 เทวาปิ นํ ปสฺสฺนฺตติ พุรฺทฺมฺนาปิ ปสฺสฺสิโตติ.

อตุลละ การนินทาหรือสรรเสริญนั้น เป็นของเก่า
 นั้นไม่ใช่เป็นเหมือนมีในวันนี้ ชนทั้งหลาย ย่อมนินทา
 ผู้นั่งนิ่งบ้าง ย่อมนินทาผู้พูดมากบ้าง ย่อมนินทา
 ผู้พูดพอประมาณบ้าง ผู้ไม่ถูกนินทาไม่มีในโลก

คนผู้ถูกนินทาโดยส่วนเดียว หรือว่าอันเขา
 สรรเสริญโดยส่วนเดียว ไม่ได้มีแล้ว จักไม่มีและ
 ไม่มีอยู่ในบัดนี้

หากว่า วิญญูชนใคร่ครวญแล้วทุกๆวัน สรรเสริญ
 ผู้ใด ซึ่งมีความประพฤติไม่ขาดสาย มีปัญญา ผู้ตั้ง
 มั่นด้วยปัญญาและศีล ใครเล่า ย่อมควรเพื่อติเตียน
 ผู้นั้น ผู้เป็นดังแห่งทองชมพูนุท แม้เทพดาทั้งหลาย
 ก็สรรเสริญเขา ถึงพรหมก็สรรเสริญแล้ว.

เรื่องภิกษุห้าพันคดีย

กายปโปโกปี รุกเขยยุ	กาเยน สัฎโต ลียา
กายทุจจริตํ หิตฺวา	กาเยน สุจจริตํ จเร
วลีปโปโกปี รุกเขยยุ	วาจาย สัฎโต ลียา
วลีทุจจริตํ หิตฺวา	วาจาย สุจจริตํ จเร
มโนปโปโกปี รุกเขยยุ	มนสา สัฎโต ลียา
มโนทุจจริตํ หิตฺวา	มนสา สุจจริตํ จเร
กาเยน สัฎตา ธีรา	อโถ วาจาย สัฎตา
มนสา สัฎตา ธีรา	เต เว สุปริสัฎตาดิ.

พึงรักษาความกำเริบทางกาย พึงเป็นผู้สำรวมทางกาย พึงละกายทุจจริตแล้ว ประพฤติสุจจริตทางกาย พึงรักษาความกำเริบทางวาจา พึงเป็นผู้สำรวมทางวาจา พึงละวลีทุจจริตแล้ว ประพฤติสุจจริตทางวาจา พึงละความกำเริบทางใจ พึงเป็นผู้สำรวมทางใจ พึงละมโนทุจจริตแล้ว ประพฤติสุจจริตทางใจ ธีรชนทั้งหลาย สำรวมทางกาย อนึ่ง สำรวมทางวาจา สำรวมทางใจ ธีรชนเหล่านั้นแล ชื่อว่าสำรวมรอบคอบดีแล้ว

๓

ศาสตราจารย์
ภาสกร

เรื่องบุตรของนายโคมาตัก

ปณฺฑุปลาไสว ทานิลิ
 ยมปุริสาปิ จ เต อุกฺกุจฉิตา.
 อุกฺกุโยคมุเข ปตฺติฏฺจลลิต
 ปาเถยยปี จ เต น วิชฺชติ.
 โส กโรหิ ทิปมตฺตโน
 ชิปปิ วายม ปณฺฑิตโต ภว
 นิตฺถนตฺมโล อนนฺจโคณ
 ทิพฺพํ อริยญฺมิเมหิสฺสิติ.

บัดนี้ ท่านเป็นดุจใบไม้เหลือง อนึ่ง บุรุษแห่ง
 พระยายม (คือความตาย) ปรากฏแก่ท่านแล้ว
 ท่านตั้งอยู่ใกล้ปากแห่งความเสื่อม อนึ่ง แม้
 เสบียงทางของท่านก็ยังมี.

ท่านนั้นจงทำที่พึ่งแก่ตน จงรีบพยายาม จง
 เป็นบัณฑิต ท่านกำจัดมลทินได้แล้ว ไม่มีกิเลส
 เพียงดั่งเนิน จักถึงอริยภูมิอันเป็นทิพย์.

อุปนิตวโยว ทานิลิ
 สมุปรยาโตสิ ยมสุส สนุติกำ
 วาโสปี จ เต นตฺถิ อนุตรา
 ปาเถยฺยปี จ เต น วิชฺชติ.
 โส กโรหิ ทิปมตฺตโน
 ขิปฺปํ วายม ปณฺทิตฺท ภา
 นิทฺธนฺตมโล อนนฺจโกณ
 น ปฺน ชาตฺติชฺรํ อุเปทิสฺสิตฺติ.

บัดนี้ ท่านเป็นผู้มีวัยอันชรานำเข้าไปแล้ว เป็นผู้เตรียมพร้อม (เพื่อจะไป) ลำนำของพระยายม ออหนึ่งแม่ที่พักในระหว่าง (ทาง) ของท่านก็ยังไม่มี ออหนึ่งถึงเสียบียงทางของท่านก็หาไม่มี.

ท่านนั้นจงทำที่พึงแก่ตน จงรีบพยายาม จงเป็นบัณฑิต ท่านเป็นผู้มีมลทิน อันกำจัดได้แล้ว ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน จักไม่เข้าถึงชาติชราอีก.

เรื่องพราหมณ์คนใดคนหนึ่ง

อนุปุพฺเพน เมธาวี โลกํ โลกํ ขณฺเ ขณฺเ
 กมฺมาโร รชตฺสฺเสว นิตฺทเม มลฺมตฺตโนติ.

ผู้มีปัญญา (ทำกุศลอยู่) คราวละน้อยๆ ทุกๆ
 ขณะโดยลำดับ พึ่งกำจัดมลทินของตนได้ เหมือน
 ช่างทองปิดเป่าสนิมทอง ฉะนั้น.

เรื่องพระติสสเถระ

อยสา ว มลํ สมฺภูจาย
 ตทฺฐจาย ตเมว ชาทติ
 เหวํ อติโรนจารินํ
 สานิ กมฺมานิ นยฺนติ ทุคฺคตินฺติ.

สนิมตั้งขึ้นแต่เหล็ก ครั้นตั้งขึ้นแต่เหล็กแล้ว
 ย่อมกัดเหล็กนั่นเอง ฉนฺใด กรรมทั้งหลายของตน
 ย่อมนำบุคคลผู้มักประพฤติล่วงปัญญา ชื่อว่าโรนา
 ไปสู่ทุกติ ฉนฺนั้น.

เรื่องพระโลพูทัยเถระ

จตฺตปฺปโท อหํ สมฺม ตวมฺปิ สมฺม จตฺตปฺปโท.
 เอหิ สීห นีวตฺตสฺส กิณฺนุ ภีโต ปลายสิ.
 อสฺสจฺจ ปฺปติโลโมลฺลิตฺติ ทฺตคฺคฺนุโธ วายสิ สฺสกร
 สเจ ยฺยชฺชณฺณิตฺตกาโมลฺลิตฺติ ชยํ สมฺม ททามิ เตตฺติ.

สหาย เรามี ๔ แท้ สหาย แม่ท่านก็มี ๔ แท้.
 มาเถิดสหาย ท่านจงกลับ เพราะเหตุไรหนอ ท่านจึง
 กลับแล้วหนีไป?

สฺสกร ท่านเป็นผู้ไม่สะอาด มีขนเปื้อนด้วยของเน่า
 มีกลิ่นเหม็นฟุ้งไป ถ้าท่านประสงค์ต่ออสูร เราจะให้
 ความชนะแก่ท่านนะสหาย.

อสฺสชฺชณฺณายมลลา มนฺตา อนฺนุจฺจนมลลา ชฺชรา
 มลํ วณฺณสฺสส โทสชฺช ปมาโท รกฺขโต มลนฺตติ.

มนต์ทั้งหลาย มีอันไม่ทองบ่นเป็นมลทิน เรือน
 มีความไม่หมั่นเป็นมลทิน ความเกียจคร้านเป็น
 มลทินของผิวพรรณ ความประมาทเป็นมลทินของ
 ผู้รักษา.

เรื่องกฤษบุตรคนใดคนหนึ่ง

ยถา นที จ ปนุโล จ ปานาคารี สภา ปปา
 เอว โลกิตุถิโย นาม เวลา ตาส์ น วิชชตติ.

ธรรมดาสตรีนในโลก เป็นเหมือนแม่น้ำ หนทาง
 โรงต้ม ที่พักและบ่อน้ำ เวลาย่อมไม่มีแก่สตรี
 เหล่านั้น.

มลิตุถิยา ทุจจริตัม มจฺเฉว์ ททโต มลัม
 มลา เว ปาปกก ฐมฺมา อสฺมี โลเก ปรมฺหิ จ
 ตโต มลา มลตรัม อวิชฺชา ปรมัม มลัม
 เอตัม มลัม ปหนตฺวาน นิมฺมลา โทถ ภิกฺขุโหวติ.

ความประพฤติชั่ว เป็นมลทินของสตรี ความ
 ตระหนี่เป็นมลทินของผู้ให้ ธรรมอันลามกทั้งหลาย
 เป็นมลทินแล ทั้งในโลกนี้ ทั้งในโลกหน้า เราจะ
 บอكمลทินอันยิ่งกว่ามลทินนั้น อวิชชาเป็นมลทิน
 อย่างยิ่ง ภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย ละมลทินนั้น
 ได้แล้ว ย่อมเป็นผู้หมดมลทิน.

เรื่องภิกษุชื่อจุฬาสาริภิกษุ

สุชีว์ อหิริเกณ	กากสุเรน ธิลินา
ปกุขนุทีนา ปคพุเกณ	สงุภิกสิฏฐเจณ ชีว์ตี
หิริมตา จ ทุชชีว์	นิจจํ สุจิตเวลินา
อสิเนนาปคพุเกณ	สุทฐาชีเวน ปสสตาติ.

อันบุคคลผู้ไม่มีความละอาย กล้าเพียงดั่งกา มี
 ปกติกำจัด (คุณผู้อื่น) มักแล่นไป (เอาหน้า) ผู้คะนอง
 ผู้เคล้าหมอง เป็นอยู่ง่าย ส่วนบุคคลผู้มีความละอาย
 ผู้แสวงหากรรมอันสะอาดเป็นนิตย์ ไม่หดหู่ ไม่
 คะนอง มีอาชีพะหมดจด เห็นอยู่ เป็นอยู่ยาก.

เรื่องอุบาสกห้าคน

โย ปาณมตีมาเปติ	มุสวาทญจ ภาสตี
โลเก อทินนํ อาทียติ	ปรทารญจ คจจติ
สุราเมรยปานญจ	โย นโร อนุยญชติ
อิเววมโส โลกสมิ	มุลํ ขนติ อตตโน.
เอวํ โภ ปุริส ชานาหิ	ปาปธมฺมา อสญฺจตา
มา ตํ โลโภ อธมฺโม จ	จิรํ ทุกุชาย รนฺธยุณฺติ.

นระใด ย่อมยังสัตว์มีชีวิต ให้ตกลงไป ๑ กล่าว
 มุสาวาท ๑ ถือเอาทรัพย์ที่บุคคลอื่นไม่ให้ในโลก ๑
 ถึงภริยาของผู้อื่น ๑ อนึ่ง นระใด ย่อมประกอบ
 เนื่องๆ ซึ่งการดื่มสุราและเมรัย นระนี้ (ชื่อว่า) ย่อม
 ขุดซึ่งรากเง่าของตนในโลกนี้ที่เดียว.

บุรุษผู้เจริญ ท่านจงทราบอย่างนี้ว่า บุคคลผู้มี
 บาปกรรมทั้งหลาย เป็นผู้ไม่สำรวมแล้ว ความ
 โลกและสภาพมิใช่ธรรม จงอย่ารบกวนท่าน เพื่อ
 ความทุกข์ตลอดกาลนานเลย.

เรื่องภิกษุหนุ่มชื่อติสสะ

พหุปี โส วิกตเถยย อญญํ ชนบทํ คโต.

อนวาคนุตวาน ทูเสยย ภุชช โภเค กฐาหกาคิ.

นายกฐาหกนั้น ไปสู่ชนบทอื่น พึ่งพูดอวดซึ่ง
 ทรัพย์แ้มมาก. นายมาตามแล้ว พึ่งประทุษร้าย
 กฐาหก ท่านจงบริโภคโภคะทั้งหลายเถิด.

ททาทิ เว ยถาสทฺธํ ยถาปสาทณํ ชโน
 ตตฺถ โย มงฺกุโตะ โหติ ปเรสํ ปานโมชเน
 น โส ทิวา วา รตฺติ วา สมารี อธิคฺจฉติ.
 ยสฺส เจตํ สมฺมุจฺฉินฺนํ มฺลขมฺจฉํ สมฺมุทํ
 ส เว ทิวา วา รตฺติ วา สมารี อธิคฺจฉตฺติติ.

ชนย่อมให้(ทาน)ตามศรัทธา ตามความเลื่อมใส
 แล ชนใด ย่อมเป็นผู้ก่อเขินในเพราะน้ำและข้าว
 ของชนเหล่าอื่นนั้น ชนนั้น ย่อมไม่บรรลุสมาธิ ใน
 กลางวันหรือในกลางคืน. ก็อกุศลกรรม อันบุคคลใด
 ตัดขาดแล้ว ถอนขึ้นทำให้มีรากขาดแล้ว บุคคล
 นั้นแล ย่อมบรรลุสมาธิ ในกลางวันหรือในกลางคืน.

เรื่องอุปาสกห้าคน

นตฺถิ รากสโม อคฺคิ นตฺถิ โทสสโม คโห
 นตฺถิ โมหสมํ ชาลํ นตฺถิ ตณฺหาสมา นทิตฺติ.

ไฟเสมอด้วยรากะ ไม่มี ผู้จับเสมอด้วยโทสะ ไม่มี
 ข่ายเสมอด้วยโมหะ ไม่มี แม่น้ำเสมอด้วยตัณหา ไม่มี.

เรื่องเมณฑกเศรษฐี

สุทสุสั วชชฌฌฌฌ อดตโน ปน ทุททลั
 ปรลลั ทิ โส วชชฌฌ ใอบุณนตติ ยถา ฐลลั
 อดตโน ปน ฉนทตติ ฎลลิว ฎลลิตว ฎลลิตติ.

โทษของบุคคลอื่นเห็นได้ง่าย ฝ่ายโทษของตนเห็นได้ยาก เพราะว่า บุคคลนั้น ย่อมโปรยโทษของบุคคลเหล่านี้ เหมือนบุคคลโปรยแกลบ แต่ว่า ย่อมปกปิด(โทษ)ของตน เหมือนพรานนกปกปิดอัฐภาพด้วยเครื่องปกปิดฉะนั้น.

เรื่องพระอุชฌมานสัณญูฎีเถระ

ปรวชชฌนุปรลลิสลล ฌิจุจ ุชชฌนนสณญูฎีน
 อนสว ติสลล วทตตตติ อรณ โส อนสวฎุชชยยติ.

อสนวท้ทงทลยยอฌฌเจริฎุฎแก่บุคคลนั้น ผู้คอยดูโทษของบุคคลอื่น ผู้มีความมุ่งหมายในอันยกโทษเป็นนิตยั บุคคลนั้น เป็นผู้ไกลจากความลึนไปแห่งอสนว.

เรื่องสุภัททปริพาชก

อากาเสว ปทํ นตฺถิ สมโณ นตฺถิ พาทิโร
 ปปญจาภिरตา ปชา นิปปปญจา ตถาคตา.
 อากาเสว ปทํ นตฺถิ สมโณ นตฺถิ พาทิโร
 สงฺขารา สสฺสตา นตฺถิ นตฺถิ พุทฺธานมิมฺขิตฺตฺติ.

รอยเท้าในอากาศนั้นเที่ยวไม่มี สมณะภายนอก
 ไม่มี หมูสัตว์เป็นผู้ยินดียิ่งแล้วในธรรมเครื่องเน้นเข้า
 พระตถาคตทั้งหลาย หารธรรมเครื่องเน้นเข้ามิได้.
 รอยเท้าในอากาศนั้นเที่ยวไม่มี สมณะ ภายนอกไม่มี
 สังขารทั้งหลาย(ชื่อว่า)เที่ยงไม่มี กิเลสชาติเครื่อง-
 หวันไหวไม่มีแก่พระพุทธเจ้าทั้งหลาย.

เรื่องมหาอำมาตย์วินิจฉัย

น เตน โทติ ฐมฺมภูโจ เยนตถํ สหสา นเย
 โย จ อตถํ อนตฺถมฺจ อุโป นิจุเฉยฺย ปญฺทิตโต
 อสาทเสน ฐมฺเมน สเมน นยตี ปเร
 ฐมฺมสฺส คฺคฺคฺโต เมธาวิ ฐมฺมภูโจติ ปวฺจจฺตฺติ.

บุคคลไม่เชื่อว่าตั้งอยู่ในธรรมเพราะเหตุที่นำคติไป
 โดยความผลุนผลัน ส่วนผู้ใดเป็นบัณฑิต วินิจฉัย
 คติและสภาพไม่ใช่คติทั้ง ๒ ย่อมนำบุคคลเหล่านี้
 ไปโดยความละเอียดลออ โดยธรรมสม่ำเสมอ ผู้
 นั้นอันธรรมคุ้มครองแล้ว เป็นผู้มปัญญา เรากล่าว
 ว่า ตั้งอยู่ในธรรม.

เรื่องภิกษุห้าพาศิย

น เตน ปณฺฑิตโต โทติ ยาวตา พหุ ภาสติ
 เขมิ อเวรี อภโย ปณฺฑิตตติ ปวฺจจตฺติติ.

บุคคลไม่เชื่อว่าเป็นบัณฑิต เพราะเหตุเพียงพูดมาก
 (ส่วน) ผู้มีความเกษม ไม่มีเวร ไม่มีภัย เรากล่าวว่า
 เป็นบัณฑิต.

เรื่องพระเอภุทานเถระ

อธิเจตโส อปฺปมชฺชโต
 มุณีโน โมนปเถสุ ลิกฺขโต

โลกา น ภวนฺติ ตาทิโน
อุปสนฺตสฺส สทา สติมโตติ.

ความโศกทั้งหลาย ย่อมไม่มีแก่บุคคลผู้มีจิตมั่นคง
ไม่ประมาท เป็นมุณี ศึกษาในทางแห่งโมนปฏิบัติ
ผู้คงที่ ระงับแล้ว มีสติทุกเมื่อ.

น ตาวตา ฐมฺมธโร ยาวตา พหุ ภาสติ
โย จ อปฺปปี สุตฺวาน ฐมฺมํ กาเยน ปสฺสติ
ส เว ฐมฺมธโร โหติ โย ฐมฺมํ นปฺปมชฺชตฺติติ.

บุคคล ไม่ชื่อว่าทรงธรรม เพราะเหตุที่พูดมาก
ส่วนบุคคลใด ฟังมนต์น้อย ย่อมเห็นธรรมด้วย
นามกาย บุคคลใด ไม่ประมาทธรรม บุคคลนั้นแล
เป็นผู้ทรงธรรม.

เรื่องพระลกุณฏกภัททียเถระ

น เตน เถโร โหติ เยนสฺส ปลิตํ ลีโร
ปริปกฺโก วโย ตสฺส โมขชิณฺโณติ วุจฺจติ.

ยมุทิส จุจจจจ ธมโม จ อหิสสา สญญโม ทโม
 ส เว วนุตมโล ธโร โส เถโรติ ปววจจตีติ.

บุคคลไม่เชื่อว่าเป็นเถระ เพราะมีผมหงอกบน
 ศรีษะ ผู้มีวัยแก่รอบแล้วนั้น เราเรียกว่า แก่เปล่า.

(ส่วน) ผู้ใด มีสังฆะ ธรรมะ อหิงสา สังญญมะ
 และทมะ ผู้นั้นแล ผู้มีมลทินอันคายแล้ว ผู้มีปัญญา
 เรากล่าวว่า เป็นเถระ.

เรื่องภิกษุมารูป

น วาทุกรรมมตเตน วณฺณโปกฺขรตายน วา
 สาธุรูป โนโร โทติ อิสฺสุกึ มจฺฉวี สโจ
 ยสฺส เจตฺ สมฺมุจฺฉินฺนํ มฺมุลลจฺฉํ สมุหตํ
 ส วนุตโทโส เมธาวิ สาธุรูปติ วุจฺจตีติ.

นระผู้มีความริษยา มีความตระหนี่ อื้ออวด จะชื่อว่าคนดี เพราะเหตุลัทธิว่า ทำการพูดจัดจ้าน หรือ
 เพราะมีผิวกายงามก็หาไม่ ส่วนผู้ใด ตัดโทษขาด
 มีความริษยาเป็นต้นนี้ได้ขาด ถอนขึ้นให้รากขาด ผู้
 นั้นมีโทษอันคายแล้ว มีปัญญา เราเรียกว่า คนดี.

เรื่องภิกษุชื่อหัตถกะ

น มุณฑกณ สมโณ อพฺพโต อลิกํ ภณํ
 อิจฺฉาโลภสมาปนโน สมโณ ก็ ภวิสฺสติ.
 โย จ สมมติ ปาปานิ อณฺเฏฺญฺลานิ สพฺพโส
 สมิตตฺตา ทิ ปาปานิ สมโณติ ปวฺจจฺตีติ.

ผู้ไม่มีวัตร พุดเหล่าเหล่า ไม่ชื่อว่าสมณะเพราะ
 ศรัทธาโลภ ผู้ประกอบด้วยความอยากและความโลภ
 จะเป็นสมณะอย่างไรได้.

ส่วนผู้ใดยังบาปน้อยหรือใหญ่ให้สงบโดยประ-
 การทั้งปวง ผู้นั้น เราเรียกว่า เป็นสมณะ เพราะ
 ยังบาปให้สงบแล้ว.

เรื่องพราหมณ์คนใดคนหนึ่ง

น เตน ภิกฺขุ โส โหติ ยาวตา ภิกฺขเต ปเร
 วิสํ ฐมฺมํ สมาทาย ภิกฺขุ โหติ น ตาวตา
 โยธ ปุณฺณญฺจ ปาปญฺจ วาเหตุวา พุทฺทมจฺริยา
 สงฺขาย โลกฺเก จรติ ส เว ภิกฺขุติ วุจฺจตีติ.

บุคคลชื่อว่าเป็นภิกษุ เพราะเหตุที่ขอกะคนพวกอื่น
 หาไม่ได้ บุคคลสมาทานธรรมอันเป็นพิษไม่ชื่อว่าเป็น
 ภิกษุ ด้วยเหตุเพียงเท่านั้น ผู้ใดในศาสนา
 ลอยบุญและบาปแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ (รู้ธรรม)
 ในโลก ด้วยการพิจารณาเที่ยวไป ผู้นั้นแล เรา
 เรียกว่า ภิกษุ.

เรื่องเดียรฉัตร

น โมนน มุณี โทติ	มุหุหุโรโป อวิททสุ
โย จ ตุลว ปคคยห	วรมาทาย ปณฺธิโต
ปาปานิ ปริวชฺเซติ	ส มุณี เตน โส มุณี
โย มุนาติ อุโก โลก	มุณี เตน ปวฺจจตีติ.

บุคคลเขลา ไม่รู้โดยปกติ ไม่ชื่อว่าเป็นมุณี เพราะ
 ความเป็นผู้หนึ่ง ส่วนผู้ใด เป็นบัณฑิต ถือธรรมอัน
 ประเสริฐ ดูบุคคลประคองตราซัง เว้นบาปทั้งหลาย
 ผู้นั้นเป็นมุณี ผู้นั้นเป็นมุณี เพราะเหตุนั้น ผู้ใดรู้
 อรรถทั้ง ๒ ในโลก ผู้นั้น เรากล่าวว่า เป็นมุณี
 เพราะเหตุนั้น.

เรื่องพรานเบ็ดชื่ออริยะ

น เตน อริโย โหติ เยน ปาณานิ ทิสติ
 อหิสา สพฺพปาณานํ อริโยติ ปวฺจจตีติ.

บุคคลไม่เชื่อว่าเป็นอริยะ เพราะเหตุเบียดเบียน
 ลัทธิ บุคคลเรากล่าวว่าเป็นพระอริยะ เพราะไม่
 เบียดเบียนลัทธิทั้งปวง.

เรื่องภิกษุมากรูป

น ลีลพฺพตมตฺเตน พาหุสจฺเจน วา ปน
 อถวา สมาริลาเภน วิวิตตสยเนน วา
 ผุสฺสามี เนกขมฺมสุขํ อปฺปฤชฺชนเสวิตํ
 ภิกฺขุ วิสฺสาสมาปาติ อปฺปตฺโต อาสวภฺขยฺนติ.

ภิกษุ ภิกษุยังไม่ถึงความสิ้นอาสวะ อย่าเพิ่งถึง
 ความวางใจ ด้วยเหตุลัทธิว่าศีลและวัตร ด้วยความ
 เป็นพหูสูต ด้วยอันได้สมาธิ ด้วยอันนอนในที่สงัด
 หรือ (ด้วยเหตุเพียงรู้ว่า) เราถูกต้องสุขในเนกขัมมะ
 ซึ่งปฤชชนเสพไม่ได้แล้ว.

เรื่องภิกษุ ๕๐๐ รูป

มคฺคานภฺจฺจํคิโก เสฏฺโฐ สจฺจานํ จตุโร ปทา
 วิวราโค เสฏฺโฐ ฐมฺมานํ ทิปทานญจ จกฺขฺมา
 เอเสว มคฺโค นตถญโย ทสฺสนสฺส วิสุทฺธิยา
 เอตตฺหิ ตุมฺहे ปฏฺิปปชฺชถ มารเสนปฺปโมหนํ
 เอตตฺหิ ตุมฺहे ปฏฺิปปนฺนา ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสถ
 อกฺขาโต โว มยา มคฺโค อญฺญา ย สลฺลสฺตถนํ
 ตุมฺเหหิ กิจฺจํ อาตปฺปํ อกฺขาตาโร ตถาคตา
 ปฏฺิปปนฺนา ปโมกฺขนฺติ ฌายิโน มารพฺพณฺนาติ.

บรรดาทางทั้งหลาย ทางมีองค์ ๘ ประเสริฐ
 บรรดาลี้จะทั้งหลาย บท ๔ ประเสริฐ บรรดา
 ธรรมทั้งหลาย วิวราคะประเสริฐ บรรดาลี้ตัว ๒ เท้า
 และ (อรุปธรรมทั้งหลาย) พระตถาคต ผู้มีจักขุ
 ประเสริฐ ทางนั้นเท่านั้น เพื่อความหมดจดแห่ง
 ทัสสนะ ทางอื่นไม่มี

เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงดำเนินทางนั้น อันเป็นที่ลุ่มหลงแห่งมาร และเสนามาร ด้วยว่า ท่านทั้งหลายดำเนินทางนั้นแล้ว จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ เราทราบทางเป็นที่สลัดลูกศรแล้ว จึงบอกแก่ท่านทั้งหลาย

ท่านทั้งหลายพึงทำความเพียรเครื่องเผากิเลส (เพราะ)พระตถาคตทั้งหลาย เป็นแต่ผู้บอก ชนทั้งหลายผู้ดำเนินไปแล้ว มีปกติเพ่ง ย่อมหลุดพ้นจากเครื่องผูกของมาร.

เรื่องภิกษุ ๕๐๐ รูปอื่นอีก

สพฺเพ สงฺขารธา อนิจฺจาติ ยทา ปภมฺมาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺนุติ ทฺกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาติ.

เมื่อใด บัณฑิตเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์ ความหน่ายในทุกข์นั้น เป็นทางแห่งความหมดจด.

สพฺเพ สงฺขาราทุ กุชาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสตี
 อถ นิพฺพินฺนทติ ทฺกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาติ.

เมื่อใด บัณฑิตเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งปวง
 เป็นทุกข์ เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์ ความหน่าย
 ในทุกข์นั้น เป็นทางแห่งความหมดจด.

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสตี
 อถ นิพฺพินฺนทติ ทฺกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาติ.

เมื่อใด บัณฑิตเห็นด้วยปัญญาว่า ธรรมทั้งปวง
 เป็นอนัตตา เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์ ความ
 หน่ายในทุกข์นั้น เป็นทางแห่งความหมดจด.

เรื่องพระปธานกัมมิกคิสสเถระ

โย ปุพฺเพ กรณียานิ ปจฺฉา โส กาทุมิจฺฉติ
 วรฺณภฏฺฐํ ภาวฺโฆ ส ปจฺฉา อนุตฺตปฺปตีติ

บุคคลใด ย่อมปราถนาจะทำกิจที่ควรทำก่อนไว้
 (ทำ) ภายหลัง บุคคลนั้น ย่อมเดือดร้อนภายหลัง
 เหมือนมาณพผู้หักกิ่งไม้กุ่มฉะนั้น.

อุฏฐานกาลมฺหิ อนุฏฐหาโน
 ยฺวา พลี อาลลียํ อุเปโต
 สํสนฺนสงฺกปฺมโน กุสีโต
 ปณฺณาย มคฺคํ อลฺโส น วินฺทตฺติ.

ก็บุคคลยังหนุ่มแน่นมีกำลัง (แต่) ไม่ขยันในกาล
 ที่ควรขยัน เขาถึงความเป็นผู้เกียจคร้าน มีใจ
 ประกอบด้วยความดำริอันจมแล้ว ชี้เกียจ
 เกียจคร้าน ย่อมไม่ประสบทางด้วยปัญญา.

เรื่องสุกรเปรต

วาจานุรฺกฺชี มนสา สฺสํวฺโต
 กาเยน จ อกุสลํ น กยิรา
 เอเต ตโย กมฺมปเถ วิโสธเย
 อารธาเย มคฺคมลฺลิตฺตฺตฺติ.

บุคคลผู้มีปกติรักษาวาจา สำรวมแล้วด้วยใจ และ
 ไม่ควรทำอกุศลด้วยกาย พึงยังกรรมบถทั้ง ๓
 เหล่านี้ให้หมดจด พึงยินดีทางที่ท่านผู้แสวงหาคุณ
 ประกาศแล้ว.

เรื่องพระโปฐิตเดระ

โยคา เว ชายเต ฐิริ อโยคา ฐิริสงขโย
 เอตํ เทวธาปถํ ฌตฺวา ภวาย วิภวาย จ
 ตถตฺตานํ นิเวเสยฺย ยถา ฐิริ ปวทุตฺมตีติ.

ปัญญาย่อมเกิด เพราะการประกอบแล ความ ลึ้น
 ไปแห่งปัญญา เพราะการไม่ประกอบ บัณฑิตรู้ทาง
 ๒ แพร่ง แห่งความเจริญ และความเสื่อมนั้นแล้ว
 พึงตั้งตนไว้โดยประการที่ปัญญาจะเจริญขึ้นได้.

เรื่องพระเดระแก่

อปี นุ หนุกา สนฺตา มุขญฺจ ปริสุสุตฺติ
 โอรามม น ปาเรม ปุรเตว มโหทธิตี

เออก็ คางของเราล้าแล้ว และปากซีด พวกเรา
 จงงดเสียเถิด พวกเรา (วิตต่อไปก็) ไม่สำเร็จ
 เพราะห้วงน้ำใหญ่ ยังเต็มอยู่อย่างเดิม.

วณํ ฉินฺทถ มา รุกฺขํ วนโต ชายเต ภยํ
 ฌตฺวา วณํ วณฺฏฺจญฺจ นิพพนา โทถ ภิกฺขโว

ยวณทิ วนภูโจ น ฉิชชติ
 อณุมตโตปิ นรสุส นาริสุ
 ปฏิพทฐมนว ดาว โส
 วจโจ ชีรบโกว มาตริติ.

ท่านทั้งหลายจงตัดกิเลสดุษฎีป่า อย่าตัดต้นไม้ ภัย
 ย่อมเกิดแต่กิเลสดุษฎีป่า ภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย
 จงตัดกิเลสดุษฎีป่า และดุษฎีไม้อันตั้งอยู่ในป่าแล้ว
 เป็นผู้ไม่มีกิเลสดุษฎีป่าเถิด เพราะกิเลสดุษฎีไม้อัน
 ตั้งอยู่ในป่า ถึงมีประมาณนิดหน่อยของนรชน ยัง
 ไม่ขาดในนารีทั้งหลายเพียงใด เขาเป็นเหมือนลูก
 โคที่ยังดื่มน้ำนม มีใจปฏิบัติในมารดาเพียงนั้น.

เรื่องสัทธิวิหาริกของพระสารีบุตรเถระ

อุจฉินุท สิเนหมตตโน
 กุมุท สारतिकว ปาณินา
 สนุติมคคเมว พुरुหย
 นิพพานํ สุคเตน เทลิตนุติ.

เธอจงตัดความเยื่อใยของตนเสีย เหมือนบุคคล
ถอนดอกโกมุทที่เกิดในสารทกาลด้วยมือ จงเจริญ
ทางแห่งสันติทีเดียว (เพราะ) พระนิพพานอันพระ-
สุคตแสดงแล้ว.

เรื่องพ่อค้ามีทรัพย์มาก

อชเชว กิจจัม อาตปป์	โก ชญญา มรณัม สุเว
น ทิ โน สงฺครนฺเตน	มหาเสเนน มจฺจนา
เอวฺ วิหารี อาตปิ	อโหฺรตฺตมตฺนทิตฺ
ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ	สนฺโต อาจิกฺขเต มฺนิตฺติ.

ความเพียรเครื่องเผากิเลส ควรทำในวันนี้ทีเดียว
ใครพึงรู้ได้ว่า ความตายจะมีในวันพรุ่งนี้ เพราะว่า
ความผิดเพี้ยนด้วยความตาย ซึ่งมีเสนาใหญ่นั้น
ไม่มีเลย

มุณีผู้สงบย่อมเรียกบุคคล ผู้มีปกติอยู่อย่างนั้น
มีความเพียรไม่เกียจคร้าน ตลอดกลางวันและ
กลางคืนนั้นแล้ว ผู้มีราตรีเดียวเจริญ.

อิธ วสุสั วสิสุสามิ อิธ เหมนุดคิมิสิสุ
 อิติ พาโล วิจิเนเตติ อนุตรายั น พุชฌตติติ.

คนพาลย่อมคิดว่า เราจักอยู่ในที่นี้ตลอดฤดูฝน
 จักอยู่ในที่นี้ในฤดูหนาวและฤดูร้อน หารู้อันตรายไม่.

เรื่องนางกิสาคีตมิ

โย จ วสุสสตั ซีเว อปสุสั อมตัม ปทัม
 เอกาหัม ซีวิตัม เสยโย ปสุสโต อมตัม ปทนุติ

ก็ ผู้ใดไม่เห็นบทอันไม่ตาย พึงเป็นอยู่สิ้น ๑๐๐ ปี
 ความเป็นอยู่วันเดียวของผู้เห็นอมตบท ยังประเสริฐ
 กว่าความเป็นอยู่ของผู้นั้น.

ตัม ปุตุตปสุสมมตตัม พุยาสตุตมณสิ นรั
 สุตตัม คามัม มโหโฆเว มจจุ อาทาย คจุฉตติติ.

มัจจุ พานระนั้น ผู้มัวเมาในบุตรและปศุสัตว์ ผู้มี
 ใจข้องในอารมณ์ต่างๆ ไป เหมือนห้วงน้ำใหญ่พัด
 เอาชาวบ้านผู้หลับไป ฉะนั้น.

เรื่องนางปฎาจารา

โย จ วสฺสสํ ซีเว อปสฺสํ อุทฺยพฺพยํ
 เอกาหํ ซีวิตํ เสยโย ปสฺสโต อุทฺยพฺพยนฺติ

ก็ผู้ใด ไม่เห็นความเกิดและความเสื่อม พึงเป็นอยู่
 สิ้น ๑๐๐ ปี ความเป็นอยู่วันเดียว ของผู้เห็นความ
 เกิดและความเสื่อม ยิ่งประเสริฐกว่าความเป็นอยู่
 ของผู้นั้น.

น สนฺติ ปุตุตา ตาณาย น ปีตา นปี พนฺธวา
 อนุตฺเทนาธิปฺนฺนสฺส นตฺถิ ฅาตีสุ ตาณตา
 เอตมตฺถวสํ ฅตฺวา ปณฺทิตโต สีลสํวฺโต
 นิพฺพานคฺมนํ มคฺคํ ชิปปเมว วิโสธเยติ.

บัณฑิตทราบอำนาจเนื้อความว่า บุตรทั้งหลาย
 ย่อมไม่มีเพื่อต้านทาน บิดาและพวกพ้องทั้งหลาย
 ก็ไม่มีเพื่อต้านทาน เมื่อบุคคลถูกความตาย ครอบงำ
 แล้ว ความต้านทานในญาติทั้งหลาย ย่อมไม่มี

ดังนั้นแล้ว เป็นผู้สำรวมในศีล พึงชำระทางเป็นที่
 ไปพระนิพพานให้หมดจดพลันทีเดียว.

เรื่องบุรพกรรมของพระองค์

มตตาสุขปริจจาคา ปสฺเส เจ วิปุลํ สุขํ
 จเช มตตาสุขํ ธิโร สมฺปสฺสํ วิปุลํ สุขนฺติ.

ถ้าบุคคล พึงเห็นสุขอันไพบูรณ์ เพราะสละสุข
 พอประมาณเสีย ผู้มีปัญญา เมื่อเห็นสุขอันไพบูรณ์
 ก็พึงสละสุขพอประมาณเสีย (จึงจะได้พบสุขอัน
 ไพบูรณ์).

เรื่องกุมาริกาгинไขไก่

ปรทุกฺขุปรธานเณน โย อตฺตโน สุขมิจฺจติ
 เวรส์สคฺคส์สญฺโโจ เวรา โส น ปริมฺจจตีติ.

ผู้ใด ย่อมปราถนาสุขเพื่อตน เพราะก่อกุศลใน
 ผู้อื่น ผู้นั้น เป็นผู้ระคนด้วยเครื่องระคนคือเวร
 ย่อมไม่พ้นจากเวรได้.

เรื่องภิกษุชาวนครภัททियะ

ยัม ทิ กิจจัม ตทปวิฑฐัม อกิจจัม ปน กยீรติ
 อุนฺนพานํ ปมตฺตานิ เตสํ วฑฺฒนฺนติ อาสวา
 เยสฺมจฺจ สฺสสมารทฺธา นิจฺจํ กายคตฺตา สติ
 อกิจจัม เต น เสวณฺติ กิจฺจเ จ สาทจฺจการีโน
 สตานํ สมฺปชานานํ อตฺถํ คจฺจนฺติ อาสวาติ.

ก็ภิกษุ ละทิ้งสิ่งทีควรทำ แต่ย่อมนำสิ่งทีไม่ควร
 ทำ อาสวะทั้งหลาย ย่อมเจริญแก่ภิกษุเหล่านั้น
 ผู้มีมานะประดุจไม้้ออันยกขึ้นแล้ว ผู้ประมาทแล้ว

ส่วนสติอันไปในกาย อันภิกษุเหล่าใดปรารภ
 ด้วยดีเป็นนิตยฺ ภิกษุเหล่านั้น มีปกติทำเนืองๆ ใน
 กิจทีควรทำ ย่อมไม่เสพลีงทีไม่ควรทำ อาสวะทั้ง
 หลายของภิกษุเหล่านั้น ผู้มีสติ มีสัมปชัญญะ ย่อม
 ถึงความตั้งอยู่ไม่ได้.

เรื่องพระลูกคุณภิกษุภัททियเดระ

มาตฺรํ ปิตฺรํ หนตฺวา ราชานิ เทว จ ขตฺติเย
 รฏฺฐจฺจํ สานุจฺจํ หนตฺวา อนิโฆ ยาทิ พฺรหฺมโณติ.

บุคคลฆ่ามารดาบิดา ฆ่าพระราชอาผู้กษัตริย์ ๒
พระองค์ และฆ่าแวนแคว้นพร้อมด้วยเจ้าพนักงาน
ผู้เก็บส่วยแล้ว เป็นพราหมณ์ ไม่มีทุกข์ ไปอยู่.

มาตร์ ปิตร หนตวา ราชาน เทว จ สโตถิเย
เวยยกขมปลงจมน หนตวา อนิเม ยาทิ พุราหมเณติ.

บุคคลฆ่ามารดาบิดา ฆ่าพระราชอาผู้เป็นพราหมณ์
ทั้ง ๒ ได้แล้ว และฆ่าหมวด ๕ แห่งนิวรรณ์มี
วิจิจฉฉานิวรรณ์ เช่นกับหนทางที่เสื่อโครงงเทียวไปที่
๕ แล้ว เป็นพราหมณ์ ไม่มีทุกข์ ไปอยู่.

เรื่องนายทารุสาฎิกะ

สุบปพุทธิ ปพุชฉนติ	สทา โคตมสาวกา
เยส ทิวา จ รตโต จ	นิจจ พุทธคตา สติ.
สุบปพุทธิ ปพุชฉนติ	สทา โคตมสาวกา
เยส ทิวา จ รตโต จ	นิจจ ฆมมคตา สติ.
สุบปพุทธิ ปพุชฉนติ	สทา โคตมสาวกา
เยส ทิวา จ รตโต จ	นิจจ สงขคตา สติ.

สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพชฺฌนฺตฺติ สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ นิจุจํ กายคตา สติ.
 สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพชฺฌนฺตฺติ สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ อหิสาย รโต มโน.
 สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพชฺฌนฺตฺติ สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ ภาวนาย รโต มโนติ.

สติของชนเหล่าใด ไปแล้วในพระพุทธเจ้าเป็น
 นิตย์ ทั้งกลางวันและกลางคืน (ชนเหล่านั้น) เป็น
 สาวกของพระโคตม ตื่นอยู่ด้วยดีในกาลทุกเมื่อ.

สติของชนเหล่าใด ไปแล้วในพระธรรมเป็นนิตย์
 ทั้งกลางวันและกลางคืน (ชนเหล่านั้น) เป็นสาวก
 ของพระโคตม ตื่นอยู่ด้วยดีในกาลทุกเมื่อ.

สติของชนเหล่าใด ไปแล้วในพระสงฆ์เป็นนิตย์
 ทั้งกลางวันและกลางคืน (ชนเหล่านั้น) เป็นสาวก
 ของพระโคตม ตื่นอยู่ด้วยดีในกาลทุกเมื่อ.

สติของชนเหล่าใด ไปแล้วในกายเป็นนิตย์ ทั้ง
 กลางวันและกลางคืน (ชนเหล่านั้น) เป็นสาวกของ

พระโคตม ตื่นอยู่ด้วยดีในกาลทุกเมื่อ.

ใจของชนเหล่าใด ยินดีแล้วในอันไม่เบียดเบียน ทั้งกลางวันและกลางคืน (ชนเหล่านั้น) เป็นสาวกของพระโคตม ตื่นอยู่ด้วยดีในกาลทุกเมื่อ.

ใจของชนเหล่าใด ยินดีแล้วในการภาวนาทั้ง กลางวันและกลางคืน (ชนเหล่านั้น) เป็นสาวกของพระโคตม ตื่นอยู่ด้วยดีในกาลทุกเมื่อ.

เรื่องภิกษุวัชชีบุตร

เอกกา มยํ อรณฺเณ วิหฺราม

อปริทํ วั ว นสฺมึ ทารุกํ

เอตาทิสิกาย รตฺติยา

โก สุ ทานิ อมฺเหติ ปาปิโยติ.

พวกเราผู้เดียว ย่อมอยู่ในป่า เหมือนไม้ที่เขาทิ้งไว้แล้วในป่า ในราตรีเช่นนี้ บัดนี้ ใครเล่าที่เร็วกว่าพวกเรา.

เอกโก ตวั อรรถเณ วิหริ
 อปวิทุธวั วณสมิ ทารุกั
 ตสฺส เต พหุกา ปิทยนฺติ
 เนรยิกา วีย สคฺคคามินนฺติ

ท่านผู้เดียว อยู่ในป่า เหมือนไม้ที่เขาทิ้งไว้ในป่า
 ชนเป็นอันมากย่อมกระหึ่มต่อท่านนั้น รวากะว่า
 พวกสัตว์นรกกระหึ่มต่อชนทั้งหลาย ผู้ไปสู่สวรรค์
 ฉะนั้น.

ทฺุปฺปพพชฺชั ทฺุรภิรฺมึ ทฺุราวาสา มฺรา ทฺุกฺขา
 ทฺุกฺโข สฺมานสํวาโส ทฺุกฺขานุปตฺติตฺทคฺค
 ตสฺมา น จทฺทคฺค ลฺยา น จ ทฺุกฺขานุปตฺติโต ลฺยาติ.

การบวชก็ยาก การยินดีก็ยาก เรือนที่ปกครอง
 ไม้ดี ให้เกิดทุกข์ การอยู่ร่วมกับผู้เสมอกันเป็นทุกข์
 ผู้เดินทางไกล ก็ถูกทุกข์ติดตาม เพราะฉะนั้น ไม่
 พึงเป็นผู้เดินทางไกล และไม่พึงเป็นผู้อันทุกข์
 ติดตาม.

เรื่องจิตตคหบดี

สทฺโธ สีเลน สมฺปนฺโน ยโสโภคสมฺปิโต
 ยํ ยํ ปเทสํ ภาชติ ตตฺถ ตตฺถเวท ปุชฺชิตฺติ.

ผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล เพียบพร้อมด้วยยศ
 และโภคะ จะไปประเทศใดๆ ย่อมเป็นผู้อันเขา
 บูชาแล้วในประเทศนั้นๆ ทีเดียวน.

เรื่องนางจุฬีสุกัททา

กิตฺติสา สมณฺหา ตฺยทํ พาหุทํ โช เน ปสฺสสฺสิ.
 กิตฺติลา กิสฺมาจารา ตํ เม อภฺษาหิ ปุจฺจิตฺตาติ.

พวกสมณะของเจ้า เป็นเช่นไร เจ้าจึงสรรเสริญ
 พระสมณะเหล่านั้นหนักหนา. พระสมณะเหล่านั้น
 มีปกติอย่างไร มีสมาจารอย่างไร เจ้าอันเราถาม
 แล้ว จงบอกเรื่องนั้นแก่เรา.

สนฺตินุทฺริยา สนฺตมานสา สนฺตํ เตสํ คตํ จิตํ
 โภกฺขิตฺตจกฺขุ มิตภาณิ ตาทิสฺสา สมณฺหา มม.

ภายกรมมํ์ สุจิ เตลล์ วาจากมมํ์ อนาวิลล์
 มโนกรมมํ์ สุวิสุทฺธํ์ ตาทิสสา สมณนา มม.
 วิมลลา สงฺขมุตตมาภา สุทฺธา อนุตฺรพาทิสรา
 ปุณฺณนา สุทฺธเวทิส ฐมเมทิตาทิสสา สมณนา มม.
 ลาภาน อุณฺนโต โลโก อลาภาน จ โอนโต
 ลาภาลาภาน เอกภฺจจา ตาทิสสา สมณนา มม.
 ยเสน อุณฺนโต โลโก อยเสน จ โอนโต
 ยสายเสน เอกภฺจจา ตาทิสสา สมณนา มม.
 ปลํสาย อุณฺนโต โลโก นิณฺทายาปี จ โอนโต
 สสมา นิณฺทาปลํสาสุ ตาทิสสา สมณนา มม.
 สุเชน อุณฺนโต โลโก ทุกฺเขนาปี จ โอนโต
 อกมฺปา สุขทุกฺเขสุ ตาทิสสา สมณนา มมาติ.

ท่านผู้มีอิทธิพลสงบ มีใจสงบ ท่านเดินยืนเรียบ
 ร้อย มีจักษุทอกลง พุดพอประมาณ พวกสมณะ
 ของฉัน เป็นเช่นนั้น

ภายกรรมของท่านสะอาด วชิกรรม ไม่มัวหมอง

มโนกรรมหมดจดดี พวกสมณะของฉัน เป็นเช่นนั้น
 ท่านไม่มีมลทิน มีรัศมีดุจสังข์และมุกดา บริสุทธิ์ทั้ง
 ภายในและภายนอก เต็มแล้วด้วยธรรมอันหมดจด
 ทั้งหมด พวกสมณะของฉันเป็นเช่นนั้น

โลกพุดขึ้นเพราะลาภ และพุดลงเพราะเสื่อมลาภ
 ท่านตั้งอยู่อย่างเดียวเพราะลาภและเสื่อมลาภ
 พวกสมณะของฉันเป็นเช่นนั้น

โลกพุดขึ้นเพราะยศ และพุดลง เพราะเสื่อมยศ
 ท่านตั้งอยู่อย่างเดียว เพราะยศและเสื่อมยศ พวก
 สมณะของฉันเป็นเช่นนั้น

โลกพุดขึ้นเพราะความสรรเสริญ และพุดลงแม้
 เพราะนินทา ท่านสม่ำเสมอในเพราะนินทาและ
 สรรเสริญ พวกสมณะของฉันเป็นเช่นนั้น

โลกพุดขึ้นเพราะความสุข และพุดลงแม้เพราะทุกข์
 ท่านไม่หวั่นไหวในเพราะสุขและทุกข์ พวกสมณะ
 ของฉันเป็นเช่นนั้น.

ทูเร สนุโต ปกาเสนุติ หิมานุโตว ปพฺพโต
 อสนุเตตฺถ น ทิสฺสนุติ รตฺติ ชิตฺตา ยถา สราติ.

ลัตบุรุษทั้งหลาย ย่อมปรากฏในที่ไกล เหมือน
 ภูเขาหิมพานต์ ส่วนอลัตบุรุษ ย่อมไม่ปรากฏในที่นี้
 เหมือนลูกศรอันเขาชั้ด(ยิง)ไปในราตรี ฉะนั้น.

เรื่องพระเถระชื่อเอกวิหารี

เอกาสนํ เอกเสยฺยํ เอโก จรมตฺนุทิต
 เอโก ทมยมตฺตานํ วนนฺเต รมิตฺโต ลียาติ.

ภิกษุพึงเสพที่นั่งคนเดียว ที่นอนคนเดียว พึงเป็น
 ผู้เดียว ไม่เกียจคร้านเที่ยวไป เป็นผู้เดียวทรมานตน
 เป็นผู้ยินดียิ่งในราวป่า.

เรื่องนางปริพพาชิกาชื่อสุนทรี

อภฺตวาที นิรยํ อุเปติ
 โย วาปี กตฺวา น กโรมิจฺจาห
 อุโภปี เต เปจฺจ สมา ภวนฺติ
 นิหีนกมฺมา มนฺชา ปฺรตฺถาติ.

ผู้มักพูดคำไม่จริง ย่อมเข้าถึงนรก หรือแม่ผู้ใด ทำแล้ว กล่าวว่่า ข้าพเจ้ามิได้ทำ ชนแม่ทั้ง ๒ นั้น เป็นมนุษย์มีกรรมเลวทราม ละไปในโลกอื่นแล้ว ย่อมเป็นผู้เสมอกัน.

เรื่องสัตว์ผู้ถูกทุกข์เบียดเบียน

กาสาวกณฺฐา พทฺโ วิ ปาปธฺมา อสณฺธตา
ปาปา ปาเปหิ กมฺเมหิ นิริยํ เต อุปปชฺชเรติ.

ชนเป็นอันมาก มีคอพันด้วยผ้ากาสาวะ เป็นผู้มึ
ธรรมลามก ไม่สำรวม ชนผู้ลามกเหล่านั้น ย่อม
เข้าถึงนรก เพราะกรรมลามกทั้งหลาย.

เรื่องภิกษุผู้อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา

เสยโย อโยคุโห ภูตฺโต ตตฺโต อคฺคิสิชฺฐปโม
ยญฺเจ ภูณฺเชยฺย ทุสฺสีโล รฏฺฐปิณฺฑํ อสณฺธโตติ.

ก่อนเหล็กอันร้อนประหนึ่งเปลวไฟ อันภิกษุ
บริโภคนแล้วยังดีกว่า ภิกษุผู้ทุศีลไม่สำรวม บริโภคน
ก่อนข้าวของชาวแวนแคว้น จะประเสริฐอะไร.

เรื่องบุตรเศรษฐีชื่อเขมกะ

จตุตถาริ จานานิ นโร ปมตโต
 อาปชชติ พรทารูปเสวี
 อปฺญณฺลาภํ นนิกามเสยฺยํ
 นินฺนํ ตติยํ นิริยํ จตุตฺถํ.
 อปฺญณฺลาโภ จ คติ จ ปาปิกา
 ภูตสฺส ภูตาย รติ จ โถกิกา
 ราชา จ ทณฺฑํ ครุกํ ปณฺเติ
 ตสฺมา นโร พรทารํ น เสเวติ.

นระผู้ประมาท ชอบเสพภรรยาของคนอื่น ย่อม
 ถึงฐานะ ๔ อย่างคือ การได้สิ่งที่มีโทษบุญ (เป็นที่ ๑)
 การนอนไม่ได้ตามความปรารถนา (เป็นที่ ๒) การ
 นินทาเป็นที่ ๓ นรกเป็นที่ ๔ ได้สิ่งที่มีโทษบุญอย่าง ๑
 คติลามกอย่าง ๑ ความยินดีของบุรุษผู้กลัวกับ
 ด้วยหญิงผู้กลัว มีประมาณน้อยอย่าง ๑ พระราชา
 ย่อมลงอาชญาอันหนักอย่าง ๑ เพราะฉะนั้น นระ
 ไม่ควรเสพภรรยาของบุคคลอื่น.

เรื่องภิกษุว่ายาก

กุโส ยถา ทุคฺคหิตโต ทตฺถเมวานุกนฺตติ
 สามณฺณํ ทุปฺปรามณฺญํ นิรยาชฺฐปกทตฺตติ.
 ยงฺกิญฺจ ลีลิตํ กมฺมํ สงฺกิลิณฺฑจฺจ ยํ วตํ
 สงฺกสฺสรํ พุรทฺมจฺริยํ น ตํ โหติ มหปฺพลํ.
 กยิรา เจ กยิราเถนํ ทพฺพเมณํ ปฺรทกฺกเม
 ลีลิลो หิ ปฺริทฺพาโช ภิกฺขโย อากิเรเต รชฺชนฺตติ.

หมายความว่าบุคคลจับไม่ได้ ย่อมตามบาตมือนั่นเอง
 ฉันทใด คุณเครื่องเป็นสมณะ ที่บุคคลลูปคล่าไม่ได้
 ย่อมคร่ำเขาไปในนรก ฉันทนั้น.

การงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ย่อหย่อน วัตรใดที่
 เศร้าหมอง พรหมจรรย์ที่ระลึกด้วยความรังเกียจ
 กรรมทั้ง ๓ อย่างนั้น ย่อมไม่มีผลมาก.

หากว่าบุคคลพึงทำ (กรรมใด) ควรทำกรรมนั้น
 (จริง) ควรบากบั่นทำกรรมนั้นให้มั่น เพราะว่าสมณ-
 ธรรมเครื่องละเว้นที่ย่อหย่อน ยิ่งเกลี้ยขลุ่ยลง.

เรื่องหญิงขี้หึง

อกต์ ทุกกฎ เสຍโย ปจฉา ตบปฏิบัติ ทุกกฎ
กตมฺจ สุกตฺ เสຍโย ยํ กตฺวา นานุตบปฏิบัติ.

กรรมชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า (เพราะ) กรรมชั่ว
ย่อมเผาผลาญในภายหลัง ส่วนบุคคลทำกรรมใด
แล้ว ไม่ตามเตือนร้อน กรรมนั้นเป็นกรรมดี อัน
บุคคลทำแล้วดีกว่า.

เรื่องอาคันตุกภิกษุ

นครํ ยถา ปจฺจนตํ คฺคตตํ สนฺตฺรพาหิรํ
เอวํ โคเปถ อตฺตานํ ชโณ โว มา อฺปจฺจคา
ขณฺาตีตา ทิ โสจฺนติ นิรยฺมฺหิ สมฺบปีตาติ.

ท่านทั้งหลายควรรักษาตน เหมือนกับพวกมนุษย์
ป้องกันปัจฉินตนคร ทั้งภายในและภายนอกฉะนั้น
ขณะอย่าเข้าไปล่วงท่านทั้งหลายเสีย เพราะว่าชน
ทั้งหลายผู้ล่วงเสียซึ่งขณะ เป็นผู้เบียดเสียดกันใน
นรก เศร้าโศกอยู่.

เรื่องนิครนถ์

อลชชิตาเย ลชชชนุติ ลชชชิตาเย น ลชชชเว
 มิจฉาทิฏฐิสมาทานา สตตทา คจฉนุติ ทุคคตตี.
 อภเย ภยทสฺสลิโน ภเย จ อภยทสฺสลิโน
 มิจฉาทิฏฐิสมาทานา สตตทา คจฉนุติ ทุคคตินุติ.

สัตว์ทั้งหลาย ย่อมละอายเพราะสิ่งอันไม่ควร
 ละอาย ไม่ละอายเพราะสิ่งอันควรละอาย สมทาน
 มิจฉาทิฏฐิ ย่อมถึงทุกคติ.

สัตว์ทั้งหลาย มีปกติเห็นในสิ่งอันไม่ควรกลัวว่า
 ควรกลัว และมีปกติเห็นในสิ่งอันควรกลัวว่าไม่ควร
 กลัว สมทานมิจฉาทิฏฐิ ย่อมเข้าถึงทุกคติ.

เรื่องสาวกเดียรถีย์

อวชฺเช วชฺชมติโน วชฺเช อวชฺชทสฺสลิโน
 มิจฉาทิฏฐิสมาทานา สตตทา คจฉนุติ ทุคคตตี.
 วชฺชณฺจ วชฺชโต ฌตฺวา อวชฺชณฺจ อวชฺชโต
 สมมาทิฏฐิสมาทานา สตตทา คจฉนุติ สุกคตินุติ.

สัตว์ทั้งหลาย ผู้มีความรู้ว่ามีโทษในธรรมที่หาโทษมิได้ มีปกติเห็นว่าหาโทษมิได้ในธรรมที่มีโทษ เป็นผู้ถือด้วยดีซึ่งมิจฉาทิฏฐิ ย่อมไปสู่ทุกคติ

สัตว์ทั้งหลาย รู้ธรรมที่มีโทษ โดยความเป็นธรรมมิโทษ รู้ธรรมที่หาโทษมิได้ โดยความเป็นธรรมหาโทษมิได้ เป็นผู้ถือด้วยดีซึ่งสัมมาทิฏฐิ ย่อมไปสู่สุคติ.

เรื่องของพระองค์

อหิ นาโคว สงฺคาเม	จาปาโต ปติตฺ สรํ
อติวากุญฺ ติตฺติกฺขิสฺสํ	ทฺสฺสึโล หิ พฺพชฺชโน.
ทนฺตํ นยฺนติ สมิติ	ทนฺตํ ราชาภิริหฺติ
ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสฺสุ	โยติวากุญฺ ติตฺติกฺขติ
วรมสฺสตรา ทนฺตา	อาชานินฺยา จ ลินฺธฺวา
กุญฺชฺรา จ มหฺนาคา	อตฺตทนฺโต ตโต วรฺนฺติ.

เราจักอดกลั้นคำล่วงเกิน เหมือนช้างอดทน ลูกศรที่ตกจากแล่งในสงคราม ฉะนั้น เพราะชนเป็นอันมากเป็นผู้ทุศีล ชนทั้งหลาย ย่อมนำสัตว์พาหนะ

ที่ฝึกแล้วไปสู่ที่ประชุม พระราชาຍ่อมทรงสัตว์
พาหนะที่ฝึกแล้ว บุคคลผู้อดกลั้นคำล่วงเกินได้
ฝึก(ตน)แล้วเป็นผู้ประเสริฐในมนุษย์ทั้งหลาย ม้า
อัสตร ๑ ม้าสินธพผู้อาชาไนย ๑ ช้างใหญ่ชนิด
กฤษร ๑ ที่ฝึกแล้ว ย่อมเป็นสัตว์ประเสริฐ แต่
บุคคลที่มีตนฝึกแล้ว ย่อมประเสริฐกว่า (สัตว์
พิเศษนั้น).

เรื่องภิกษุผู้เคยเป็นควาญช้าง

น ทิ เอเตหิ ยานเหติ คจฺเจยฺย อคตํ ทิสํ
ยถาตตนา สฺสทฺนฺเตน ทนฺโต ทนฺเตน คจฺจติติ.

ก็บุคคลพึงไปสู่ทิศที่ยังไม่เคยไป ด้วยยานเหล่านี้
เหมือนคนผู้ฝึก(ตน)แล้ว ไปสู่ทิศที่ยังไม่เคยไปได้
ด้วยตนที่ฝึกแล้ว ทรมานดีแล้ว ฉะนั้น ไม่ได้.

เรื่องบุตรของพราหมณ์แก่

เยหิ ชาเตหิ นนฺทิสฺสํ เยสญฺจ ภวมิจฺฉิสํ
เต มํ ทาเรหิ สंपุจฺฉา สาว วาเรนฺติ สฺสุรํ.

อสนุนตา กิร มํ ชมฺมา ตาต ตาตาติ ภาสเร
 รกฺขสา ปุตฺตรูปเณ เต ชนฺหติ วโยคตํ.
 อสฺสว ชินฺโณ นินฺโปกโค ชาทนา อปฺนียติ
 พาลานมฺปิ ปีตา เถโร ปราคารesu ภิภุชติ.
 ทนฺโท ว กิร เม เสยฺโย ยญฺจ ปุตฺตา อนสฺสวา
 จณฺทมฺปิ โคนฺถ วาเรติ อโถ จณฺทมฺปิ กุกฺกुरํ
 อนฺธกาเร ปุเร โหติ คมฺภีเร คารเมธติ
 ทนฺทสฺส อานุกาเวน ขลิตฺวา ปฏฺติฏฺฐตฺติติ.

ข้าพเจ้าจักผลิตเพลิงด้วยบุตรที่เกิดแล้วเหล่าใด
 และปราถนาความเจริญแก่บุตรเหล่าใด บุตร
 เหล่านั้น ถูกภรรยาอุยง ย่อมรุกรานข้าพเจ้า
 เหมือนสุนัขรุกรานสุกร ฉะนั้น

ได้ยินว่า บุตรเหล่านั้น เป็นอัสถบุรุษ เลวทราม
 เรียกข้าพเจ้าว่า พ่อ พ่อ พวกเขาคืออรากษส (มาแล้ว)
 โดยรูปเพียงดังบุตร ย่อมทอดทิ้งข้าพเจ้าผู้ถึงความ
 เลื่อม(แก่) ปีตาแม่ของเหล่าพาลชน เป็นคนแก่

ต้องเที่ยวขอทาน ที่เรือนของชนเหล่าอื่น เหมือนม้า
ที่แก่ใช้การงานไม่ได้ ถูกเขาพรากไปจากอาหาร
ฉะนั้น.

นัยว่า ไม้เท้าของข้าพเจ้าแล ยังประเสริฐกว่า บุตร
ทั้งหลายไม่เชื่อฟังจะประเสริฐอะไร (เพราะ) ไม้
เท้ากันโคดุก็ได้ หนึ่ง กันสุนัขก็ได้ มีไว้(ยืน)ข้างหน้า
เวลามีตาก็ได้ (ใช้) หยั่งลงไปในที่ลึกก็ได้ เพราะ
อานภาพแห่งไม้เท้า คนแก่เช่นข้าพเจ้า พลาด
แล้วก็กลับยืนขึ้น (อีกได้).

ธนपालโก นาม กุญชรโร
กฏุกบปเภทโน ทุนุนิวารโย
พทุโร กพหิ น ภูยชติ
สุมรติ นาควนสสุ กุญชรโรติ.

กุญชร นามว่าธนपालกะ ตกมันจัด ห้ามได้ยาก
ถูกขังไว้ ไม่บริโภคฟอนหญ้า กุญชรระลึกลึง (แต่)
นาควัน.

เรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศล

มิทุธิ ยทา โหติ มหคฺขมโส จ
 นิทฺททายิตา สมฺปวิรวตฺตสายี
 มหาวราโห นินวปปฺภุโจ
 ปฺนปฺปนฺ คพฺภมฺเบติ มนฺโทติ.

ในกาลใด บุคคลเป็นผู้กินมาก มักง่วง และมักนอนหลับกระสับกระส่าย ประหนึ่งสุกรใหญ่ที่ถูกปรนปรีด้วยอาหารฉะนั้น ในกาลนั้น เขาเป็นคนมีนซึม ย่อมเข้าไปถึงห้องรำไป.

มนุชฺสส สทา สติมโต
 มตฺตํ ชานโต ลทฺธโกชเน
 ตนฺนุสฺส ภวนฺติ เวทนา
 สณฺิกํ ชีรติ อายุ ปาลยฺนฺติ.

คนผู้มีสติทุกเมื่อ รู้จักประมาณในโภชนะที่ได้
 แล้วนั้น ย่อมมีโรคภัยไข้เจ็บน้อย แก่ช้า อายุยืน.

เรื่องสามเณร

จาตุทฐลี ปณจทลี ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐจมี
 ปาริหารียปกฺขณฺจ อฏฺฐจฺจคฺคสฺสมาคตํ
 อุโปสถํ อุปวสนฺติ พุรฺหมจฺริยํ จรฺนฺติ เย
 น เตหิ ยกฺขา กิฬฺนฺติ อิติ เม อรหตํ สุตํ
 สาทานิ อชฺช ปสฺสามิ ยกฺขา กิฬฺนฺติ สาณฺนาติ.

ชนเหล่าใด ย่อมรักษาอุโบสถที่ประกอบด้วยองค์
 ๘ ตลอดดิถีที่ ๑๔ ที่ ๑๕ และที่ ๘ แห่งปักษ์ และ
 ตลอดปาริหารียปักษ์ ประพฤติพรหมจรรย์อยู่
 ยักษ์ทั้งหลาย ย่อมไม่เล่นด้วยชนเหล่านั้น

ข้าพเจ้าได้สดับคำของพระอรหันต์ทั้งหลายดังนี้
 ในวันนี้ บัดนี้เอง ข้าพเจ้านั้นเห็นอยู่ ยักษ์ทั้งหลาย
 เล่นกับสามเณร.

จาตุทฐลี ปณจทลี ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐจมี
 ปาริหารียปกฺขณฺจ อฏฺฐจฺจคฺคสฺสมาคตํ
 อุโปสถํ อุปวสนฺติ พุรฺหมจฺริยํ จรฺนฺติ เย
 น เตหิ ยกฺขา กิฬฺนฺติ สาหุ เต อรหตํ สุตฺนฺติ.

ยักษ์ทั้งหลายยอมไม่เล่นกับเหล่าชนผู้รักษา
อุโบสถประกอบด้วยองค์ ๘ ตลอดดิถีที่ ๑๔ ที่ ๑๕
และที่ ๘ แห่งปีกษ และตลอดปาริหารียปีกษ ผู้
ประพฤติพรหมจรรย์อยู่ ท่านได้สดับคำของพระ
อรหันต์ทั้งหลายดังนี้ ดีแล้ว.

सानุ ปพุฑฺธ วชฺชาหิ ยกฺขานํ วจนํ อิหํ
มากาลิ ปาปกํ กมฺมํ อาวิ วา ยทิ วา โรหิ
สเจ ตฺวํ ปาปกํ กมฺมํ กิริสฺสสิ กโรสิ วา
น เต ทุกฺขา ปมฺุตยตฺถิ อฺุปรุจจาปิ ปลาโยเตติ.

ขอท่านจงบอกคำนี้ของยักษ์ทั้งหลาย กะसानุ-
สามเณรผู้รู้สึกขึ้นแล้วว่า ท่านอย่าได้กระทำ
บาปกรรมในที่แจ้งหรือในที่ลับ หากว่า ท่านจัก
กระทำบาปกรรมก็ตาม กำลังกระทำอยู่ก็ตาม
ท่านถึงจะเหาะหนีไป ก็ห้ามการหลุดพ้นจากทุกข์ไม่.

มตํ วา อมฺม โรทฺหติ โย วา ชีวํ น ทิสฺสติ
ชีวนตํ อมฺม ปสฺสนติ กสฺมา มํ อมฺม โรทฺหิตติ.

โยม ชนทั้งหลายย่อมร้องไห้ถึงคนที่ตายไปแล้ว หรือยังเป็นอยู่ (แต่) ไม่ปรากฏ โยม โยมเห็นฉัน ซึ่งเป็นอยู่ ไฉนจึงร้องไห้ถึงฉันเล่า โยม.

มตฺวา ปุตฺต โรทฺหติ โย วา ชีวํ น ทิสฺสติ

โย จ กามะ จชิตฺวาน ปุนราวตฺตเต อธิ

ตฺ วาปิ ปุตฺต โรทฺหติ ปุน ชีวํ มโต ทิ โสติ.

ลูก (ถูกแล้ว) ชนทั้งหลาย ย่อมร้องไห้ถึงคนที่ตายไปแล้วหรือยังเป็นอยู่(แต่)ไม่ปรากฏ ก็ผู้ใดละกามทั้งหลายได้แล้ว ยังจะเวียนมาในกามนี้อีก ลูก ชนทั้งหลาย ย่อมร้องไห้ถึงผู้นั้นบ้าง เพราะเขา(ถึง) เป็นอยู่ต่อไป ก็เหมือนตายแล้ว.

กุกฺกุลา อุพฺภโต ตาต กุกฺกุลํ ปติตฺตุมิจฺฉติ

นรกา อุพฺภโต ตาต นรกํ ปติตฺตุมิจฺฉติ.

พ่อ พ่อถูกยกขึ้นจากถ้ำจริงแล้ว ยังปรารถนาจะตกลงสู่ถ้ำจริง(อีก) พ่อ พ่อถูกยกขึ้นจากเหวแล้ว ยังปรารถนาจะตกลงไปสู่เหว (อีก).

อภิธาวถ ภทฺทนต์ กสฺส อุชฺฌมาปยาม เส
 อาทิตฺตา นีหฺมฺภุ ภาณฺทํ ปฺน ทยฺหิตฺตุมิจฺฉสึติ.

ขอท่านทั้งหลายจงช่วยวิงวอน ความเจริญจงมี
 แก่ท่าน ข้าพเจ้าจะปรับทุกข์แก่ใครเล่า ท่านเป็น
 ดุจภัณฑะซึ่งถูกนำออกจากเรือนที่ถูกไฟไหม้แล้ว
 ยังปรารถนาเพื่อจะถูกไหม้อีก.

อิทํ ปุเร จิตฺตมจาริ จาริกํ
 เยนิจฺฉกํ ยตฺถกามํ ยถาสุขํ
 ตทชฺชหํ นิคฺคหิสฺสามิ โยนิสฺโส
 หตฺถิ ปภินฺนํ วिय องฺกุสคฺคาหิติ.

เมื่อก่อน จิตนี้ได้เที่ยวจาริกไปตามอาการที่
 ปรารถนาตามอารมณ์ที่ใคร่ (และ) ตามความสบาย
 วันนี้ เราจักข่มมันด้วยโยนิโสมนสิการ ประหนึ่ง
 นายความช่างข่มช่างที่ข่มมัน ฉะนั้น.

เรื่องช้างชื่อปาเวระกะ

อุปมาทรตา โทถ สจิตตมนุรทขถ
 ทุคคา อุทธรตตตานํ ปงเก สนโนว กุณชโรติ.

ท่านทั้งหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท จงตาม
 รักษาจิตของตน จงถอนตนขึ้นจากหล่ม ประหนึ่ง
 ช้างที่จมลงในเปือกตมถอนตนขึ้นได้ ฉะนั้น.

เรื่องภิกษุมารูป

สเจ ลเภถ นิปกํ สหายํ
 สทุธีจรัม สาธูวิหาริธีรัม
 อภิภุยุย สพพานิ ปริสุสยานิ
 จเรยย เตนตตมโน สติมา.

โน เจ ลเภถ นิปกํ สหายํ
 สทุธีจรัม สาธูวิหาริธีรัม
 ราชาว รฎุจํ วิชิตํ ปหาย
 เอโก จเร มาตงครณเฆว นาโค.

เอกสุส จริตํ เสยโย นตฺถิ พาเล สหายตา

เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา อบุโปสสุโก มาตงครณเฆว นาโคติ.

ถ้า ว่า บุคคลพึงได้สหายผู้มีปัญญาเครื่องรักษาตัว มีธรรมเครื่องอยู่อันดี เป็นนักปราชญ์ไว้เป็นผู้เที่ยวไปด้วยกันไซ้ไร เขาพึงครอบงำอันตรายทั้งสิ้นเสียแล้ว พึงเป็นผู้มีใจยินดี มีสติ เที่ยวไปกับสหายนั้น.

หากว่า บุคคลไม่พึงได้สหาย ผู้มีปัญญาเครื่องรักษาตัว มีธรรมเครื่องอยู่อันดี เป็นนักปราชญ์ไว้เป็นผู้เที่ยวไปด้วยกันไซ้ไร เขาพึงเที่ยวไปคนเดียวเหมือนพระราชา ทรงละแวงแคว้นที่ทรงชนะเด็ดขาดแล้ว หรือเหมือนช้างชื่อว่ามาตังคะ ละโขลงแล้ว เที่ยวไปในป่าตัวเดียวฉะนั้น.

ความเที่ยวไปแห่งบุคคลคนเดียวประเสริฐกว่า เพราะคุณเครื่องเป็นสหาย ไม่มีอยู่ในชนพาล บุคคลนั้น พึงเป็นผู้ๆเดียวเที่ยวไป เหมือนช้างชื่อมาตังคะตัวมีความชวนขวายน้อยเที่ยวไปในป่าฉะนั้น และไม่พึงทำบาปทั้งหลาย.

เรื่องมาร

ปพพตสุส สุวณฺณสุส ชาตฺรฺบสุส เกวลี
ทฺวิตาปี นาลเมกสุส อิติ วิทฺธา สมํ จเร.

โย ทุกฺขมททกฺขิ ยโตนิทานํ
กาเมสุ โส ชนฺตุ กถํ นเมยฺย
อุปฺรี วิทิตฺวา สงฺโคติ โลก
ตสฺเสว ชนฺตุ วินยาย ลิกฺขเขตฺติ.

บรรพต พึงเป็นของล้วนด้วยทองคำที่สุกปลั่ง แม่
ความที่บรรพตนั้น (ทวีขึ้น) เป็น ๒ เท่าก็ยังไม่เพียงพอแก่บุคคลคนหนึ่ง บุคคลทราบดังนี้แล้ว พึง
ประพฤติแต่พอสมควร.

ผู้เกิดมาคนใดได้เห็นทุกข์ว่า มีกามใดเป็นแดน
มอบให้ (เป็นเหตุ) โฉนผู้ที่เกิดมาคนนั้น จะพึงน้อม
ไปในกามนั้นได้แล้ว ผู้ที่เกิดมารู้จักอุปรี (สภาพเข้าไป
ไปตรงไว้) ว่าเป็นธรรมชาติเครื่องข้องในโลกแล้ว
พึงศึกษาเพื่อนำอุปรีนั้นนั้นแล ออกเสีย.

อดุทมฺหิ ชาตมฺหิ สุขฺยา สหaya

ตุฏฺฐิ สุขฺยา ยา อิตรีตเรน

ปฺญณํ สุขํ ชีวิตสงฺขยมฺหิ

สพฺพสฺส ทฺกฺขสฺส สุขํ ปหานํ.

สุขฺยา มตฺเตยฺยตา โลกเ อโถ เปตฺเตยฺยตา สุขฺยา.

สุขฺยา สามณฺยตา โลกเ อโถ พฺรหฺมณฺยตา สุขฺยา.

สุขํ ยาว ชฺรฯ สึลํ สุขฺยา สทฺธา ปติฏฺฐิตา

สุโข ปณฺญาปฏฺฐลาโภ ปาปานํ อกรณํ สุขฺนติ.

เมื่อความต้องการเกิดขึ้น สหายทั้งหลายนำ
ความสุขมาให้ ความยินดีด้วยปัจจัยนอกนี้และนอกนี้
(ตามมีตามได้) นำความสุขมาให้ บุญนำความสุข
มาให้ ในขณะที่สิ้นชีวิต การละทุกข์ทั้งปวงเสียได้
นำความสุขมาให้ ความเป็นผู้เกื้อกูลแก่มารดา
นำความสุขมาให้ในโลก

อนึ่ง ความเป็นผู้เกื้อกูลแก่บิดา นำความสุขมาให้
ความเป็นผู้เกื้อกูลแก่สมณะ นำความสุขมาให้ในโลก

อนึ่ง ความเป็นผู้เกื้อกูลแก่พรหม นำความสุขมาให้
ศีลนำความสุขมาให้ ทรายเท่าชรา ศรัทธา ที่ตั้งมั่น
แล้ว นำความสุขมาให้ การได้เฉพาะซึ่งปัญญา นำ
ความสุขมาให้ การไม่ทำบาปทั้งหลาย นำความสุข
มาให้.

บาลีจะอยู่คู่ฟ้า	อนันต์กาล
ไว้ส่องทางนิพพาน	บุทธเจ้า
ให้สัตว์จิตขึ้นบาน	หลุดห่วง ทุกระบ์เฮย
หมั่นตรึกทุกคำเข้า	จักขึ้นสงสาร

(สุนทรพ้อ)

ศาสตราจารย์

ภาควิชา

เรื่องปลาช็อกปิละ

มนุชสุส ปมตตจาริโน
 ตณฺหา วฑฺฒติ มาลฺวา วีย
 โส ปริปลวติ ทฺรหฺหุ
 ผลมิจจํว วนสมิ วานโร

ยํ เอสา สหเต ชมฺมิ	ตณฺหา โลเก วิสตุติกา
โสกา ตสฺส ปวฑฺฒนฺติ	อภิวุจฺจํว วิรณฺ
โย เจตํ สหเต ชมฺมิ	ตณฺหํ โลเก ทฺรจฺจยํ
โสกา ตมฺหา ปปตฺนฺติ	อุทฺวินฺทฺว โปกฺขรา.
ตํ โว วทามิ ภทฺทํ โว	ยาวนฺเตตฺถ สมากตา.
ตณฺหาเย มฺลํ ขนถ	อุสิเรตฺถ วิรณฺ
มา โว นหํ ว โสโตว	มาโร ภณฺชิ ปฺนปฺนฺนฺติ.

ตัณหาจุดเกลาย่านทราย ย่อมเจริญแก่คนผู้มีปกติ
 ประพฤติประมาท เขาย่อมเร่รอนไปสู่ภพน้อยใหญ่
 ดังวานรตัวปรารถนาผลไม้อยู่โลดไปในปีา ฉะนั้น.

ตัณหานั้นเป็นธรรมชาติลามก มักแผ่ซ่านไปใน
 อารมณ์ต่างๆในโลก ย่อมครอบงำบุคคลใดได้
 ความโศกทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลนั้น ดูจหย้า

คมบาง อันฝนตกรดแล้วเจริญอยู่ ฉะนั้น แต่ผู้ใด
 ย่อมยำยี้ตักตวนั้นซึ่งเป็นธรรมชาติลามก ยากที่
 ใครในโลก จะล่วงไปได้ ความโศกทั้งหลาย ย่อม
 ตกไปจากผู้นั้น เหมือนหยาดน้ำตกไปจากใบบัว
 ฉะนั้น

เพราะฉะนั้น เราบอกกะท่านทั้งหลายว่า ความ
 เจริญจะมีแก่ ท่านทั้งหลาย บรรดาที่ประชุมกันแล้ว
 ณ ที่นี้ ท่านทั้งหลายจงขุดรากตักตวนเสียเถิด
 ประหนึ่งผู้ต้องการแฝกขุดหญ้าคมบางเสีย ฉะนั้น
 มารออย่าระรานท่านทั้งหลายบ่อยๆ ดุจกระแสน้ำ
 ระรานไม้้อ ฉะนั้น.

เรื่องนางลูกสุกร

ยถาปี มูเล อนุปทุทเว ทศเห
 ฉินฺโนปิ รุกฺโข ปุนเรว รุหติ
 เอวมปิ ตณฺหานุสเย อนุหเต
 นิพพุตตตี ทุกฺขมิทํ ปุนปฺปุนํ.

ต้นไม้ เมื่อรากไม่มีอันตราย ยังมั่นคง ถึงบุคคล
ตัดแล้ว ย่อมงอกขึ้นได้อีกทีเดียว แม้นฉันใด ทุกข์นี้
เมื่อตัดหนูล้าย อันบุคคลยังขจัดไม่ได้แล้ว ย่อม
เกิดขึ้นร่ำไป แม้นฉันนั้น.

กระแส (แห่งตัณหา) ๓๖ อันไหลไปในอารมณ์
เป็นที่พอใจ เป็นธรรมชาติกัลลา ย่อมมีแก่บุคคลใด
ความดำริทั้งหลายอันใหญ่ อาศัยรากะย่อมนำ
บุคคลนั้นผู้มีทิวลิชัวไป

กระแส (แห่งตัณหาทั้งหลาย) ย่อมไหลไปใน
อารมณ์ทั้งปวง ตัณหาดุจเถาววัลย์แตกขึ้นแล้ว
ย่อมตั้งอยู่ ก็ทำนทั้งหลายเห็นตัณหานั้น เป็นดัง
เถาววัลย์เกิดแล้ว จงตัดรากเสียด้วยปัญญาเถิด.

โสมนัสทั้งหลายที่ชานไปและเปื้อนตัณหา ดุจ
ยางเหนียว ย่อมมีแก่สัตว์ สัตว์ทั้งหลายนั้น อาศัย
ความสำราญ จึงเป็นผู้แสวงหาความสุข นระ
เหล่านั้นแล ย่อมเป็นผู้เข้าถึงซึ่งชาติชรา.

หมู่สัตว์อันตัณหาผู้ทำความดิ้นรน ล้อมไว้แล้ว
ย่อมกระเลือกกระสน เหมือนกระต่ายอันนาย

พรานดักได้แล้ว ฉะนั้น หมูสัตว์ผู้ขังอยู่ในสังโยชน์ และกิเลสเครื่องข้อง ย่อมเข้าถึงทุกข์บ่อยๆ อยู่ ช้านาน.

หมูสัตว์อันค้นหาผู้ทำ ความดีนรณ ล้มไ้แล้ว ย่อมกระเสือกกระสน เหมือนกระต่าย ที่นายพราน ดักได้แล้ว ฉะนั้น.

เพราะเหตุนี้ ภิคุหวังธรรมเป็นที่สำรอกกิเลส แก่ตน พึงบรรเทาค้นหาผู้ทำความดีนรณเสีย.

เรื่องวิพกันตกภิกษุ

โย นิพพณฺโฆ วนาธิมุตโต

วณมุตโต วณเมว ธาวติ

ตํ ปุคฺคลเมว ปสฺสถ

มุตโต พนฺธนเมว ธาวตฺติ.

บุคคลใด มีอภัยดุจหมูไม้อันตั้งอยู่ในป่าออกแล้ว น้อมไปในป่า (คือตปธรรม) พ้นจากป่าแล้ว ยังเล่นไป สู่ป่าตามเดิม ท่านทั้งหลาย จงดูบุคคลนั้นนั่นแล

เขาพ้นแล้ว (จากเครื่องผูก) ยังแล่นไปสู่เครื่องผูกตามเดิม.

เรื่องเรื่อนจำ

น ตั ทพฺหิ พนฺธนมาหุ อีธา
 ยทายสํ ทารุชฺสปพฺพชญจ.
 สารตฺตรตฺตา มณิกฺกุนฺทเลสุ
 ปฺตุเตสุ ทาเรสุ จ ยา อเปกฺขา
 เอตํ ทพฺหิ พนฺธนมาหุ อีธา
 โอิหารินํ ลีถิลทฺุปฺมุญจํ.
 เอตปี ฉะตฺวาน ปรีทพฺพชฺนติ
 อนเปกฺชิโน กามสุขํ ปหายาติ.

เครื่องจองจำใด เกิดแต่เหล็ก เกิดแต่ไม้ และเกิดแต่หญ้าปล้อง ผู้มีปัญญาทั้งหลาย หากกล่าวเครื่องจองจำนั้นว่าเป็นของมันคงไม่.

ความกำหนัดใด ของชนทั้งหลาย ผู้กำหนัดยินดี ยิ่งนัก ในแก้วมณีและตุ้มหูทั้งหลาย และความ

เยื่อใยในบุตร แลในภรรยาทั้งหลายใด นักปราชญ์
ทั้งหลายกล่าวความกำหนัด และความเยื่อใยนั้น
ว่าเป็นเครื่องจองจำ อันมันคงมีปกติเหนียวลงอัน
หย่อน (แต่) เปลื้องได้ โดยยาก.

นักปราชญ์ทั้งหลาย ตัดเครื่องผูกมัดนั้นแล้ว
เป็นผู้ไม่มีโยติ ละกามสุขแล้วบวช.

เรื่องพระนางเขมา

อาตุรุ อสุจี ปุติ ปสฺส เขเม สมฺมสุสฺสย
อุคฺขรณฺตํ ปคฺขรณฺตํ พาลานํ อภิปตฺถิตนฺตติ.

เขมา เธอจงดูร่างกายอันอาตุรุ ไม่สะอาด เน่า
ไหลออกทั้งข้างบน ไหลออกทั้งข้างล่าง อันคน
พาลทั้งหลายปรารภนาyingนัก.

เย ราครตฺตานุปตฺตนฺตติ โสตํ
สยํ กตํ มกุกฺกโกว ชาลํ.
เอตมปิ เจตฺวาน วชฺนฺตติ ธีรา
อนเปกฺขิโน สพฺพทฺกฺขํ ปหายาติ.

สัตว์ผู้กำหนดแล้วด้วยราคา ย่อมตกไปสู่
กระแสตัณหา เหมือนแมงมุม ตกไปยังใยที่ตัวทำไว้
เอง ฉะนั้น. อีรชนทั้งหลาย ตัดกระแสตัณหา
แม้นั้นแล้ว เป็นผู้หมดห่วงใย ละเว้นทุกข์ทั้งปวงไป.

เรื่องบุตรเศรษฐีชื่ออุคคเสน

อิงฆ ปสฺส นฏฺพตฺต อุคคเสน มหพฺพล
กโรฺทธิ ราคํ ปรีสาย ทาสยสฺสุ มหาชนนฺติ.

เชิญเถิด อุคคเสนบุตรคนพ็อน ผู้มีกำลังมาก เชิญ
ท่านดูเถิด เชิญท่านทำความยินดีแก่บริษัทเถิด
เชิญท่านทำให้มหาชนร่าเริงเถิด.

อิงฆ ปสฺส มหาปญฺญ โมคคฺลลาน มหิตฺุธิก
กโรฺรมิ ราคํ ปรีสาย ทาสยามิ มหาชนนฺติ.

เชิญเถิด ท่านโมคคัลลานะผู้มีปัญญามาก มี
ฤทธิ์มาก เชิญท่านจงดู กระผมจะกระทำความ
ยินดีแก่บริษัท จะยังมหาชนให้ร่าเริง.

มฤจ ปุเร มฤจ ปจฉโต
 มชฺเฌ มฤจ ภวสุส ปารคฺ
 สพฺพตฺถ วิมุตฺตมานโส
 น ปฺน ชาตฺชิรํ อุเปหฺสิตี.

ท่านจงเปลื้อง (อาลัย) ในกาลก่อนเสีย จงเปลื้อง (อาลัย) ข้างหลังเสีย จงเปลื้อง (อาลัย) ในท่ามกลางเสีย จึงเป็นผู้ถึงฝั่งแห่งภพ มีใจหลุดพ้นในธรรมทั้งปวง จะไม่เข้าถึงชาติและชราอีก.

สพฺพสํโยชนํ เจตฺวา โย เว น ปริตฺตสฺสตี
 สงฺคาตํ วิสํยตฺตํ ตมํ พุรฺรมิ พุราหฺมณฺนตี.

ชนใดแล ตัดสังโยชนทั้งปวงได้แล้ว ย่อมไม่สะดุ้ง เราย่อมเรียกบุคคลนั้น ผู้ล่วงกิเลสเป็นเหตุข้งไปแล้ว ผู้ปราศจากสังโยชน ว่าเป็นพรหมณ์.

เรื่องจูฬนุคคหัตถิ

สพฺพํ ภณฺทํ สฺมาทาย ปารํ ตินฺนโณลฺลิตํ พุราหฺมณ
 ปจฺจาคจฺจ ลหุํ ชิบฺปิ มปิ ตาเรหิตานิ โภ

อสณฤตํ มํ จิรสนฤเตน
 มินาติ โภที อฐวํ ฐเวณ
 มยาปี โภที นิมิเนยย อณณํ
 อิตโต อหํ ทูรตรํ คมิสสํ.

กายํ	เอพคณิคุมุเพ	กโรติ	มมหาสิยํ			
นยิธ	นจจํ	วา	คิตํ	วา	สุสมาหิตํ.	
อนมุทิกาลे	สุสุโสณิ	กิ	นุ	ชคฺขลสิ	โสภणे	
ลิกาล	พาล	ทุมเมธ	อปปปญโยสิ	ชมุพุก		
ฉินฺโน	มจจณฺจ	เปสิณฺจ	กปโณ	วिय	ฉมายสิ.	
สุทสุสํ	วชชมณฺเณสํ	อตุตโน	ปน	ทุททลํ		
ฉินฺนา	ปติณฺจ	ชารณฺจ	มปี	ตุวณฺเณว	ฉมายสิ.	
เอวเมตํ	มิกราช	ยถา	ภาสสิ	ชมุพุก.		
สา	นฺนาหํ	อิตโต	คนตุวา	ภตตุ	हेสฺสํ	วसानุคฺคา.
โย	หเร	มตฺติกํ	ถาลํ	กํสถาลปี	โส	หเร
กตฺเตยว	ตยา	ปาปี	ปฺนเปวํ	กริสฺสสิตี		

พราหมณ์ ท่านถือเอาภักทะทั้งหมด ข้ามฝั่งได้
 แล้ว จงรีบกลับมารับฉันให้ข้ามไปในบัดนี้โดยเร็ว
 บ้างนะ ผู้เจริญ.

แม่นางงาม ย่อมแลกฉันผู้ไม่ใช่ผ้า ไม่ได้เซยขีด
ด้วยผ้าผู้เซยขีดมานาน แม่นางงาม พึงแลกชาย
อื่นแม่ด้วยฉัน ฉันจักไปจากที่นี่ให้ไกลที่สุดที่จะ
ไกลได้.

ใครนี้ ทำการหัวเราะอยู่ที่กอดตะไคร้หน้า ในที่นี้
การพ่อนกตี การขบกัดตี การประโคมกตีที่บุคคลจัด
ตั้งขึ้นมิได้มี แม่นางงาม ผู้มีตะโพกอันผึ่งผาย
ทำไมเล่า แม่จึงชกชี้ในกาลเป็นที่ร้องไห้.

สุนัขจิ้งจอกชาติข่มพุกะ ผู้โง่เขลา ทรามปัญญา
เจ้ามีปัญญาน้อย เจ้าเลื่อมจากปลา และขึ้น (เนื้อ)
แล้วก็ชบเซาอยู่ ดุจสัตว์กำพรว้า.

โทษของคนเหล่านี้ เห็นได้ง่าย ส่วนโทษของ
ตนเห็นได้ยาก หล่อนั่นเอง เลื่อมทั้งผิวทั้งซู้
ชบเซาอยู่ แม่(ยิ่ง) กว่าเรา.

พระยาเนื้อชาติข่มพุกะ เรื่องนั้นเป็นเหมือนเจ้า
กล่าว ฉะนั้น ไปจากที่นี่แล้ว จักเป็นผู้ไปตาม
อำนาจของภัสดาแน่แท้.

ผู้ใด พึงนำภานะดินไปได้ แม้ภานะสำริด ผู้นั้น
ก็ พึงนำไปได้ หล่อนทำชั่วจนชั่ว ก็จักทำชั่วย่างนั้น
แม้อีก.

วิตกุกมถิตสฺส ชนฺตฺโน
ติพฺพราคสฺส สุภานุปฺสฺสิโน
ภิกฺขุโย ตณฺหา ปวทุตฺตติ
เอส โข ทพฺพหิ กโรติ พนฺธนํ.
วิตกุกฺุปฺสเม จ โย รโต
อสุภํ ภาวยตี สทา สโต
เอส โข พุยนฺตีกาหติ
เอสจฉินฺนฺตติ มารพนฺธนฺนฺตติ.

ตัณหา ย่อมเจริญยิ่งแก่ชนผู้ถูกวิตกย่ำยี มีราคะ
จัด เห็นอารมณ์ว่างาม บุคคลนั้นแล ย่อมทำ
เครื่องผูกให้มัน.

ส่วนภิกษุใด ยินดีในธรรมเป็นที่เข้าไประงับวิตก
เจริญอสุภฌานอยู่ มีสติทุกเมื่อ ภิกษุนั้นแล จัก
ทำตัณหาให้สูญสิ้นได้ ภิกษุนั้น จะตัดเครื่องผูก
แห่งมารได้.

เรื่องมาร

นิภูจํ คโต อสนุตาสี วิตตณฺโห อนนฺคโณ
 อจฺฉินฺทิ ภาวสฺสลาณิ อนฺตฺติมฺยํ สมฺมุสฺสโย
 วิตตณฺโห อนาธาโน นฺิรุตฺตปทโกวิทฺโห
 อกฺขรณํ สนนฺิปาตํ ชณฺณยา ปุพฺพพาปราณิ จ
 ส เว อนฺตฺติมสฺสโร มหาปญฺญโณ [มหาปริโส]ติ วุจฺจตฺติติ.

(ผู้ใด)ถึงความสำเร็จ มีปกติไม่สะดุ้ง มีตัณหาไปปราศแล้ว ไม่มีกิเลสเครื่องช่วยวนใจ ได้ตัดลูกศรอันให้ไปสู่ภพทั้งหลายเสียแล้ว กายนี้ (ของผู้นั้น) ชื่อว่ามีในที่สุด.

(ผู้ใด) มีตัณหาไปปราศแล้ว ไม่มีความถือมั่นฉลาดในภพแห่งนิรุตติ รู้ที่ประชุมแห่งอักษรทั้งหลาย และรู้เบื้องต้นและเบื้องปลายแห่งอักษรทั้งหลาย ผู้นั้นแล มีสิริระมีในที่สุด เราย่อมนเรียกว่า ผู้มีปัญญามาก (เป็นมหาบุรุษ).

เรื่องอุปกาชีวิต

สพพาทิภู สพพวิฑูหมสมิ
 สพเพสุ ธมฺเมสุ อณุปลิตโต
 สพพณฺชโห ตณฺหกุขเย วิมุตโต
 สยํ อภิญญา ย กมฺมทุกิเสยฺยนฺติ.

เราเป็นผู้ครอบงำธรรมได้ทั้งหมด รู้ธรรมทุกอย่าง
 ไม่ติดอยู่ในธรรมทั้งปวง ละธรรมได้ทุกอย่าง พ้น
 แล้วในเพราะธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งตัณหา รู้เองแล้ว
 จะพึงอ้างใครเล่า (ว่าเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์).

เรื่องท้าวสักกเทวราช

สพพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
 สพพรสํ ธมฺมรโส ชินาติ
 สพพรตี ธมฺมรติ ชินาติ
 ตณฺหกุขโย สพพทุกฺโข ชินาตีติ.

ธรรมทาน ย่อมชนะทานทั้งปวง รสแห่งธรรม
 ย่อมชนะรสทั้งปวง ความยินดีในธรรม ย่อมชนะ
 ความยินดีทั้งปวง ความสิ้นไปแห่งตัณหา ย่อมชนะ
 ทุกข์ทั้งปวง.

เรื่องเศรษฐีผู้ไม่มีบุตร

หนนุติ โภคา ทุมเมธั โน จ ปารคเวลิโน
 โภคตณฺหยา ทุมเมธั หนนุติ อญฺเฆว อตฺตณฺนุติ.

โภคะทั้งหลาย ย่อมฆ่าคนทราวมปัญญา แต่ไม่
 ฆ่าคนผู้แสวงหาฝั่งโดยปกติ คนทราวมปัญญา
 ย่อมฆ่าตน เหมือนฆ่าผู้อื่น เพราะความทะยานอยาก
 ในโภคะ.

เรื่องอังกูรเทพบุตร

วิเจยฺย ทานํ ทาทพฺพิ ยตฺถ ทินฺนํ มหฺปผลํ.
 วิเจยฺย ทานํ สุกตฺปฺปสฺตถํ
 เย ทกฺขิณฺเยยา อิธ ชีวโลเก

เอเตสุ ทินฺนานิ มหปฺผลานิ

วิชานิ วุตฺตานิ ยถา สุเขตฺเตติ.

บุคคลควรเลือกให้ทาน ในเขตที่ตนให้แล้ว จะมีผล
มาก เพราะการเลือกให้พระสุคตทรงสรรเสริญแล้ว
ทานที่ให้ในท่านผู้เป็นทักษิณียบุคคลในชีวิโลกนี้
เป็นของมีผลมาก เหมือนพืชที่หวานในนาดีฉะนั้น.

ติณฺโทสานิ เขตฺตานิ	รากโทสา อัยฺ ปชา
ตสฺมา ทิ วิตฺราเคสุ	ทินฺนํ โหติ มหปฺผลํ.
ติณฺโทสานิ เขตฺตานิ	โทสโทสา อัยฺ ปชา
ตสฺมา ทิ วิตฺโทเสสุ	ทินฺนํ โหติ มหปฺผลํ.
ติณฺโทสานิ เขตฺตานิ	โมหโทสา อัยฺ ปชา
ตสฺมา ทิ วิตฺโมहेสุ	ทินฺนํ โหติ มหปฺผลํ.
ติณฺโทสานิ เขตฺตานิ	อิจฺฉาโทสา อัยฺ ปชา
ตสฺมา ทิ วิคฺติจฺเณสุ	ทินฺนํ โหติ มหปฺผลนฺตุติ.

นาทั้งหลายมีหญ้าเป็นโทษ หมูสัตว์นี้ก็มีราคะ
เป็นโทษ ฉะนั้นแล ทานที่ให้ในท่านผู้ปราศจากราคะ
จึงเป็นของมีผลมาก.

นาทั้งหลายมีหญ้าเป็นโทษ หมูสัตว์นี้ ก็มีโทษเป็น
โทษ ฉะนั้นแล ทานที่ให้ในท่าน ผู้ปราศจากโทษ
จึงเป็นของมีผลมาก.

นาทั้งหลาย มีหญ้าเป็นโทษ หมูสัตว์นี้ก็มีโทษ
เป็นโทษ ฉะนั้นแล ทานที่ให้ในท่านผู้ปราศจากโทษ
จึงเป็นของมีผลมาก.

นาทั้งหลายมีหญ้าเป็นโทษ หมูสัตว์นี้ก็มีผล
อยาก เป็นโทษ ฉะนั้นแล ทานที่ให้ในท่านผู้ปราศ
จาก ความอยาก จึงเป็นของมีผลมาก.

เรื่องภิกษุ ๕ รูป

กุสลูปเทเส ธิติยา ทศุทาย

อวภูจิตตดา ภยภีรุตาย จ

น รกขสีนํ วสมาคมิมห เส

ส โสตุถิภาโว มหตา ภเยน เมติ

เราทั้งหลาย ไม่ได้ถึงอำนาจแห่งรากษสทั้งหลาย
เลย เพราะความเป็นผู้ตั้งมั่น ด้วยความเพียรอันมั่น

ในอุบายเครื่องแนะนำของท่านผู้ฉลาด และเพราะ
 ความเป็นผู้ฉลาดต่อภัย ความสวัสดิจากภัยใหญ่
 ได้มีแล้วแก่เรา.

จกขุณา ส่วโร สารุ	สารุ โสเตน ส่วโร
ฆาเนน ส่วโร สารุ	สารุ ชิวหาย ส่วโร
กาเยน ส่วโร สารุ	สารุ วาจา ส่วโร
มนสา ส่วโร สารุ	สารุ สัพพตถ ส่วโร.
สัพพตถ ส่วโต ภิกขุ	สัพพทุกขา ปมฺจุจตฺติ.

ความสำรวมทางตา เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ
 ความสำรวมทางหู เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ
 ความสำรวมทางจมูก เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ
 ความสำรวมทางลิ้น เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ
 ความสำรวมทางกาย เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ
 ความสำรวมทางวาจา เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ
 ความสำรวมทางใจ เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ
 ความสำรวมในทวารทั้งปวง เป็นคุณยังประโยชน์

ให้สำเร็จ ภิกษุผู้สำรวจแล้วในทวารทั้งปวง ย่อม
พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้.

เรื่องภิกษุผู้มีมาหงส์

ตว สทุธมฺจ สีสณฺจ วิทิตฺวาน ชนาริพ
วณฺณํ อณฺชนวณฺณเณน กาลิงคฺสมิ วินิมฺหเสติ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นใหญ่แห่งชน ข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งหลาย ทราบศรัทธาและศีลของพระองค์แล้ว
ขอพระราชทานแลกทองด้วยช้าง ซึ่งมีสีสดุดอก
อัญชัญ ไปในแคว้นกาลิงค์.

คณิกา อุบลวณฺณา จ	ปฺกฺณโณ ทิวาริโก ตทา
รชฺชุกาโห จ กจฺจาโน	โทณฺมาตา จ โกลิโต
สาริปฺตฺโต ตทา เสฏฺฐิ	อนฺรุตฺโต จ สารถิ
พฺรหฺมาโณ กสฺสโป เถโร	อุปราชานนฺทปณฺฑิตโต
มเหสี ราหุลมาตา	มายาเทวี ชเนตฺติกา
กุรฺรราชา โฟธิสฺตฺโต	เอวํ ธาเรถ ชาตกนฺติ
หญิงแพศยาในครั้งนั้น	ได้เป็นนางอุบลวรรณา

คนรักษาประตู ได้เป็นภิกษุชื่อว่าปุณณะ อัมมาตย์
 ผู้ถือเชือก ได้เป็นกัจจายนภิกษุ และอัมมาตย์ผู้เป็น
 ขุนคลัง ได้เป็นโกณฑิเลศรชฎีในครั้งนั้น ได้เป็น
 สารีบุตร นายสารถิ ได้เป็นอนรุทธพราหมณ์ ได้
 เป็นกัสสปเถระ อุปราช ได้เป็นนนทบัณฑิต พระมเหสี
 ได้เป็นมารดาของราहुล พระชนนี ได้เป็นพระนาง
 มายาเทวี พระเจ้ากुरु ได้เป็นพระโพธิสัตว์ พวกเขา
 จงจำชาติตกไว้ ด้วยอาการอย่างนี้.

หตุถสญฺญโต ปาทสญฺญโต
 วาจาสญฺญโต สญฺญตตฺตโม
 อชฺฌตฺตรโต สสมาทิตโต
 เอโก สนฺตุลิตโต ตมาหุ ภิกฺขุชฺฐิต.

บัณฑิตทั้งหลาย กล่าวบุคคลผู้มีมือสำรวมแล้ว มี
 เท้าสำรวมแล้ว มีวาจาสำรวมแล้ว มีदनสำรวม
 แล้ว ยินดีในธรรมอันเป็นไปภายใน มีจิตตั้งมั่นแล้ว
 เป็นผู้ผู้เดียว ล้นโตษว่าเป็นภิกษุ.

เรื่องภิกษุชื่อโกกาลิกะ

อวธึ วัต อตตานิ กจฺฉโป วุยาหฺรํ คิรํ
 สุกฺคหิตฺสฺมิ กฺกุจฺสฺมิ วาจา ย สกฺิยา วธึ.

เอตฺปิ ทิสฺวา นรวิรเสฏฺฐจ

วาจํ ปมฺมุญฺเจ กุสลํ นาตีเวลฺล.

ปสฺสสิ พฺพฺภาณน กจฺฉปํ วุยฺสนํ คตฺนฺติ.

แต่่าเปล่งวาจาได้ฆ่าตนแล้วหนอ เมื่อท่อนไม้ตน
 คาบไว้ดีแล้ว ก็ฆ่า(ตน)ด้วยวาจาอันเป็นของๆ ตน.

ข้าแต่พระองค์ผู้แก้ววกล้า ประเสริฐในหมู่คน
 บุคคลเห็นเหตุเมื่อนั้นแล้ว ควรเปล่งวาจาที่ดี ไม่ควร
 เปล่งวาจาที่ล่วงเลยเวลา. พระองค์ย่อมหทอด
 พระเนตรเห็นแต่่าถึงความฉิบหายเพราะพูดมาก
 (มิใช่หรือ).

โย มฺขสฺสณฺณโต ภิกฺขุ มนฺตภาณึ อนฺุทฺโต

อตฺถํ ธมฺมุญฺจ ทีเปติ มธฺรฺนฺตสฺส ภาสิตฺนฺติ.

ภิกษุใด ล่ำรวมปาก มีปกติกล่าวด้วยปัญญา ไม่
 ฟุ้งซ่าน แสดงอรรถและธรรม ภาษิตของภิกษุนั้น

ย่อมนิโพรระะ.

เรื่องพระธรรมมารามเดระ

ธมมาราโม ธมมรโต ธมมํ อนุวจินุตยํ
 ธมมํ อนุสุสรํ ภิกขุ สทฺธมมา น ปรีหยาตตีติ.

ภิกษุมีธรรมเป็นที่มา ยินดี ยินดีแล้วในธรรม
 ใคร่ครวญอยู่ซึ่งธรรม ระลึกถึงธรรมอยู่ ย่อมไม่
 เลื่อมจากพระลัทธิธรรม.

เรื่องภิกษุคบภิกษุผู้เป็นฝักฝ่ายผิดรูปใดรูปหนึ่ง

ปุราณโจราน วโจ นิสมม
 มหิลามุโข โปถยมานุจारी
 สุสณฺณตานิ ทิ วโจ นิสมม
 คชุตฺตโม สพฺพคุณฺเณสุ อฏฺฐาติ

ช่างซึ่งมทิลามุข ฟังคำของพวกโจรก่อนแล้ว เทียว
 ฟาดบุคคลผู้ไปตามอยู่ แต่พอฟังคำของสมณะ ผู้
 สำรวมดีแล้ว ก็เป็นช่างประเสริฐ ตั้งอยู่แล้วในคุณ
 ทั้งปวง.

ภัตตรอันใดจากส่วนที่เลิศก็ตาม จากส่วนปานกลาง
ก็ตาม จากส่วนที่เล็กรก็ตาม.

ภิกษุ นั้น เป็นผู้ไม่ควรเพื่อชมก่อนภัตตรนั้น และ
ไม่เป็นผู้ติเตียนแล้วขบฉันก่อนภัตตรนั้น อีรชนทั้ง
หลาย ย่อมสรรเสริญแม้ซึ่งภิกษุ นั้นว่าเป็นมุนี.

สพฺพโส นามรูปสฺมี ยสฺส นตฺถิ มมายิตํ
อสตา จ น โสจติ ส เว ภิกฺขุติ วุจฺจตีติ.

ความยึดถือในนามรูป ว่าเป็นของๆ เรา ไม่มีแก่
ผู้ใด โดยประการทั้งปวง อนึ่ง ผู้ใด ไม่เศร้าโศก
เพราะนามรูปนั้นไม่มีอยู่ ผู้นั้นแล เราเรียกว่าภิกษุ.

เรื่องสัมพหุสภิกษุ

ธมฺโม ทเว รกฺขติ ธมฺมจารี
ธมฺโม สฺจุณฺเณ สฺขมาวหาติ
เอสานิสฺโส ธมฺเม สฺจุณฺเณ
น ทฺคคฺคตี คจฺจติ ธมฺมจารีติ.

ธรรมแล ย่อมรักษาบุคคลผู้ประพฤติธรรม
 ธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว ย่อมนำความสุขมาให้
 นี้เป็นอานิสงส์ในธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว ผู้มี
 ปกติประพฤติธรรม ย่อมไม่ไปสู่ทุกข์.

เมตตาวีhari โย ภิกขุ	ปสนุโน พุทธสาสเน
อธิคฺจเณ ปทํ สนฺตํ	สงฺขารูปสมํ สุขํ.
สิณฺจ ภิกขุ อิมํ นาวิ	สิตฺตา เต ลหุเมสฺสตี
เฉตฺวา ราคณฺจ โทสณฺจ	ตโต นิพฺพานเมหิสิ.
ปณฺจ ฉินฺเต ปณฺจ ชเต	ปณฺจ จุตฺตริ ภาวเย
ปณฺจสงฺคาติโค ภิกขุ	โอฆตฺถนฺโณติ วุจฺจติ.

ฌาย ภิกขุ มา จ ปมาโท

มา เต กามคฺเณ ฆมฺมสุ จิตฺตํ

มา โลหคฺหํ คิสิ ปมตโต

มา กนฺทิ ทฺกฺขมิทฺนติ ทยฺหมาโน.

นตฺถิ ฌานํ อปณฺณสฺส นตฺถิ ปณฺณา อฌายิโน

ยมฺหิ ฌานณฺจ ปณฺณา จ ส เว นิพฺพานสนฺติเก.

สฤณมาคารํ ปวิภูจสุส	สนุดจิตตสุส ภิกขุโน
อมานุสี รติ โหติ	สมมา ธมมํ วิปสุโต.
ยโต ยโต สมมสติ	ขนุธานํ อุททยพพยํ
ลภติ ปีติปामุชชํ	อมตनुตํ วิชานตํ.
ตตฺรายมาทิ ภวติ	อิธ ปญญสุส ภิกขุโน
อินุทฺริยคฺคตฺติ สนุดภูจฺจิ	ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร.
मितเต ภขสุสฺส กฺลยาณ	สุทฺธาซีเว อตฺนทิตเต
ปฏฺิสนุถารวฺตุยสุส	อาจารกฺุสโล ลียา
ตโต ปามุชชพฺุโล	ทฺุขสุสนตํ กริสุสสีติ.

ภิกษุใด มีปกติอยู่ด้วยเมตตา เลื่อมใสในพระ-
พุทธศาสนา ภิกษุนั้น พึงบรรลุปธานสงบ เป็นที่
เข้าไประงับสังขาร อันเป็นสุข.

ภิกษุ เธอจงวิตเรื่อนี้ เรื่อที่เธอวิตแล้วจักถึงเร็ว
เธอตัดราคะและโทสะได้แล้ว แต่นั้นจักถึงพระ
นิพพาน.

ภิกษุพึงตัดฉธรรม ๕ อย่าง พึงละฉธรรม ๕ อย่าง
และพึงยังคุณธรรม ๕ ให้เจริญยิ่งขึ้น ภิกษุผู้ล่วง

กิเลสเครื่องข้อง ๕ อย่างได้แล้ว เราเรียกว่า ผู้ข้าม
โอฆะได้.

ภิกษุ เธอจงฟังและอย่าประมาท จิตของเธอ
อย่าหมუნไปในกามคุณ เธออย่าเป็นผู้ประมาท
กลืนกินก้อนแห่งโลหะ เธออย่าเป็นผู้อันกรรม
แพดเผาอยู่ คร่ำครวญว่านี่ทุกข์.

ฉานย่อมไม่มีแก่บุคคลผู้ไม่มีปัญญา ปัญญา
ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฉาน ฉานและปัญญาย่อมมีใน
บุคคลใด บุคคลนั้นแล ตั้งอยู่แล้วในที่ใกล้พระ
นิพพาน.

ความยินดีมิใช่ของมีอยู่แห่งมนุษย์ ย่อมมีแก่
ภิกษุผู้เข้าไปแล้วสู่เรือนว่าง ผู้มีจิตสงบแล้ว ผู้เห็น
แจ้งธรรมอยู่โดยชอบ.

ภิกษุพิจารณาอยู่ซึ่งความเกิดขึ้น และความ
เสื่อมไปแห่งขันธทั้งหลายโดยอาการใดๆ เธอย่อม
ได้ปีติและปราโมทย์โดยอาการนั้นๆ การได้ปีติ
และปราโมทย์นั้น เป็นธรรมอันไม่ตายของผู้รู้แจ้ง

ทั้งหลาย.

ธรรมนี้ คือความคุ้มครองซึ่งอินทรีย์ ๑ ความ
สันโดษ ๑ ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ ๑ เป็น
เบื้องต้นในธรรมอันไม่ตายนั้น มีอยู่แก่ภิกษุผู้มี
ปัญญาในพระศาสนา.

เธอจงคบมิตรที่ติงาม มีอาชีพะอันหมดจด ไม่
เกียจคร้าน ภิกษุพึงเป็นผู้ประพฤตินในการปฏิสังขาร
พึงเป็นผู้ฉลาดในอาจาระ เพราะเหตุนั้น เธอจัก
เป็นผู้มากด้วยปราโมทย์ กระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้.

เรื่องภิกษุ ๕๐๐ รูป

วสุลิกา วีย ปุပ္ผานิ มชชวานิ ปมฺมุจติ
เอวํ รากคฺจ โทสณฺจ วิปฺปมฺมุจฺเจถ ภิกฺขโวติ.

ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงปลดเปลื้องราคะและ
โทสะเสีย เหมือนมะลิเครือปล่อยดอกทั้งหลายที่
เหี่ยวเสีย ฉะนั้น.

เรื่องพระสันตกายเถระ

สนุดกาโย สนุดวาโจ สนุดมโน สุธมาหิโต
 วนุตโลกามิสโร ภิกขุ อุปสนุโตติ วุจจตีติ.

ภิกษุมีกายสงบ มีวาจาสงบ มีใจสงบ ตั้งมั่นดีแล้ว
 มีอามิสในโลกอันกายเสียแล้ว เราเรียกว่า ผู้สงบ
 ระงับ.

เรื่องพระนังคลกุฎเถระ

อดตนา โจทยตตานํ ปฏิมฺเสตมตตนา
 โส อดตคฺคฺตโต สติมา สุขํ ภิกขุ วิหาทิส.
 อดตตา ทิ อดตโน นาถอ อดตาว อดตโน คติ
 ตสฺมา สํยม อดตตานํ อสฺสํ ภาทฺรวํ วาณิไซติ.

เธอจงตั้งเตือนตนด้วยตน จงพิจารณาคุณตนนั้น
 ด้วยตน ภิกษุ เธอมีสติปกครองตนได้แล้ว จัก
 อยู่สบาย.

ตนแหละ เป็นนาถะของตน ตนแหละ เป็นคตติ
 ของตน เพราะฉะนั้น เธอจงสงวนตนให้เหมือน
 อย่างพ่อค้ำม้า สงวนม้าตัวเจริญ ฉะนั้น.

เรื่องพระวักกलिเถระ

ปาโมชชพหุโล ภิกขุ ปสนุโน พุทธสาสน
 อธิคฺฉเณ ปทํ สนฺตํ สงฺขารูปสมํ สุขฺนฺติ.

ภิกษุผู้มากด้วยปราโมทย์ เลื่อมใสแล้วในพระพุทธศาสนา พึงบรรลุล้นตบทเป็นที่เข้าไปสงบสังขารเป็นสุข.

เอหิ วกกฺลิ มา ภาย โอลิเกหิ ตถาคตํ
 อหนฺตํ อุทฺธริสฺสามิ ปงฺเก สนฺนํว กุญฺชริ.
 เอหิ วกกฺลิ มา ภาย โอลิเกหิ ตถาคตํ
 อหนฺตํ อุทฺธริสฺสามิ ราชุคฺคหิตํว จนฺทิมนฺติ

มาเถิดวักกलि เธออย่างกลัว จงแลดูพระตถาคต เราจักยกเธอขึ้น เหมือนนบุคคฺลพยุงข้างตัวจมใน เปือกตมขึ้น ฉะนั้น.

มาเถิดวักกलि เธออย่างกลัว จงแลดูพระตถาคต เราจักยกเธอขึ้น เหมือนนบุคคฺลที่ช่วยพระจันทรที่ถูกรากหูกจับ ฉะนั้น.

เรื่องสุมนสามเณร

อิมิณา ปน ทาเนน มา เม ทาลิทฺธิยํ อหุ
 นตฺถิตฺติ วจันํ นาม มา อโหสิ ภวากเว.

ก็ด้วยทานนี้ ความเป็นผู้ขัดสนอย่าได้มีแล้ว
 แก่ข้าพเจ้า ชื่อว่าคำว่าไม่มี อย่ามีแล้วในภพน้อย
 ภพใหญ่.

บุพฺเพนิวาสํ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตํ
 เตวิชฺโช อิทฺธิปตฺโตมฺหิ กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.

เราย่อมระลึกได้ซึ่งบุพเพนิวาส ทิพยจักขุ เรา
 ก็ชำระแล้ว เราเป็นผู้ได้วิชชา ๓ เป็นผู้ถึงฤทธิ์
 คำสอนของพระพุทธเจ้า อันเราทำแล้ว.

อนฺนภาโร ปุเร อาสี ทลิตฺโท ทินฺหารโก
 ปิณฺฑทปาโต มยา ทินฺโน อุปริฏฺฐสฺส ยสฺสสินฺนติ.

ในกาลก่อนเราเป็นผู้ชื่อว่าอันนภาระ เป็นคน
 เข้มแข็ง ขนหญ้า เราถวายบิณฑบาตแก่พระอุปริฏฐ-
 ปัจเจกพุทธะ ผู้มียศ.

สุโณทมิ เม นาคราช อุคคเตช มหพพล
 เททมิ เม ปานียมฏ ภสชชตถมทมิ อากโตติ.

นาคราชผู้มีเดชกล้า มีกำลังมาก ท่านจงฟัง (คำ)
 ของข้าพเจ้าเถิด จงให้หม้อน้ำดื่มแก่ข้าพเจ้า
 ข้าพเจ้าเป็นผู้มาแล้วเพื่อประโยชน์แก่น้ำสำหรับ
 ประกอบยา.

ปรตุถิมสุมิ ทิสภาเค คงคา นาม มหานทมิ
 มหาสมุทท์ อปเปติ ตโต ตวุ ปานียํ ทราติ.

แม่น้ำใหญ่ชื่อคงคา ณ เบื้องทิศบูรพา ย่อมไหล
 ไปสู่มหาสมุทร ท่านจงนำเอาน้ำดื่ม จากแม่น้ำ
 คงคานั้นไปเถิด.

อิโตว ปานียํ หาสลํ อิมินา วมทมิ อตถิโก
 ยทมิ ถามพลํ อตถิ นาคราช นิวารยาติ.

ข้าพเจ้า จักนำน้ำดื่มไปจากสระอนโธดาตนี้เท่านั้น
 ข้าพเจ้าเป็นผู้มีความต้องการด้วยน้ำดื่มนี้เท่านั้น
 ถ้าเรี่ยวแรงและกำลังมีอยู่ไซ้ร้ นาคราช ท่านจง
 ชัดขวางไว้เถิด.

สามเณร สเจ อตถิ ตว วิกุทฺถปโรสิ
 อภินนุทามิ เต วาจํ ทรสฺสุ ปานียํ มมาติ.

สามเณร ถ้าท่านมีความกล้าหาญอย่างลูกผู้ชาย
 ไชร์ ข้าพเจ้าชอบใจคำพูดของท่าน เชิญท่านนำ
 น้ำดื่มของข้าพเจ้าไปเถิด.

โย ทเว ททโร ภิกขุ ยุณฺชติ พุทฺธสาสเน
 โสมนํ โลกํ ปภาเสติ อพฺภา มุตฺโตว จนฺทิมมาติ.

ภิกษุใดแล ยังหนุ่ม พากเพียรอยู่ในพระพุทธ-
 ศาสนา ภิกษุนั้น ย่อมยังโลกนี้ให้สว่างดุจพระ
 จันทรที่พ้นแล้วจากหมอก(เมฆ)สว่างอยู่ ฉะนั้น.

เรื่องพราหมณ์ผู้มีความเลื่อมใสมาก

ฉินฺท โสโตํ ปฺรกุทฺทม กามे ปนฺนุท พฺราหฺมณ
 สงฺขารานํ ขยํ ฌตฺวา อกตญฺญลฺสิ พฺราหฺมณฺณาติ.

พราหมณ์ ท่านจงพยายามตัดกระแสตัณหา จง
 บรรเทาทุกสิ่งทั้งหลายเสีย ท่านรู้ความสิ้นไปแห่ง
 สังขารทั้งหลายแล้ว เป็นผู้รู้พระนิพพาน อันอะไรๆ

ทำไม่ได้นะ พราหมณ์.

เรื่องภิกษุมารูป

ยथा ทวยเสสุ ธมฺเมสุ ปารคฺคู โทติ พฺราหฺมโณ
อถสฺส สพฺเพ สโยคา อฏฺฐํ คจฺจนฺติ ชานโตติ.

ในกาลใด พราหมณ์เป็นผู้ถึงฝั่งในธรรม ๒ ใน
กาลนั้น กิเลสเครื่องประกอบทั้งปวงของพราหมณ์
ผู้รู้ อยู่ ย่อมถึงความตั้งอยู่ไม่ได้.

เรื่องมาร

ยสฺส ปารํ อปารํ วา ปาราปารํ น วิชฺชติ
วิตทฺทหฺรํ วิสํยุตฺตํ ตมฺหํ พฺรหฺมิ พฺราหฺมณฺนติ.

ฝั่งก็ดี ที่มีไชฝั่งก็ดี ฝั่งและที่มีไชฝั่งก็ดี ไม่มี
แก่ผู้ใด เราเรียกผู้ นั้นซึ่งมีความกระวนกระวาย
ไปปราศแล้ว ผู้พรากร (จากกิเลส) ได้แล้ว ว่าเป็น
พราหมณ์.

เรื่องพราหมณ์คนใดคนหนึ่ง

ฌายี วิรขมาสินี กตกิจจัน อนาสว
 อุตตมตถ์ อนุปปตต์ ตมห์ พุรุมิ พุราหุมนติ.

เราเรียกบุคคลผู้มีความเพ่ง ผู้ปราศจากธุลี อยู่แต่ผู้เดียว มีกิจอันกระทำแล้ว หาอาสวะมิได้ บรรลุประโยชน์อันสูงสุดแล้วนั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระอานนทเถระ

ทิวา ตปติ อาทิจฺโจ รตติมาภาติ จนุทิมา
 สนนทฺโธ ชตติโย ตปติ ฌายี ตปติ พุราหุมนเ
 อถ สพฺพมโหรรตติ พุทฺโธ ตปติ เตชสาติ.

พระอาทิตย์ ย่อมส่องแสงในกลางวัน พระจันทร์ ย่อมรุ่งเรืองในกลางคืน กษัตริย์ ทรงเครื่องรบแล้ว ย่อมรุ่งเรือง พราหมณ์ผู้มีความเพ่ง ย่อมรุ่งเรือง ส่วนพระพุทธรเจ้า ย่อมรุ่งเรืองด้วยเดชตลอดกลางวันและกลางคืน.

เรื่องบรรพชิตรูปใดรูปหนึ่ง

พาหิตปาโป ทิ พุราหุมนโณ
 สมจริยาย สมโณติ วุจจติ
 ปพพาชยมตตโน มลํ
 ตสฺมา ปพพชิตฺติ วุจจตีติ.

บุคคลมีบาปอันลอยแล้วแล เราเรียกว่า
 พราหฺมณํ บุคคลที่เราเรียกว่า สมณะ เพราะ
 ความประพฤติเรียบร้อย บุคคลขี้โล่มลทินของ
 ตนอยู่ เพราะเหตุนั้น เราเรียกว่า บรรพชิต.

เรื่องพระสารีบุตรเถระ

น พุราหุมนฺสฺส ปทเรยฺย นาสฺส มฺกฺกเจถ พุราหุมนโณ
 ธิ พุราหุมนฺสฺส ทนฺตารํ ตโต ธิ ยสฺส มฺกฺกเจติ.
 น พุราหุมนฺสฺสเสตทกิกฺกฺจึ เสยฺโย
 ยทานิเสโร มนโส ปิเยหิ
 ยโต ยโต ทิสฺมโน นิวตฺตติ
 ตโต ตโต สฺมมฺติเมว ทุกฺขนฺนติ.

พราหมณ์ ไม่ควรประหารแก่พราหมณ์ ไม่ควร
จอง(เวร)แก่เขา นำติเตียนพราหมณ์ผู้ประหาร
พราหมณ์ นำติเตียนพราหมณ์ผู้จอง(เวร) ยิ่งกว่า
พราหมณ์ผู้ประหารนั้น.

ความเกียดกันใจ จากอารมณ์อันเป็นที่รักทั้ง
หลายใด ความเกียดกันนั้น ย่อมเป็นความประเสริฐ
ไม่น้อยแก่พราหมณ์ ใจอันล้มปรยุตด้วยความเบียด-
เบียน ย่อมกลับได้จากวัตถุใดๆ ความทุกข์ย่อม
สงบได้เพราะวัตถุนั้นๆ นั้นแล.

เรื่องพระนางมหาปชาบดีโคตมี

ยสฺส กาเยน วาจาย มนสา นตฺถิ ทุกฺกมฺ
ลํวํ ตีหิ จาเนหิ ตมํ พุริมิ พฺราหมณฺนติ.

ความชั่วทางกาย วาจาและใจ ของบุคคลใด
ไม่มี เราเรียกบุคคลนั้นผู้สำรวจแล้วโดยฐานะ ๓
ว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระสารีบุตรเถระ

ยมุหา ธมม วิชานะยย สมมาสมพุทฺธเทสิตํ
สกุกกัจจํ ตํ นมสฺสเสยฺย อคฺคิหุตฺตํ พุราหฺมโณติ.

บุคคลพึงรู้แจ้งธรรม อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทรงแสดงแล้วจากอาจารย์ใด พึงนอบน้อม
อาจารย์นั้นโดยเคารพ เหมือนพราหมณ์นอบน้อม
การบูชาเพลิงอยู่ ฉะนั้น.

เรื่องชฎิลพราหมณ์

น ชฎาหิ น โคตเตน น ชจจา โหติ พุราหฺมโณ
ยมฺหิ สจฺจญฺจ ธมฺโม จ โส สฺจ โส จ พุราหฺมโณติ.

บุคคลย่อมเป็นพราหมณ์ ด้วยชฎา ด้วยโคตร
ด้วยชาติ หามิได้ ลัทธิและธรรมมีอยู่ในผู้ใด
ผู้นั้นเป็นผู้สะอาด และผู้นั้นเป็นพราหมณ์.

เรื่องกุหกพราหมณ์

สมณํ ตํ มณฺณมาโน อุกคณฺฐิ อสณฺณตํ
โส มํ ทณฺฑเทน ปาหาลิ ยถา อสฺสมโณ ตถา

กิณฑะ ชฎาหิ ทุมเมธ กิณฑะ อชินสาฎิยา
 อพษนฺตรนฺเต คหณํ พาทิรํ ปริมชฺชสฺสิติ.

ข้าพเจ้า สำคัญท่านผู้ไม่สำรวมว่าเป็นสมณะ จึง
 เข้าไปหาแล้ว ท่านนั้นยอมไม่เป็นสมณะ โดย
 ประการที่ท่านเอาไม้ประหารข้าพเจ้า

ท่านผู้มีปัญญาทราวม ประโยชน์อะไรด้วยชฎาทั้ง
 หลายของท่าน ประโยชน์อะไรด้วยผ้าที่ทำด้วย
 หนังชื้ออชินะของท่าน ภายในของท่านรกรุงรัง
 ท่านยอมเกลี้ยขังเกลตาแต่ภายนอก.

เอหิ โคธ นิวตตสฺสุ ภูณฺช สาสินโมทนํ
 เตลํ โลกณฺญจ เม อตฺถิ ปทุตํ มยฺห ปิปลฺลิติ.

เหี้ย ท่านจงกลับมา จงบริโภคน้ำขาวสุกแ่งข้าวสาฬ
 ทั้งหมด น้ำมันและเกลือของข้าพเจ้ามีอยู่ ดีปลี
 ของข้าพเจ้าก็มีเพียงพอ.

เอส ภฺยโย ปเวกฺขามิ วมฺมิกํ สตโปริสํ
 เตลํ โลกณฺญจ กิณฑฺลสิ อหิตํ มยฺห ปิปลฺลิติ.

ข้าพเจ้านั้น ยิ่งจักเข้าไปสู่จอมปลวกลึกตั้ง ๑๐๐
 ชั่วบุรุษ น้ำมันและเกลือของท่านจะเป็นประโยชน์
 อะไร ดีปลีก็ไม่ใช่ประโยชน์เกื้อกูลแก่ข้าพเจ้า.

กิन्दเต ชฎาหิ ทุมเมธ กิन्दเต อชินสาฎิยา
 อพฺพนฺตรนฺเต คหฺนํ พาทิรํ ปริมฺชชฺสีติ.

ผู้มีปัญญาทราวม ประโยชน์อะไรด้วยชฎาทั้งหลาย
 ของเธอ ประโยชน์อะไรด้วยผ้าที่ทำด้วยหนังเนื้อ
 ซื่ออชินะของเธอ ภายในของเธออรกรุงรัง เธอย่อม
 เกลี้ยงเกลตาแต่ภายนอก.

เรื่องกิสาคคมี

ปัสฺกุลลธโร ชนฺตุํ กิสํ ธมฺนิสนฺถตุํ
 เอกํ วณฺสีมึ ฌายนฺตุํ ตมฺหํ พุรุมิ พุราหฺมณฺนฺติ.

เราเรียกชนผู้ทรงผ้าบังสุกุล ผู้พอม สะพรั่งด้วย
 เอ็น ผู้เพ่งอยู่ผู้เดียวในป่านั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพราหมณ์คนใดคนหนึ่ง

น จาห์ พราหมณ์ พุริ มิ โยนิช มตุติสมภว
 โภวาที นาม โส โหติ ส เว โหติ สกัญจน
 อภิญจน อนาทานัม ตมห์ พุริ มิ พราหมณนติ.

เราไม่เรียกบุคคลผู้เกิดแต่กำเนิด ผู้มีมารดาเป็น
 แदनเกิดว่าเป็นพราหมณ์ เขาย่อมเป็นผู้ชื่อว่าโภวาที
 เขาย่อมเป็นผู้มีกิเลสเครื่องกังวล เราเรียกผู้ไม่มี
 กิเลสเครื่องกังวล ผู้ไม่ถือมั่นนั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องอุคคเสน

สพฺพสญโยชนํ เจตฺวา โย เว น ปริตฺสฺสตี
 สงฺคาตํ วิสฺยุตฺตํ ตมห์ พุริ มิ พราหมณนติ.

ผู้ใดแล ตัดสังโยชน์ทั้งปวงได้แล้ว ย่อมไม่สะดุ้ง
 เราเรียกผู้นั้น ผู้ก้าวล่วงกิเลสเครื่องข้องได้ ผู้
 หลุดพ้นแล้วว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพราหมณ์ ๒ คน

เฉตวา นทุธิ วรตตมฺจ สนฺธานํ สทนุกมํ
 อุกฺขิตตปฺลิฆํ พุทฺธํ ตมทํ พุริมิ พฺราหฺมณฺนฺติ.

เราเรียกบุคคลผู้ตัดชะเนาะเชือก และเครื่องต่อ
 พร้อมทั้งสาย ผู้มีลิ่มสลักอันถอนขึ้นแล้ว ผู้รู้แล้ว
 นั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องอักโกสภารทวาชพราหมณ์

กิสฺส ฆตฺวา สุขํ เสติ กิสฺส ฆตฺวา น โสจติ
 กิสฺสสฺสฺส อฺกธมฺมสฺส วธํ โรเจสิ โคตมาติ.

บุคคลฆ่าอะไรได้ลิจึงอยู่เป็นสุข ฆ่าอะไรได้ลิ
 จึงไม่เศร้าโศก ข้าแต่พระโคตม พระองค์ย่อมชอบใจ
 ซึ่งการฆ่าธรรมอะไรลิ ซึ่งเป็นธรรมอันเอก.

โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ โกธํ ฆตฺวา น โสจติ
 โกธสฺส วิสมฺมลสฺส มธฺรคฺคสฺส พฺราหฺมณ
 วธํ อริยา ปลํสนฺติ ตณฺหิ ฆตฺวา น โสจตฺติ.

บุคคลฆ่าความโกรธได้แล้ว จึงอยู่เป็นสุข ฆ่า
ความโกรธได้แล้ว จึงไม่เศร้าโศก พราหมณ์ พระ
อริยเจ้าทั้งหลาย ย่อมสรรเสริญการฆ่าความโกรธ
อันมีรากเป็นพิษมียอดหวาน เพราะบุคคลนั้นฆ่า
ความโกรธนั้นได้แล้ว ย่อมไม่เศร้าโศก.

อภุโกสํ วรพฺนุชจจ อทฺทฺุโจ โย ตติกฺขติ
ชนฺติพลํ พฺลานิกํ ตมทํ พฺรุมิ พฺรํทฺมณฺนติ.

ผู้ใดไม่ประทุษร้าย อดกลั้นซึ่งคำด่า และการตีและ
การจ้องจำได้ เราเรียกผู้นั้น ซึ่งมีกำลังคือขันติ มี
หมู่พลว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระสารีบุตรเถระ

อภุโกธนํ วตฺตวณฺตํ สีลวณฺตํ อนุสฺสทํ
ทนฺตํ อนฺติมสําริํ ตมทํ พฺรุมิ พฺรํทฺมณฺนติ.

เราเรียกผู้ไม่โกรธ มีวัตร มีศีล ไม่มีตัณหา
เครื่องฟูขึ้น ผู้ฝึกแล้ว มีสรีระในที่สุดนั้นว่า เป็น
พราหมณ์.

เรื่องพระอุบลวัณณาเถรี

วาริ โปกุขรปตฺเตว อารคฺเคริว สาสโป

โย น ลิปฺปติ กาเมสุ ตมทํ พุริมิ พุราหุมนฺติ.

ผู้ใด ไม่ติดอยู่ในกามทั้งหลาย เหมือนน้ำไม่ติดอยู่บนใบบัว เหมือนเมล็ดพันธุ์ผักกาดไม่ตั้งอยู่ปลายเหล็กแหลม ฉะนั้น เราเรียกผู้นี้ว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพราหมณ์คนใดคนหนึ่ง

โย ทุกุขสุส ปชานาติ อิเชว ขยมตฺตโน

ปนฺนภาโร วิสํยุตฺโต ตมทํ พุริมิ พุราหุมนฺติ.

ผู้ใดในศาสนาี้แล รู้ชัดความสิ้นไปแห่งทุกข์ของตน เราเรียกผู้นี้ ซึ่งมีภาระอันปลงแล้ว ผู้พรากรได้แล้วว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระเขมาภิกษุณี

คมภีรปญฺญํ เมธาวิ มคฺคามคฺคสุส โกวิทํ

อุตฺตมตฺถํ อนุปฺปตฺโต ตมทํ พุริมิ พุราหุมนฺติ.

เราเรียกผู้มีปัญญาลึกซึ้ง เป็นปราชญ์ ฉลาดใน
ทางและมีใช้ทาง บรรลุประโยชน์สูงสุดนั้นว่า
เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระคิสดเถระผู้อยู่ในเงื้อมเขา

วิสุทฺโธ วต เม วาโส นิมฺมลํ มํ ตปสฺสสินํ
มา ตวํ วิสุทฺธํ ทูเสสิ นิกุมม ปวนา ตุนฺตติ.

การอยู่ขงเราบวิสุทธีแล้วหนอ ท่านอย่า
ประทุษร้ายเราผู้ไม่มีมลทิน ผู้มีตบะ ผู้บวิสุทธีแล้ว
ท่านจงออกจากป่าใหญ่เสียเถิด.

อลัสฺสฏฺจํ คหฺมฺเจติ อนาคาเรติ จูภยํ
อโนกสาริ อปฺปิจณฺติ ตมฺหํ พุริมิ พุราหฺมณฺนติ.

เราเรียกบุคคลผู้ไม่เกี่ยวข้องกับด้วยชน ๒ จำพวก
คือ คฤหัสถ์ ๑ บรรพชิต ๑ ผู้ไม่มีอาลัยเที่ยวไป
ผู้ปรารถนาน้อยนั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

นิธาย ทณฺท์ ฐเตสฺส ตเสสฺส ถาวเรสฺส จ

โย น หนฺติ น ขาเตติ ตมฺหํ พุรุมิ พุราหฺมณฺนฺติ.

ผู้ใดวางอาชญาในสัตว์ทั้งหลาย ผู้สะดุ้งและ
ผู้มั่นคง ไม่ฆ่าเอง ไม่ใช่ให้ผู้อื่นฆ่า เราเรียกผู้นั้น
ว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องสามเณร

อวิรุทฺธํ วิรุทฺเธสฺส อตฺตทณฺฺเทสฺส นิพฺพุตํ

สาทาเนสฺส อนาทานํ ตมฺหํ พุรุมิ พุราหฺมณฺนฺติ.

เราเรียกบุคคลผู้ไม่เคียดแค้น ในบุคคลผู้
เคียดแค้น ผู้ดับเสียได้ในบุคคลผู้มีอาชญาในตน
ผู้ไม่ถือมั่นในบุคคลผู้ถือมั่นนั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระมหาปณฺดกเถระ

ยสฺส ราโค จ โทโส จ มาโน มกุโข จ ปาตีโต

สาสฺปิรว อารคฺคา ตมฺหํ พุรุมิ พุราหฺมณฺนฺติ.

ราชา โทสะ มานะและมักขะ อันผู้ใดให้ตกไปแล้ว
เหมือนเมล็ดพันธุ์ผักกาดตกไปจากปลายเหล็กแหลม
ฉะนั้น เราเรียกผู้นั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระปิลินทวัจฉเถระ

อกกุศล วิญญาปณี คิริ์ สจจํ อุทฺธิรเย
ยาย นาภิสเซ กญฺจิ ตมทํ พุริมิ พุราหฺมณฺนติ.

ผู้ใด ฟังกล่าวถ้อยคำอันไม่ระคายหู อันให้รู้กันได้
เป็นคำจริงอันเป็นเหตุไม่ยั้งใครๆ ให้ชัดใจ เรา
เรียกผู้นั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

โยธ ทิฆิ วา รสฺสํ วา อญฺญํ ญฺลํ สุภาสุภํ
โลเก อทินฺนํ นาทียติ ตมทํ พุริมิ พุราหฺมณฺนติ.

ผู้ใด ไม่ถือเอาของยาวหรือสั้น น้อยหรือใหญ่
งามหรือไม่งาม อันเขาไม่ให้แล้วในโลกนี้ เรา
เรียกผู้นั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระสารีบุตรเถระ

อาสา ยสฺส น วิชฺชนฺติ อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จ
 นิราสํสํ วิสํยตฺตํ ตมฺหํ พุรฺรุมิ พุราหฺมณฺนฺติ.

ความหวังของผู้ใด ไม่มีในโลกนี้และโลกหน้า
 เราเรียกผู้นั้นซึ่งไม่มีความหวัง พราก(กิเลส)ได้
 แล้วว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระมหาโมคคัลลานเถระ

ยสฺสาลยา น วิชฺชนฺติ อญฺญา ย อกถํกัถิ
 อมโตคธํ อนฺุปรตตํ ตมฺหํ พุรฺรุมิ พุราหฺมณฺนฺติ.

ความอาลัยของผู้ใดไม่มี บุคคลใดรู้ชัดแล้ว เป็น
 ผู้ไม่มีความสงสัยเป็นเหตุกล่าวว่อย่างไร เรา
 เรียกบุคคลนั้น ผู้ยังลงอมตะ ตามบรรลุแล้วว่
 เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระเวทเถระ

โยธ ปุณฺณญฺจ ปาปญฺจ อุโภ สงฺคํ อุปรฺจจคา
 อโสภํ วิรชํ สฺุทํ ตมฺหํ พุรฺรุมิ พุราหฺมณฺนฺติ.

ผู้ใด ล่วงบุญและบาปทั้ง ๒ และกิเลสเครื่องข้อง
เสียได้ในโลกนี้ เราเรียกผู้นั้น ซึ่งไม่มีความโศก
มีรูปไปปราศแล้ว ผู้บริสุทธิ์แล้วว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระจันทกเถระ

จนท้าว วิมล สุทนต์ วิบุปสนุนมนาวิล
นनुทิกวปริกษิณ ตมห์ พุรุมิ พุราหฺมณนฺติ.

เราเรียกผู้บริสุทธิ์ ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว มีภาพเครื่อง
เพลิตเพลินสิ้นแล้ว เหมือนพระจันทร์ที่ปราศจาก
มลทินนั้นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระสีวลีเถระ

โย อิมํ ปลิปลํ ทุคฺคํ สํสาร์ โมหฺมจฺจคา
ติณฺณเณ ปารคโต ฌายี อเนโช อกถํถิ
อนุปาทาย นิพฺพุโต ตมห์ พุรุมิ พุราหฺมณนฺติ.

ผู้ใด ล่วงทางอ้อม หล่ม สงสาร และโมหะนี้ไป
แล้ว เป็นผู้ข้ามไปได้ ถึงฝั่ง มีปกติเฟื่อง หากิเลส
เครื่องหวั่นไหวมิได้ ไม่มีความสงสัยเป็นเหตุกล่าว

ว่าอย่างไร ไม่ถือมัน ดับแล้ว เราเรียกผู้้นั้นว่า
เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระสุนทรสมุทรเดระ

อลลตุตกกตา ปาทา ปาทุการุห เวลียา
ตุวญจาปี ททโร มม อหิปี ททรา ตว
อุโภปี ปพพชิสสาม ชินุณา ทนุทปรายนาติ.

หญิงแพศยาผู้มีเท้าข้อมแล้วด้วยน้ำครึ่ง สวม
เชียงเท้า (กล่าวแล้วว่า) แม้ท่านก็เป็นชายหนุ่ม
สำหรับดิฉัน และแม่ดิฉันก็เป็นหญิงสาวสำหรับท่าน
แม้เราทั้ง ๒ แก่แล้ว มิไม้ทำกรานไปข้างหน้า จึง
จักบวช.

โยธ กามะ ปหนตุวาน อนาคาโร ปริพพเช
กามภวปริกษิณั ตมทํ พุรุมิ พุราหมณนุติ.

บุคคลใด ละกามทั้งหลายในโลกนี้แล้ว เป็นผู้
ไม่มีเรื่อน งดเว้นเสียได้ เราเรียกบุคคลนั้น ผู้มี
กามและภพลิ้นแล้วว่า เป็นพราหมณ์.

น กิรตติ รเสหิ ปาปิโย
 อาวาเสหิ วา สนุถเวหิ วา
 วาตมิกํ คหณนิสฺสิตํ
 วสมานนติ รเสหิ สยชโยติ.

ได้ยินว่า สภาพอื่นที่เร็วกว่ารสทั้งหลาย คือการ
 เคยชินกันหรือการสนิทสนมกัน ย่อมไม่มี นาย
 อุกุยาบาลชื่อสญชัยยอมนำเนื้อสมัน ตัวอ้ายอยู่
 ในรัชฎมาสู่อำนาจได้ ก็เพราะรสทั้งหลาย.

เรื่องพระโชติกเถระ

โยธ ตณฺหํ ปหนฺตวาน อนาคาโร ปริพฺพเช
 ตณฺหาภวปริกฺขิณํ ตมฺหํ พุรุมิ พุราหฺมณฺนติ.

ผู้ใด ละตัณหาในโลกนี้ได้แล้ว เป็นผู้ไม่มีเรื่อน
 เว้นเสียได้ เราเรียกผู้นั้น ซึ่งมีตัณหาและภพอันสิ้น
 แล้วว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องภิกษุผู้เคยเป็นนักฟิอานรูปที่หนึ่ง

หิตวา มานุสกะ โยคํ ทิพพํ โยคํ อุปลัจฉกา
สพฺพโยควิสยุตตํ ตมทํ พุรุมิ พุราหฺมณฺนติ.

ผู้ใด ละกิเลสเครื่องประกอบอันเป็นของมนุษย์
ล่วงกิเลสเครื่องประกอบอันเป็นของทิพย์ได้แล้ว
เราเรียกผู้นั้น ซึ่งปราศจากกิเลสเครื่องประกอบทั้ง
ปวงได้แล้วว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องภิกษุผู้เคยเป็นนักฟิอานรูปที่สอง

หิตวา รติญฺจ อรติญฺจ สีตัญฺจ นินฺรุปรี
สพฺพโลกาภิกุํ วีริํ ตมทํ พุรุมิ พุราหฺมณฺนติ.

เราเรียกบุคคลนั้น ซึ่งละความยินดี และความไม่
ยินดีได้แล้ว ผู้เย้น ไม่มีอุปธิ ครอบงำโลกทั้งปวง ผู้
แก้แล้วกล่าวว่าเป็นพราหมณ์.

เรื่องพระวังคีสเถระ

จฺจติ โย เวทิสฺส ตตฺตานํ อุปลตฺตติญฺจ สพฺพโส
อสฺสตฺตํ สุกฺคตํ พุทฺธํ ตมทํ พุรุมิ พุราหฺมณฺนติ.

ยสุส คตี น ชานนติ เทวา คนุชพพมานุสา
 ชีณาสว อรหนตัม ตมห์ พุรัมมิ พุราหุมนนติ.

ผู้ใด รู้จุดติและอบัตติของสัตว์ทั้งหลาย โดยประการ
 ทั้งปวง เราเรียกผู้นั้นซึ่งไม่ข้อง ไปติ รู้แล้วว่าเป็น
 พราหมณ์.

เทพดา คนธรรพ์และหมู่มนุชย์ ย่อมไม่รู้คติของ
 ผู้ใด เราเรียกผู้นั้น ซึ่งมีอาสวะสิ้นแล้ว ผู้ไกลกิเลส
 ว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระธรรมทินนาเดรี

ยสุส ปุเร จ ปจฉา จ มชฺเฌ จ นตฺถิ กิณฺจนํ
 อภิณฺจนํ อนาทานํ ตมห์ พุรัมมิ พุราหุมนนติ.

ความกังวลในก่อน ในภายหลังและในท่ามกลาง
 ของผู้ใดไม่มี เราเรียกผู้นั้น ซึ่งไม่มีความกังวล
 ไม่มีความยึดมั่นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องพระอังคฺลิมาลเดระ

อุสภํ ปวรํ วีรํ มหฺลสี วิชิตาวินํ
 อนนฺธํ นหฺตทกํ พุทฺธํ ตมห์ พุรัมมิ พุราหุมนนติ.

เราเรียกบุคคลผู้องอาจ ประเสริฐ แก้วกล้า
แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้ชนะโดยวิเศษ ไม่หวั่นไหว
ผู้ล้างแล้ว ผู้รู้เห็นว่า เป็นพราหมณ์.

เรื่องเทวहितพราหมณ์

กตถ ทชฺชา เทยฺยธมฺมํ กตถ ทินฺนํ มหฺปผลํ
กถํ ทิ ยชฺมานสฺส กถํ อิชฺฌนฺนติ ทกฺขิณาติ.

บุคคล ควรให้ไทยธรรมในบุคคลไหน ไทยธรรม
วัตถุอันบุคคลให้ในบุคคลไหน จึงมีผลมาก ทักขิณา
ของบุคคลผู้บูชาอยู่อย่างไรเล่า จะสำเร็จได้อย่างไร.

ปุพฺพเพนิวาสํ โย เวทิ สคฺคาปายญฺจ ปสฺสติ
อโถ ชาติกุขยํ ปตฺโต อภิญญา โวลีโต มฺนิ
สพฺพโวลิตโวลานํ ตมทํ พุรุมิ พฺราหฺมณฺนติ.

บุคคลใด รู้ชั้นที่อาศัยอยู่ในก่อน ทั้งเห็นสวรรค์
และอบาย อนึ่ง บรรลุความสิ้นไปแห่งชาติ เสรี
กิจแล้วเพราะรู้ยิ่ง เป็นมุนี เราเรียกบุคคลนั้น ซึ่งมี
พรหมจรรย์อันอยู่เสร็จสรรพแล้วว่า เป็นพราหมณ์.

ชีวิตในโลกหล้า ลวงตา
เห็นทุกข์เป็นสุขพา โศกสิ้น
ตั้งเหยื่อที่ล่อปลา ตัดเบ็ด
แสวงเผ็ดเนื้อร้อนดิน กว่าได้เห็นธรรม

(สุนทรพ้อ)

นตถิ ปณฺญาสมา อภา
แสงสว่าง เสมอด้วยปัญญา ไม่มี

(นตถิปุตตสมสูตร)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย
วัดพระธรรมกาย ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี